פולע טאבעלע פון דער מלוכה=לאטעריע זעה 4=טע זייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

הייַנט 24 זייטען

נייַער פאלקסבלאט

№ 117 | Łódź, Piątek, 20 maja 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י"ד אייר תרצ"ב | № 117

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224=71

הערענאוו

קרייז=פריינד פון די

באראכאוו=שולען

שבת, דעם 28 מאי ——— פון 2 נאכמיטאג אן ——— שבת, דעם 28 מאי

די ערשטע גרויסע גארטען=פערוויילונג

אין פראגראם: א קינדער-פערוויילונג, סימפאנישער קאנצערט אונטער דער דיר. פון ס. פיעטרושקא.

טענץ פון א גירלס=אנסאמבל. ארייכע פאנטען=לאטעריע. אין צווייטען גארטען—א קאנצערט פון בלאז-ארקעסטער פון ארב. ספארט-קלוב „שטערן".

א סך פרייליכע אטראקציעס און פערוויילונגען. בילעטען צום פרייז פון 1 זל. און 50 גר. (פאר קינדער און שילער) שוין צו בעקומען אין אלע פראפ. פעראיינען, אין דער באראכאוו-ביבליאטעק זאכאדניא 63 און אין ספארט-קלוב „שטערן", מאניושקי 1.

ASEKURACJA ■ פערזיכערונגען

פון פאבריקען געגען פייער, אלער ארט סחורה=לאגערן

געגען פייער און גנבה,

וואוינונגען געגען פייער און גנבה

ווי אויך טראנספארט=פערזיכערונגען פיהרט אויס רעיעל און פינקטליך

אויף גינסטיגע בעדינגונגען

מרדכי חיים רומקאווסקי

קילינסקיעגא 105, טעל. 112=50.

2661

Spółdzielcza Kasa Handlowo-Przemysłowa

z ogr. odp.

Łódź, Nowomiejska 4, tel. 246-95

Konto Czekowe P. K. O. 140-554

ערלעדיגט

אלערליי באנק-אפעראציעס:

דיסקאנטא, אוואנסען, לויפענדע חשבונות,

וקלאדען, אינקאסעס אויף גאנץ פוילען, קויף

און פערקויף פון אלערליי מלוכה'שע ווערט=

פאפירען און פאנד=בריף.

די קאסע איז טעטיג טעגליך פון 9 ביז 7.

יודישע ארבייטער-פארטיי „פועלי=ציון" לאדזער ארגאניזאציע

זאל „אאזא" נארוטאוויטשא 20.

שבת, דעם 21 מאי ד. י. 8 א זייגער אוונט, קומט פאר

א קאלעקטיווע פארלעזונג

פון די ח"ח עדעלמאן ראטמאן לערן (ווארשא)

וואס זענען איצט צוריקגעקומען פון א לענגערע רייזע איבער פאלעסטינע

א.ד.ט.: „פועלי=ציון" וועגען דער איצטיגער לאגע אין פאלעסטינע

בילעטען צום פרייז פון 40 גר. ביז 1 גילדען שוין צו בעקומען אין די פראפ. פעראייגען, אין דער באראכאוו-ביבליאטעק זאכאדניא 63 און אין טאג פון דער פארלעזונג ביי דער קאסע פון „אאזא".

לאדזער קאמיטעט.

„יבנה"

41 צעגעלניאנא 41

טעל. 134=13

די לייטונג פון דער שולע מעלדעט, אז איינשרייבונגען אין אלע קלאסען, ווי אויך אין דער פרעבעל-שולע ווערען אנגענומען אין דער קאנצעלאריע פון דער שולע יעדען טאג פון 9—2 בייטאג.

בעמערקונג: לויט דער פעראָרדנונג פון דער שול-מאכט, וועט ווערען אנגענומען איינשרייבונגען נור ביז'ן 1/VI.

3247

כשר! וויכטיג! כשר

נייעס צום זומער=סעזאן!

ווילט איהר זיין געזונד?

ווילט איהר עסען געשמאקע און פרישע מיטאגען, פריהשטיקען און אווענדברויטען?

קומט אלע ווי איינער נור אין דעם גוט-בעקאנטען, היגיענישען, כשר'ן

באר „בריסטאל"

4 פאלודניאווא 4

טעל. 151=74

וואו איהר בעקומט צו יעדער צייט די בעסטע

מיטאגען פון 50 און מיט געפילטע פיש

אווענדברויטען און פארשידענע

פון 90 גר. אז.

פריהשטיקען צו בעקומען פון 7 פריה און

זמט און איבערציייגט אייך!

געשמאקט פריי! •• סאלידע בעדינונג!

Dr. med.

I. Weinberg

Cegielniana 11, tel. 126-02

ספעצ. פאר

הארץ= און לונגען=קראנקהייטען

עמט אן פון 3—4 און פון 8—9 אוונט.

2229

אויפבעוואהרונג

בעת דער זומער=צייט

זעמטליכע געגענשטענדע ווערען פערזיכערט

פון פייער און גנבה

איבערנעהמט אויף גוטע בעדינגונגען די פירמע

DOM TRANSPORTOWO-EKSPEDYCYJNY

S. Jelin i I. Rudomin

Sp. Akc.

Łódź, 62 Piotrkowska 62, tel. 102-07 i 224-69.

ס'איז שוין ערעפענט געווארען

דער גארטען

„TIVOLI"

ul. PRZEJAZD 1, TEL. 126-30

טעגליך קאנצערט

פון סימפאנישען ארקעסטער

אונטער דער לייטונג פון TEODOR RYDER

פון 8 א זייגער אוונד.

הרינו מביעים בזה את רגשי השתתפותנו החמה למזכיר ההסתדרות הציונית בלודז מר אשר שפירא במות עליו

אחותו נ"ע

בעבודתו המסורה הבלתי נלאית לטובת בנין ארצנו ימצא נוחם!

ועד ההסתדרות הציונית בלודז | ועדת קרן הקימת לישראל

הועד של „קרן היסוד" | המשרד הארץ=ישראלי בלודז

3941

אנו מודיעים על האסון הגדול שקרנו במות צלנו אשתי, בתנו ואחותנו

נ. ע.

רחל שווירץ

(מבית שפירה)

משפחתה המתאבלת.

אכטונג!

די בעוואוסטע און לאנג-עקזיסטירענדע פירמע

J. Futerman

Łódź, PIOTRKOWSKA 54, tel. 106-54

עמפפעהלט דער געעהרטער קונדשאפט צו די פארשטעהענדע ימים-טובים א זעהר רייכען אויסוואהל פון אלערארט מאָדערנסטע לעצטע נייהייטען פון:

דיוואנעם / כאדזיקעס / נארזשוטען / טיש-בעט-דעקען / גארדינען שטארען / פארטיערען / מעבעל-איבערצוג / פערשידענע דעקאראציאנס-שטאפן / קאצען / רייזע-פלעדען / צעראטען און לינאלעאומס

צו זעהר ערנידריגטע פרייזען און רעיעלע בעהאנדלונג.

בעמ.: גענעראל-פערטרעטונג פון די בעוואוסטע אָריגינעלע גליניאנער האנד-אר-בייט-קילימעס ווי אויך פון די 1-טע שלעזישע האנדטעפיכער-קניפפעריי אין ביליץ

54 — הורט! — דעטייל! — 54

אנו משתתפים בצערו הגדול של חברנו בעבודה **אשר שפירא** למות עליו

אחותו נ"ע

בעבודתנו המשותפות לטובת בנין ארץ-ישראל תמצא את נחומיך, חבר!

חברי הלשכה הציונית בלודז.

מיין חשוב'ן חבר

אשר שאפירא

צוליב'ן טויט פון זיין אונפארגעסליכער שוועסטער

ב. ע.

רחל שווירטש

דריק איך אויס מיין אינניגסטען מיטגעפיהל.

אלעקסאנדער יאָעל

לאוניק פון לאדזער מאגיסטראט — 3254

הנהלות
הגמנסיות

של החברה

ליסוד בתי ספר תיכונים עברים בלודז

מודיעות, כי בקשות הכניסה מתקבלות פרלקמן:

בלשכת הגמנסיה הראשונה לנערים. מגיסטרצקה 21, טל. 134-11
בלשכת הגמנסיה השניה לערים, מגיסטרצקה 22, " 134-12
בלשכת הגמנסיה לנערות, פירמוביץ 6. " 127 95

בשעות העבודה.

אל המכינה א o מתקבלים נערים ונערות בגיל חמש שנים וחצי ומעלה בלשכת הגמנסיה לנערות, פירמוביץ 6.

ועד החברה ליסוד בתי ספר תיכונים עברים בלודז החליט להזיל את שכר הלמוד במחלקות הנמוכות

בחינות הכניסה תחלנה ביום כ' אייר ש. ז. 26.5. 1932

הנהלות הגמנסיות. 3055

דער בעוואוסטער צושניידער-לעהרער

א. אורמאן

מאכט בעקאנט, דאס אין 25-טען לוטי 1932 איז די צושניידער-שולע קאָנצעסיאָנירט געוואָרען דורכ'ן לאָדזער קרייז-קוראטאָריום אונטער דעם נומער Nr. III—2880/32 מיט דעם שטענדיגע זיץ-אָרט אין לאָדז.

צוליב די יעצטיגע קריטטליכע און יודישע ימים-טובים ווערען די צו-שניידער-קורסען געעפענט פון זונטאג, דעם 22-טען מאי 1932.

בעמערקונג: שילער וועלכע ווילען זיך פארשרייבען צום ערשטען קורס וועלען געניסען א הנחה פון 25 פראָצענט ביליגער. דער קורס וועט דויערן 6 וואָכען. דער שנעל-קורס וועט דויערן 3 וואָכען.

די קאָנצעלאריע פון דער צושניידער-שולע איז אָפען טעגליך פון 9—1 און פון 3—8 אָוועגד. 3215

הייבט ווערט געעפענט דער

פענסיאנאט

פון פרוי ה. מאנדעל

איז קאלומבא, סטאלארעקס ווילע

(נעבען שווייצער'ס טארטאק)

שטרענג כשר'ע היגיענישע קיך. —— בעקוועמע זוניגע שטובען.

די ווילע געפינט זיך אין גרויסען טרוקענעם (אומגעצוימטען) וואלד, נישט ווייט פון דער פלאזשע, נאהנט פון אויטאבוס-סטאציע. 3259

Samochody

i motocykle używane
Kupno, sprzedaż, komis
zamiana.
Auto-Agencja
Gdańska 82 tel. 189-28

דעם טיפסטען בייליד דריקען מיר אויס אונזער חשוב'ן פארטיי-חבר

אברהם געלאָסען

צוליב דעם טויט פון זיין אונפארגעס-ליכער פרוי

פערל נ"ע

זייט געטרייסט, אז איהר זאָלט מעהר פון קיין צער נישט וויסען.

צענטראל-ראד-פערקעהר-פאריין
פילסודסקיעגא 43. — 3261

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע שוועסטער

פרל' חעלא מיכעלזאהן
מיט ה' שמואליק שטשיגעלסקי

ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

שוועסטער קלארא און
ברודער איזאק מיכעלזאהן

רעשטען

לאדז, נאוואמיעסקא 5

פראנט, 2-טער שטאק

פערשידענע קאמגארנס, ביליצער, טאמאשאווער און לאדזער

אויף אנציגער און פאלטענס

ווי אויך די מאָדערנסטע דאמען-שטאפען אויף פאלטנס און קאָסטיומען

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצייגט אייך, ביי

SZCZĘSLIWY

געדענקט נאר

אין פראנט, II שטאק

מאשין-מצות

ווערט געבאקען אלע טאָג פרישע און דינע, ווי אויך מצה-מעהל, אייער-פערפעל און סובארקעס לויט קארלסבאדער סיסטעם

מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בע-קאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבעראל-בעוואוסטער צוקערביע

ב. וויינבערג

38 פיעטריקאווער 38

:—: טעל. 143-82 :—:

טוך- און קארט-לאגער

Bcia A. i R. MILGROM

fr., I piętro PIOTRKOWSKA 36 telef. 225-95

מיר עמפפעהלען צום פריהלינג און זומער-סעזאן

די נייעסטע אנצוג- און פאלטא-שטאפען

פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער און לעאנארד'ס, ווי אויך דאמען-מענטעל

גרויסער אויסוואהל!

36 — הורט און דעטייל! ■ ביליגע פרייזען! — 36

פיעטריקאווער

GIMNAZJUM HUMANISTYCZNE MĘSKIE

I. KACENELSONA

ZAWADZKA 43, tel. 151-79.

דער ערשטער טערמין פון די עקזאמענס פאר נייע שילער דעם 25-טען מאי.

אין דער ערשטער אנפאנגס-קלאס ווערען אנגענומען שילער פון 5 און א האלב יאָהר.

די דירעקציע.

דער גן-ילדים (פרעבעל-שולע) אונטער דער לייטונג פון דער בעקאנטער פעדא-גאָגין-שריפטשטעלערין ש. קאצענעלזאָן-פיינשטיין, איז פערזעהען מיט די מאָדערנסטע שול-איינריכטונגען און ענטוויקלונגס-מעטאָדען. עס ווערען אנגענומען קינדער (יונגלעך מיט מיידלעך) אין עלטער פון 4 ביז 6 יאָהר. 3148

מיט אנמעלדונגען אין קאנצעלאריע פון גימנאזיום פון 9—2 מיטאָג און פון 5—7 אָוו.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער פריינד, פעטער און ברודער

שמואל'יק שטשיגעלסקי

מיט פרל. **העלא מיכעלזאָן**

ווינשען א הארציגען מזל-טוב.

פאלא ראבינאוויטש
מאניעס זאנאבענד
חנה זאנאבענד

דער ביי-ערעפנטער

קאפע-רעסטאראן

„URANIA“

צעגעלביאנא 2, אין הויף, קווער-אפיצינע 1 שטאק

עמפפעהלט זיינע ערשטקלאסיגע געשמאקע און נאהרהאפטע כשר'ע

פריהשטיקע, מיטאגער און אווענדברויט.

די פרייזען זענען צוליב'ן קריזיס זעהר נידריגע.

סאָלידע בעהאנדלונג. די קיך געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון א גוטען ספעציאַליסט. מיט אכטונג

דער אינהאָבער וואָרוטשע הערשמאן

צו אלע לאָדזער מאגאזין-דאמען-שניידער-מייסטער אין לאָדז

זונטאג, דעם 22-טען ד.ח. פינקטליך 7 א זייגער אָוונט קומט פאָר אין לאָקאל פון פעראיין פאמארסקא 53

א גרויסע פאך-פערזאמלונג

אויף וועלכער ס'וועלען בעהאנדעלט ווערען זעהר וויכטיגע פאך-פראגען, צו וועלכער אלע מאגאזין-דאמען-שניידער מיטגלידער און נישט-מיטגלידער ווערען געבעטען צו קומען פינקטליך. די פערוואלטונג.

בעמערקונג: די קאנצעלאריע פון פעראיין איז טעטיג יעדען טאָג פון 8 ביז 10 אָוונד, וואו עס ווערען ערלעדיגט אלע ענינים לטובת אונזערע מיטגלידער. 3244

בעקאנטמאכונג

צוליב'ן הערשענדען קריזיס נעהם איך אָן אין מיין ערשטקלאסיגען

הערן-שניידער-אטעליר

13 ציגעל-גאס 13

זעמטליכע בעשטעלונגען

צו 45 זל. אנ'אנצוג

מיט די בעסטע צודאַטען און פינקטליכע, רעיעלע אויספיהרונג לויט די נייעסטע פאסאָנען. פאַר גוטע אויספיהרונג ווערט גאראנ-טירט. — כ'נעם אויך אָן בעשטעלונגען פון אייגענע סחורה.

געדענקט דעם אדרעס! — קומט און איבערצייגט אייך

2682 — מיט אכטונג — שניידער-אטעליר

ק. פריימאן, ציגעל-גאס 13.

אונטער מיליטערישער דיקטאטור
בילדעט זיך די נייע רעגירונג אין יאפאן

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.) דער מיניסטער סו־זוקי, האט ארויסטרעטענדיג אין נאמען פון דער גרעסטער יאפאנישער פארטיי „סעיוקאי", אנגענו־מען דעם אולטימאטום פון דער יאפאנישער ארמיי און אויסגעדריקט זיין הסכמה אויף צו בילדען א קאאליציע־רעגירונג.

אין דער רעגירונג וועלען אלזא אריין פאר־שטעהער פון דער ארמיי. אלס קריגס־מיניסטער וועט זואהרשיינליך אנשטאט דעם גענ. אסאקי, בעשטימט ווערען דער בידזאיאציגער פערטרעטער פונ'ם שעף פון גענעראל־שטאב גענ. מאסאקי.

מען דארף זיך רעכענען מיט דער עווענטו־אליטעט פון א געענדערטען פאליטישען קורס מצד יאפאן אין מאנדזשוריען און כינא.

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.) די לוויה פונ'ם דער־מארדעטען פרעמיער איניוקאי איז געווען אויסער־געוועהנליך פייערליך, אבער דער קייסער און זיין פרוי האבען אין איהר נישט גענומען קיין אנטייל.

די יאפאנער דראהען מיט דער אקופאציע פון שאנכאי

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.) מחמת דעם, וואס יאפאנישע סחורות ווערען נאך אלץ באיקאטירט אין כינא, האט דער גענ. שיראקאווא דערקלערט אין שאנכאי, אז יאפאן וועט זיך נישט קאנען צו דעם פערהאלטען פאסיוו. אויב די כינעזער וועלען נישט דערפילען אלע תנאים פונ'ם שטילשטאנד, וועט דאס מיליטער, וועלכעס איז לעצטענס צוריקגעצויגען גע־ווארען, צוריק אריינגעפיהרט ווערען אין שאנכאי.

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.) אויפ'ן טייך סונגארי (מאנדזשוריען) זענען כינעזישע פארטיזאנער בעפאלען א דאמפער־שיף, טעראריזירט די פאסא־זשירען און בעראובט דעם באגאזש. מען האט דערביי דער'הרג'עט איין ענגלענדער און איין אמעריקאנער.

הינטער ציציקאר איז מען נעכטען בעפא־לען א שנעל־צוג. די כינעזישע זעלנער האבען דער־הרג'עט 2 פאסאזשירען, יאפאנער.

פערוועהרט זשאבאטינסקי'ן אריינצוקומען קיין טוניס

ירושלים, 19 (יט"א טעלעגראפיש). די אראבישע עקזעקוטיווע האט ארויסגעשיקט א בעגריסונג צו די אראבער אין טוניס, פאר זייער אקציע נישט אריינצולאזען זשאבאטינסקין קיין טוניס

פערפלייצונג אין מאלדאוויע בוקאווינע

יאסי, 19 (יט"א טעלעגראפיש). א גאנצע רייה שטעטלעך אין מאלדאוויען און אין בוקאווינע, זענען ווידער פערפלייצט געווארען.

אין טשערנאוויץ זענען עוואקואירט געווארען די איינוואוינער, וואס וואוינען ביים טייך

אויך אין אמעריקא ווערען יודען ארויסגעשטויסען
פון די ווירטשאפטליכע פאזיציעס

ניו־יארק, 19 (יט"א טעלעגראפיש). אין פילאדעלפיע האט זיך געעפענט א קאנ־פערענץ פון יודישע כלל־טוער, כדי צו זוכען מיט־לען געגען דער טענדענץ, ארויסצושטויסען די יודען פון ווירטשאפטליכען לעבען.

ערב א שטרייק פון פייערלעשער אין ווארשא

ווארשא, 19. (טעלעפאניש פון אונזער קא־רעספאנדענט). עס האלט ביים אויסברוך פון א פייערלעשער־שטרייק.

מיניסטעריאלע שינוים

ווארשא, 19 (טעלעפאניש) די אנשליסונג פון די מיניסטעריומס פאר אגראר־ענינים און פאר אגראר־רעפארמען, און דאס אפשאפען דאס מיניס־טעריום פאר עפענטליכע ארבייטען וועט פארקומען דעם 1 יולי ה. י. אויפ'ן יסוד פון דעם מלוכה־פרעזידענטס־דעקרעטען, וואס וועלען די וואך דערשיינען.

קלאנג־קינא־טעאטער
Casino

אנהייב 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג
בעמערקונג: די דערוואקסענע ווערען געבעטען נישט מיטצונעמען קיין יונגער אויפן דאזיגען פילם
די לעצטע 2 טעג!
„פירשט דראקולא"
געניאלע עראטישע שאפונג לויט דער בערימטער ערצעהלונג פון Bram Steker
אין די הויפט־ראלן: Bela Lugosi און Helena Chandler
פערקלענערטע פרייזן פון די פלעצער
1 זל., 1,50 זל. און 2 זל.

Gimnazjum Męskie
Tow. Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi
Pomorska 46/48, tel. 106-64.
די קאנצעלאריע נעהמט אן איינשרייבונגען פון קאנדידאטען טעגליך אין די שעה'ן פון 9 ביז 2 מיטאג.
די איינטריטס־עקזאמענס הויבען זיך אן דעם 1־טען יוני.
ביים גימנאזיום זענען דא פאר־קלאסען A, B, C
שכר־לימוד אין די קלאסען בעטרעפט 25 זל. מאנאטליך.
DYREKCJA. 3211

Skład blachy miedzianej i różnych metali
WŁADYSŁAW RATNER
Łódź, ul. Sienkiewicza 29. Telefon 164-54
Poleca W. P. P. ze swego składu następujące metale:
MIEDŹ, MOSĄDZ, CYNK, OŁÓW, CYNĘ, ANTYMON, ALPAKĘ, ALUMINIUM, NIKIEL i T. P.
w surowcu, blachach, taśmach, rurach, szynach, prętach, drutach i. t. p.
WALCE DRUKARSKIE MIEDZIANE, PŁYTY MIEDZIANE DO OPALARK (Sengplatten) i MIEDZIANE BLACHY WYMIAROWE DOSTARCZAM NA ZAMÓWIENIA.
Z dniem dzisiejszym zaprowadziłem specjalny dział:
blachy cynkowej, ocynkowanej, białej angielskiej, żelaznej cienkiej, gwoździ, haków i t. p.

„שומרי שבת", אלעקסאנדריסקא 19.
זונטאג, א' בחקותי, ד. 22/5 ד. י. קומט פאר אין בערלינער זאל זאכאדניא 26 צום 1־טען טערמין 4 נ. מ. און צום 2־טען טערמין 6 אווענד ביי יעדע צאהל מיטגלידער די
גענעראל־פערזאמלונג
פון פעראיין אין פערבינדונג מיט דעם פינפציג יעהריגען יובילעאום וועלכע איז געגרינדעט געווארען אין יאהר תרמ"ב דורך די גרעסטע גאוני הדור זצללה"ה מיט פאלגענדען טאג־ארדנונג: 1) ערעפנונג; 2) וואהלען פון א פארזיצענדען און אסעסארען; 3) איינלייטונג צום 50־יעהריגען יובילעאום; 4) טעטיגקייט און קאסע־בעריכט; 5) בעריכט פון רעוויזיאנס־קאמיסיע; 6) בודזשעט אויפ'ן יאהר 1932-33; 7) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס־קאמיסיע אויפ'ן יאהר 1932-33; 8) פרייע פארשלאגען.
עס ליגט א חוב אויף יעדען יוד צו קומען צו דער פערזאמלונג, כדי להחזק שמירת שבת.
3245

זומער־שפרענקעלעך
געלע פלעקער, אפגעבראנטקייט, בלעטערלעך, לישא־יעס, ווארגרעס און אנדערע פערשידענע אונריינקיי־טען פון געזיכט, בעזייטיגט אין משך פון עטליכע טעג אונטער גאראנטי פאר די ווירקונג דער קרעם „ADA" פרייז פון א סלאיק 2 זל. צו בעקומען אין אפטייקען, סקלאד אפטעטשנעס און פערפומעריעס

אלע דארפען וויסען
אז די פירמע
פערדער זגערזשער 7
לוטאמירסקא 2 און זגערזשער 20
איז די איינציגע קוועלע, וואו מען קריגט אמביליגסטען צו קויפען
דאמען־ און מענער־היטען
פון די נייעסטע פאסאנען און מאדערנסטע קאלירען, וואס איז ספעציעל צוגעגרייט געווארען אויף דעם קומענדיגען יום־טוב און גלייכצייטיג ווערט אנגענומען צו איבערפאסאנירן מענער־ און דאמען־היטען פון גאר אלט אויף גענצליך ניי און אלעס צו ביליגע פרייזען און רעעלע בעהאנדלונג. געדענקט די אדרעסען!

SZ. DERESZ עלטסטער פעלדשער
לוטאמירסקא 4 (האטעל־גאס), טעל. 184-78
נעהמט אן קראנקע ביי זיך אינדערהיים פון 8 ביז 10 פריה און פון 1.30 ביז 3.30 נאכמ.
שטעלט פאקען מיט פרישע קראוויאנקע און גיט ארויס בעשייניגונגען.
3231

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער־שוועכע
נאווראט 2 טעל. 79-89
נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אווענד. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזען.

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choróby skórne, weneryczne i moczopłciowe
(Naświetlania promieniami Roentgena)
Przyjmuje od 8^{30} do $9^{1}/_{2}$ rano, od 1-ej do 2^{30} pp. od 6 do 8^{30} w., w niedzielę i święta od 10 r. do 1-ei p. p.

וויכטיג פאר סוחרים און פאזנער פאהרערס!
דערמאנט מאך איך בעקאנט, אז איך בעזיץ א גרויסען אויסוואהל פון מענער און יונגען גאר־ארבייטונג שערעם, כראוואטען און פאסקעס רעיעל און ביליג!
קומט און איבערציינט אייך!
געדענקט דעם אדרעס
21 נאוואמיעסקא 21
אי' הויף לינקס.

אויפפאדערונג.
דערמיט פאדער איך אויף ה'
יעקב פריד, אלטשטאט 9
וועלכער פערנעמט אין זעלבען הויז פראנט, 2 טער שטאק, 2 צימער און קיך, אז ער זאל בעצאהלען אין משך פון 8 טעג דאס שולדיגע דירה־געלד 1000 זל., ווי אויך די פראטעסטען, אין געגענ־פאל וועלען מיר אויספיהרען דעם וויראק, וואס איז בעשטעטיגט די עקסמיסיע.
די הויז־אדמיניסטראציע פון אלטשטאט 9.
3252

צאהן־ארצט
J. ROZIN-REICHOWA
15 זגערזשער 15
נעהמט אן פון 10–2 מיטאג און פון 4–7 נאכמ.
צו לעטשניצע־פרייזען.
3203

DR. MED. J. ŁUBICZ
כירורג־ארטאפעד
פאלודניאווא 9, טעל. 183-17
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינענע פראצאוניע פון קינסטליכע ארטאפעדישע אפאראטען: הינקעלע אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גארסעטען א. ז. וו.
נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.03 נאכמיטאג.

Dr. Z. Rakowski
ספעציאליסט פאר אויערן־, נאז־, האלז־ און לונגען־קראנקהייטען
11־טען ליסטאפאד 9
קאנסטאנטינער טעלעפאן 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11

Doktór
G. WEGMAJSTROWA
ספעציאל־ארצט פאר אינערליכע און קינדער קראנקה.
ZAWADZKA 20, tel. 246-58
נעהמט אן פון 4–6 אווענד
פון 10. יוני—אין קאלומנע
ul. Palacowa, willa Goldberga.

Dr. med. Haltrecht
ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און געשלעכטס־קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעהמט אן פון 8–11 פריה, 12.30–1.30 מיטאג און פון 5–9 אווענד, זונטאג פון 10–1.
פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע־פרייזען.

Lekarz-Dentysta
H. EICHER
przeprowadził się
na ul. PIOTRKOWSKĄ 24, tel. 127-82

וויכטיג
פאר לאדז און אומגעגענד!
צוליב'ן הערשענדען קריזיס פערקויפען מיר
מעבעל
סאמפלעט ווי אויך ענצעל מיט 50% ביליגער ווי איבעראל
נור ביי ווייגאלד און וויינבלום
11 וואולטשאנסקא 11
קומט און איבערציינט אייך!

Ciechocinek
Dr. med. W. ŁASKI
אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען
נעמט אן פון 1־טען יוני 1932
אזוי ווי אין פאריגען סעזאן.

Dr. med. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציאל־ארצט פאר מענער־שוועכע־בעהאנדלונג
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אן פון 8 — 11 פריה און פון 5 — 8 אווענד
זונטאג און יום־טובים פון 9 — 1 בייטאג.

Dr. med.
W. Eychner
אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבען קינא „משארי") טעל. 134-72
נעהמט אן פון 2 1/2 — 4 און פון 7 — 8 אווענד

ענין דאנציג אין פעלקער=בונד

גענף, 19 (ספ. טעל.) דער ראַט פון פעלקער־בונד האָט היינט בעטראַכט דעם ענין דירעקטע אַק־ציע אין די פוילען־דאַנציגשע צאָל־פערהעלטני־שען.

דעם ענין האָט רעפערירט דער ענגלישער בער־ריכט־אָפגעבער, וויצע־מיניסטער עדער.

ער האָט מיט צופרידענהייט דערקלערט, אַז ער קאָן פאָרשטעלען אַ רעזאָלוציע, וואָס איז אָנ־גענומען געוואָרען דורך ביידע צדדים, און אין וועל־כער עס ווערט געזאָגט, אַז פונ'ם 13. מערץ 1925 דאַרפען די פראָוויזאָרישע בעשלוסען פון הויכען קאָמיסאַר מכּוח דירעקטער אַקציע תּיכּף לויט'ן גייסט און געזעץ אויסגעפיהרט ווערען.

דער ראַפּאָרט און די רעזאָלוציע זענען איינ־שטימיג אָנגענומען געוואָרען דורכ'ן ראַט.

עס האָבען וועגען דעם ענין גערעדט דער פאָרשטעהער פון דאַנציג זיהם, דער פוילישער אוי־סערן־מיניסטער זאַלעסקי און דער הויכער קאָ־מיסאַר גראַף גראַווינאַ, וועלכער האָט פעסטגע־שטעלט, אַז ער איז מסכּים אויף דער רעזאָלוציע און וועט זיך בעמיהען צוצואיילען די ערלעדיגונג פון דעם ענין.

לסוף האָט זיך דער בעריכט־אָפּגעבער, ערען געווענדעט מיט אַן אַפּעל צו דער פּרעסע, אַז זי זאָל נישט שטערען דעם בשלום'דיגען ערלעדיגען דעם ענין.

שפּעטער האָט זיך דער פעלקער־בונד־ראַט פער־נומען מיט'ן פּראָבלעם פון בעפרייען איראַק, און אָנגענומען עס אין דעם פעלקער־בונד.

א דייטשער ריכטער, א משומד פערקלאגט א יודישען רעדאקטאר
סענסאציאנעלער פראצעס אין בערלין

בערלין, 19 (יט"א טעלעגראַפיש).

ס'האָט זיך אָנגעהויבען דער סענסאַציאָנעלער פּאָליטישער פּראָצעס, וואָס ס'האָט פערפיהרט דער ריכטער פעלינג (אַ משומד) געגען דעם יודישען רעדאַקטאָר פון „8 אוהר אווענד בלאַט" — פעליקס הירש. רעד. הירש האָט אויפגעדעקט דעם יחוס פון דעם משומד, אַז ער האָט געביטען זיין גלויבען און נאָמען, כּדי צו קענען זיין געריכט־פאָרזיצער.

דער זעלבער משומד איז שוין געווען אַ סאָצ. דעמאָקראַט, אַ מאָנאַרכיסט און איצט איז ער אַ היטלעריסט.

„דזשאָינט" סובסידירט נישט היי־יאָהר קיין זומער־קאָלאָניעס

וואַרשא, 19 (טעלעפאָניש) אַלע יאָהר פלעגט דער „דזשאָינט" אַרויסגעבען סובסידיעס פאַר זומער־קאָלאָניעס פון קינדער.

היי־יאָהר האָט דער „דזשאָינט" צו דעם צוועק נאָרנישט אַסיגנירט, און דעריבער ווערט ממילא בעשוועהרט די עקזיסטענץ פון די דאָזיגע קאָלאָניעס.

דער ארעסט פון לינדבערג'ס פריינד
סתירה'דיגע ידיעות וועגען דעם אוועקגעראַבטען קינד

ניו־יאָרק, 19 (ספ. טעל.) פראַנץ פּאַזשיק, וועלכער איז אַרעסטירט געוואָרען אַלס בעשולדיג־טער אין אַוועקרויבען לינדבערגס קינד, זיצט נאָך אַלץ אין דער ברוקלינער תּפיסה. מען האָט איהם ווידער פערהערט און ער האָט אָפּסאָלוט געלייקענט אין דעם. וואָס ער האָט דערקלערט בעת דער פאַר־ליצייאישער אויספאָרשונג. ער האַלט נאָך אַלץ אין איין טענה'ן, אַז די פּאָליציאַנטען האָבען פון איהם אַרויסגעצוואונגען יענע רייד דורך שלאָגען.

וואָס שייך הארי פליישערן, זענען זיך איינ־יגע ניו־יאָרקער צייטונגען משער, אַז ער איז אַרעס־

קורטיס

לינדבערג'ס פערטרויאונגס־מאַן ווערט בעשולדיגט אין צואייגנען זיך די 50 טויזענד דאָלאַר. וואָס ער האָט געדאַרפט געבען אויסקויף־געלד די באַנ־דיטען פאַר לינדבערגס־קינד.

טירט, אָבער די מעקסיקאַנישע פּאָליציי וויל עס נישט מפורסם זיין, ביז זי וועט בעקומען די 10־טויזענד דאָלאַר'דיגע פּרעמיע פון דעם ניו־דזשערסיער פּאָליציי־פּרעזידיום.

לויט די לעצטע ידיעות זאָל זיך קורטיס האָ־בען געווענדעט צו זייגע קרובים מיט דער בקשה צו באָרגען איהם עטליכע טויזענד דאָלאַר אויף קויציע, אָבער ער האָט דאָס געלד נישט בע־קומען.

ניו־יאָרק, 19 (ספ. טעל.) אויף דעם אויפ־טראַג פון דעם ניו־דזשערסיער גובערנאַטאָר, מאָ־ראָ, איז דזשאָן קורטיס נעכטען אַרעסטירט און אַריינגעזעצט געוואָרען אין טורמע.

דער אַרעסטירטער אינדוסטריעלער איז שטאַרק נערוועז, און צוויי מאָל האָט ער שוין געפּרובט צו בעגעהן זעלבסטמאָרד: זיך הענגען אין האָטעל „ספּלענדיד", און צו פער'סמ'ען זיך מיט איזאָפּאָרם. אין ביידע פעלען האָט איהם די האָטעל־דינער־שאַפט אָפּגעראַטעוועט.

אַ שטאַרקען רושם האָט געמאַכט דער פּרט, אַז ווען די פּראָקוראַטור האָט איהם פאָרגעלייגט צו אַריינטראָגען אַ קויציע פון 10 טויזענד דאָלאַר, האָט ער דערקלערט, אַז ער איז נישט בּיכולת אַזאַ סומע צוזאַמענצוקלייבען. ווי עס ווייזט זיך אַרויס, איז ער פולשטענדיג באַנקראָט. קיינער האָט וועגען דעם נישט געוואוסט, ווייל אין זיינע ביוראָס האָט ער נישט געמאַכט קיין רעדוקציעס און פּינקטליך אויס־געצאָהלט די בעאַמטע.

—□□□—

רעזאָלוציע וועגען אנגריף אויף די סאציאלע דערגרייכונגען

וואַרשאַ, 19 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) אין דער צענטראַלער קאָמיסיע פון פּראָפעסיאָנעלע קלאַסען־פעראיינען איז היינט פאָר־געקומען אַ זיצונג, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט פאָרשטעהער פון „בונד", פּ.פּ.ס., דייט־שע און אוקראַינער סאָציאַליסטען.

עס איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע וועגען דעם אָנגריף אויף די סאָציאַלע דערגרייכונגען פונ'ם אַרבייטער־קלאַס.

דערנאָך איז אָנגענומען געוואָרען אַ געמיינזאַמע דעקלאַראַציע פון 4 סאָציאַליסטישע פּאַרטייען.

סטודענטען וועלען נישט בע=קומען קיין אויסלענדישע פּעסער

וואַרשאַ, 19 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) סטודענטען וועלען נישט בעקומען קיין אויסלענדישע הנחה־פּעסער.

צום פריהלינג

בעזיצט דעם גרעסטען אויסוואַהל פון דער נייעסטער אין־ און אויסלענדישער קאסמעטיקס ווי:

טואַלעט= זייפען, קרעמען, זעמטליכע סעלנישע און בלומען= וואַסערן

פּערפומען פּודערן

די איבעראַל־בעקאַנטע קאָנקורענץ=פּערפומעריע פון

J. DRUKIER, 5 ZAWADZKA 5 — tel. 175-92. —

בעמערקונג: פאַר ענגראָסיסטען בעדייטענדער ראַבאַט. בעזוכט מיין פּערפומעריע און איהר וועט זיך איבערצייגען.

GRAND KINO

היינט רעוועלאַציאָנס־פּרעמיערע!

פערצעטעריש= ליכט

ריהרענדע עראָטישע דראַמע, אונשטערב־ליך ווערק פון העלד פונ'ם פילם „אויפ'ן מערב קיין שום נייעס"

Louis Wohlheim

אין די איבריגע ראָלען:

Jean Arthur i Robert Armstrong

עמאָציע, רוהם פון רעזשי, פילם־טעכניק אויסערן פּראָגראַם: דאָס נייעסטע קלאַנג־טאָג־בוך ווי אויך פילם־אַקטואַליטעטען.

אָנהויב 4[30] נ"מ, שבת און זונטאָג 12 בייטאָג.

ציהונג פון דער מלוכה־לאטעריע
ערשטע קלאַס — ערשטער טאָג

60.000 zł. na nr. 136641.
5.000 zł. na nr. 83165
po 1.500 zł. na n-ry 104668 157952
1.000 zł. na nr. 7492
po 500 zł. na n-ry 4765 86530
po 400 zł. na N-ry 20911 29481 103137 126133 157586,
po 250 zł. na n-ry 4455 75393 79024 91129 101863 115286 124567 142610 153436 159004
po 200 zł. na n-ry 9154 21437 27388 27487 35981 35985 36966 43100 45727 70101 71438 79446 87681 97953 99182 102645 140386 145654 152688 158111
po 150 zł. na n-ry 1824 2783 7645 7775 8793 9943 10367 13562 13829 23531 24098 27728 28233 31638 31929 33610 35272 37341 45981 47388 48255 54293 54574 54908 56342 58306 60906 62412 63302 63493 65951 68533 70387 71772 72125 72190 73677 82605 90136 96254 98440 99676 101226 105780 107865 109909 111161 111243 111833 113420 114396 115492 116268 118543 122934 124371 126457 128900 132881 135070 136337 136712 138754 138798 141459 145130 146719 148601 151660 157745 158929

Po 100 zł. na numery:

64 245 52 67 325 42 58 92 94 95 480 548 747
64 72 822 34 932 97 1105 30 42 358 448 57 63 85
86 664 844 978 2771 278 82 300 92 407 97 751 904
05 44 3052 132 51 363 473 543 98 667 72 60 912
28 39 58 4202 69 548 815 20 24 93 921 26 5051
109 45 378 498 540 670 89 705 832 63 909 42 79
84 6203 33 304 15 24 60 61 82 807 57 957 7083
240 56 335 444 48 698 7222 59 802 73 902 27 89
94 8052 56 81 179 233 61 307 63 66 453 504 29 30
35 903 24 30 49 62 9032 157 63 84 206 301 537
711 53 92 882 918 10324 44 469 898 916 44 62 87
11013 191 213 19 313 37 459 82 658 66 734 809
12082 88 428 589 90 97 713 49 848 13100 387 464
87 896 709 48 78 835 911 44 14014 184 235 68 379
423 96 522 79 604 10 36 39 708 29 863 15053 71
113 52 76 697 710 76 79 90 906 33 42 50 96 99
16257 77 84 376 497 532 619 755 924 52 17044
120 466 509 608 52 793 892 921 60 18033 64 87
206 73 333 404 509 690 813 84 910 19 216 326 471
79 836 20005 109 68 89 216 137 558 721 54 73 845
21099 398 428 67 661 71 96 793 976 22041 162 210
39 366 437 779 860 69 88 911 50 84 23128 38 290
508 668 735 38 84 840 24062 227 90 317 734 837
65 84 25037 106 46 396 441 88 545 628 956 98
26119 94 205 42 316 470 648 98 817 22 46 940 92
27028 137 91 230 413 34 560 99 626 756 84 891
97 28016 117 276 98 385 92 93 436 72 582 645 55
729 68 80 968 29110 11 21 86 201 60 72 343 408
27 53
30024 314 420 62 74 654 735 96 806 927 31002
127 55 218 33 304 20 21 35 464 529 946 32072
233 53 308 37 428 443 61 638 47 84 728 79 83 805
91 33193 301 37 467 631 84 775 34039 64 324 626
52 742 62 805 908 21 59 70 35008 229 68 371 76
480 86 91 603 60 877 78 83 87 90 36056 132 52
73 37267 99 459 648 99 855 38045 116 232 38 369
423 62 98 521 44 48 98 682 789 817 39 66 89
39211 87 422 666 92 986 40261 355 65 540 96 657
68 932 41120 32 99 267 307 68 417 35 74 98 508
71 79 731 36 72 87 800 17 917 42007 51 186 284
308 20 401 85 93 577 650 67 759 857 65 86 915
89 63224 85 731 59 840 64 65 946 85 44083 93
192 237 406 07 18 24 27 524 69 612 85 701 39
872 88 966 45020 181 101 89 300 69 434 759
86 93 849 71 95 914 46340 62 491 94 531 41 59
668 726 70 876 963 75 93 97 47335 419 538 78
613 30 710 833 70 986 48020 375 594 831 57 97
929 49064 152 221 24 29 777 898 967 99 50027
70 81 142 84 337 83 94 499 536 55 756 92 906
47 98 79 51014 84 152 74 279 375 96 411 27 30
80 533 689 704 17 50 809 10 53 86 964 85 52019
97 155 294 325 581 96 671 702 17 67 96 825 945
58 80 53158 212 28 391 484 606 42 53 701 42 67
855 914 28 80 54038 72 93 184 94 250 68 74 345
488 90350 67 97 55278 89 418 26 530 632 57 785
804 51 60 918 33 42 64 73 56027 43 79 234 351
95 426 696 884 909 14 59 57086 145 99 227 430
559 75 714 77 843 928 91 58086 183 87 216 366
85 472 850 76 82 992 93 59028 43 100 231 89
320 36 467 605 738 73
60019 23 30 61 144 322 31 69 95 436 66 71
533 59 632 840 72 922 66 61249 302 38 461 603
721 36 950 40 62083 149 391 446 69 700 54 62
916 63 63049 214 34 71 359 491 549 740 64047
52 157 98 223 76 434 90 99 629 848 91 65098
358 60 73 463 679 891 999 66009 61 89 309 34
50 77 82 89 412 708 939 67048 255 77 79 390 440
70 593 720 831 84 906 16 18 68055 144 48 71
213 37 448 96 629 775 920 91 69056 62 126 314
76 82 94 482 693 995 70195 250 345 91 425 79
93 551 778 83 876 977 71106 26 44 310 425 66 77
539 649 62 92 99 747 881 48 81 923 51 72000
404 68 75 514 650 736 73 805 987 73056 94 151
849 951 65 75176 91 478 830 33 98 908 76046 51
188 365 680 713 826 904 28 96 77013 44 89 96
418 39 644 713 76 855 56 94 932 64 78001 82 83
227 312 523 79 756 95 814 38 60 65 67 74 923
50 79024 220 331 451 78 524 37 861 996 97 80039
388 702 74 864 77 91 900 38 84 81114 58 290 456
501 664 88 82477 572 98 611 22 939 83057 95 134
301 31 51 67 344 64 80 551 943 96 84051 167 87
226 455 84839903 85031 281 317 56 84 445 89
529 713 15 889 86150 83 29 34 71 349 59 93 418
581 647 87013 56 80 139 395 420 504 753 979
88051 152 91 311 73 469 524 735 844 95 89050
367 82 430 42 535 39 646 778 978 92
90017 62 70 144 48 528 94 96 610 789 809 21 81
970 91166 211 402 716 73 75 810 68 93 98 912 41
43 92239 50 423 64 93 553 739 807 929 69 93038
164 70 252 56 96 425 533 631 743 804 93 911 77
94072 101 97 304 26 424 53 72 75 531 71 717
71 854 957 65 95086 96 151 69 291 340 421 67 79
507 728 39 916 96084 85 373 466 80 64679 744
97 837 937 91 99 97035 238 71 408 75 834 940 54
98127 79 80 435 64 67 95 600 07 759 822 60 90
974 99231 377 517 84 712 829 952 100056 113 62
94 225 32 35 81 344 45 565 73 631 707 94 886
957 101075 130 309 411 97 661 792 95 853 81 997
102104 317 45 416 69 84 806 88 947 103061 88
187 397 306 89 467 521 756 89 915 41 104348
458 587 868 73 901 24 83 105066 154 76 85 221
51 330 449 94 751 56 63 65 106015 50 267 567
92 850 928 44 70 98 107233 85 202 335 43 92 95
419 55 108012 24 153 61 250 61 71 77 92 404 650
64 751 89 862 914 21 34 72 109179 84 483 503 706
83 832 85 906 110016 31 32 38 62 140 58 587 641
736 916 86 111106 47 338 40 497 751 94 801 82
908 42 112004 25 78 393 405 66 587 96 683 750
864 95 113 118 273 425 688 748 79 80 813 17 70
983 88 114055 197 253 415 621 39 115061 236 39
41 475 843 922 51 59 116096 183 90 294 440 5
256 85 584 868 117351 65 94 591 726 826 81 914
93 118178 219 93 508 703 66 833 916 20 78 85 96
119019 65 183 201 335 482 605 36 53 63 953 73
87
120102 07 367 414 92 652 705 06 07 880 121011
218 52 67 334 500 602 710 52 80 847 77 934
122047 61 173 306 578 755 76 123244 54 67 83
348 428 94 548 645 728 803 15 50 74 124282 343
403 08 39 42 79 609 45 945 71 125004 409 46 900
10 126157 201 07 80 338 97 405 44 56 84 89 91
527 687 91 756 884 127032 66 224 431 42 590 684
735 44 862 81 920 29 30 128000 145 271 365 412
41 54 570 74 86 610 37 736 843 939 44 129294
340 52 556 91 609 90 741 828 49 63 971 130016
128 57 64 66 6 893 304 70 84 442 97 564 66 684
831 950 85 131126 74 286 445 575 670 924 49
132033 257 95 344 80 578 83 901 38 133327 522
67 753 808 22 911 134049 120 325 48 404 27 47
51 86 638 748 902 28 39 135065 86 116 330 96 405
500 911 136367 71 450 73 84 553 69 711 847 931
45 137136 37 418 513 603 75 801 06 138070 160
313 469 825 58 912 98 139115 285 378 80 536 806
63 937 140078 219 78 311 35 53 459 542 67 74 721
61 79 813 940 141123 226 447 562 614 22 41 81
142147 63 96 200 80 313 89 457 91 616 86 724 36
87 143467 500 01 10 931 144112 98 659 414 712
37 53 934 145041 439 687 929 146030 159 72 207
85 302 04 28 67 86 424 43 93 509 45 70 610 45 78
700 01 13 66 84 94 801 958 147047 133 301 19 420
80 528 76 738 51 57 805 37 56 80 96 942 82 96
148378 429 65 520 51 58 85 611 978 149034 274
316 79 87 421 77 79 581 667 735 905
150059 139 51 54 75 296 99 324 34 430 513 45
614 36 81 724 42 93 832 965 77 151048 126 324 36
42 54 466 545 617 717 812 63 78 99 912 152294
360 68 421 502 702 51 834 964 153062 302 31 498
509 82 616 66 721 25 834 38 943 57 154136 88
212 41 375 549 750 839 50 902 55 70 81 155263
363 93 629 885 975 156112 39 317 435 81 739 57
862 157025 147 215 423 75 82 598 840 70 933 42
158230 340 484 507 669 832 96 986 159003 73 103
47 89 235 499 606 26 715 39 48 841

גענעראל־שטרייק אין שפאניע

עס שטרייקן די באהנען, פאסט און טעלעגראף

פ א ר י ז. 19 (ספ. טעל.) אין שפאניען איז אויסגעבראכען אן'אלגעמיינער פערקעהר־שטרייק פון די באהנען, פאסט, טעלעפאן און טעלעגראף. דער גרעסטער טייל בלעטער אין פאריז האבען נישט געקאנט קריגען קיין פערבינדונגען מיט מאדריד. די הויפט־שטאט פון שפאניען ווערט בעזארגט מיט שפייז־מיטלען דורך סאפיארע, אפטיילונגען פון מיליטער. דער גענעראל־שטרייק האט ארומגענומען דאס גאנצע לאנד א חוץ בארצעלאנע. די רוהע אין לאנד איז דערווייל נישט געשטערט געווארען.

די נאציאנאל - סאציאליסטישע פארטיי אין רומעניע

און די יודען־פראגע

ב ו ק א ר ע ש ט. (יט"א) פון נאר־וואס־צרשינענעם ערשטען נומער „נאציאנאל־סאציאליזמול", ארגאן פון דער ניי־געגרינדעטער נאציאנאל־סאציאליסטישער פארטיי אין רומעניען, איז צו זעהען, אז די נייע פארטיי האט נאך נישט אנגענומען קיין שטעלונג צו דער יודען־פראגע. די צייטשריפט ענטהאלט נישט קיין שום ארטיקעל וועגען דער יודען־פראגע און נישט וועגען מינדערהייטען־פראבלעם בכלל.

די שטעלונג פון דער פארטיי וועט קומען צום אויסדרוק ערשט אין פארטיי־פראגראם, וואס וועט פארמולירט ווערען דורך דעם אויף אקטאבער צונויפגערופענעם פארטיי־קאנגרעס. בראש פון דער פארטיי שטעהט דער סענאטאר סטעפאן טאטארעסקו.

פערפלייצונגס־חורבן אין סאראקע

די קהלה אינגאנצען חרוב געווארען

ל א נ ד א ן (יט"א) די פעדעראציע פון יודישע הילפס־ארגאניזאציעס האט בעקומען צוגעשיקט פון דער סאראקער יודישער קהלה א הילפס־רוף פאר די קרבנות פון דער לעצטער פערפלייצונג. 600 יודישע משפחות אין סאראקא זענען צוליב דער פערפלייצונג געווארען היימלאז און פערלוירען זייער האב און גוטס. די קהלה איז אינגאנצען חרוב געווארען. די הילף, וואס קומט אן פון די שכנות'דיגע ארימע שטעדטלעך קלעקט קוים אויף דערהאלטען די קרבנותביים לעבען, אבער אויף די הילף שטעלט זיך אב. כדי צוריקצושטעלען דאס חריב־געווארענע שטעדטעל אויף די פיס דארף מען האבען לפחות 27 מיליאן לײ.

די פעדעראציע פון די יודישע הילפס־ארגאניזאציעס האט דערווייל אסיגנירט אויף דרינגענדע הילף פאר סאראקא 50 פונט און זיך געווענדעט צום ועד־הקהלות וועגען אסיגנירען א געוויסע סומע פאר די געליטענע פון דער סאראקער פערפלייצונג.

150 יתומים אין בריסק פערלאור־טיילט צום הונגערן

ב ר י ס ק (יט"א) די אויפזיכטס־מאכט האט געשטראכען אין בודזשעט פון יאהר 1932.33 פון בויסקער מאגיסטראט די סובווענץ, וועלכע איז געווען פארגעזעהען פאר'ן ארטיגען קאמיטעט פון יתומים־פערזארגונג. אנשטאט די פרעלימינירטע 24,000 זל. האט דער וואיעוואדישער אמט איבערגעלאזט בלויז 5000 זלאטעס. ד. ה. די סומע, וועלכע איז פאקטיש שוין געווען אבגענומען.

צוליב דעם דערמאנטען בעשלוס איז דער בית־היתומים געבליבען אהן שום מיטלען, און שוין די וואך איז נישט געווען קיין מעגליכקייט צו קאכען מיטאג פאר די 150 יתומים, וואס ווערען אויסגעהאלטען אין היגען יתומים־הויז.

אנפאלען אויף יודען אין פאנעמון, נעבען מעמעל

מ ע מ ע ל (יט"א) פון פאנעמון, אין דער נאהענט פון מעמעל, ווערט מיטגעטיילט וועגען אנפאלען אויף יודען, וואס זענען דארט ארגאניזירט געווארען דורך די ארטיגע נאציאנאל־סאציאליסטען. די לעצטע זענען בעפאלען די יודישע געסט אין די קאפע־הייזער מיט געשרייען „יודען ארויס". שפעטער זענען אויך אויף די גאסען בעפאלען געווארען יודישע דורכגעהער. פאליציי האט אינטערווענירט, אבער קיינעם פון די אנפאלער נישט ארעסטירט.

אין ליטע ווערען מאסענווייז געשטראכען די סובווענציעס פאר יודישע אינסטיטוציעס

ק א ו ו נ ע. (יט"א) די שווערע לאגע פון פיל יודישע אינסטיטוציעס אין ליטע האט זיך נאך מעהר פערערגערט, ווייל די שטאטישע זעלבסט־פערוואלטונגען שטרייכען מאסענווייז די סובווענציען הויפטזעכליך פאר די יודישע אינסטיטוציעס. ווי מען בערעכענט, דערגרייכט די סומע פון די געשטראכענע סובווענצען ביז א האלב מיליאן ליט. אממעהרסטען האט פון די שטרייכונגען געליטען דאס יודישע שול־וועזען, די אנשטאלטען פון „אזע" און די יודישע ביבליאטעק אין קאוונע.

אין קאוונע איז לעגאליזירט געווארען א נייע געזעלשאפט צו שטיצען די יודישע קרבנות פון קריזיס. די הילף איז פאראויסגעזעהען הויפטזעכליך אין קרעדיטען.

12 טויזענד דאלאר געזאמעלט פאר'ן „ארט"

נ י ו־י א ר ק. (יט"א) אין „קאמאדאר"־האטעל איז דעם 16־טען ה. ח. פארגעקומען א קבלת־פנים־באנקעט פאר דעם בעקאנטען „ארט"־טוער ד"ר סינגאלאווסקי. לויט'ן פארשלאג פון ה' ב. וולאדעק האבען זיך די בעטייליגטע דעקלארירט אויף א סומע פון 12 טויזענד דאלאר לטובת דער „פאלקס־ארט־ פעדעראציע". דער נייער ארגאניזאציע, וואס איז גיכט לאנג געשאפען געווארען אנשטאט דעם „ארט". אויפ'ן באנקעט האט ד"ר ה. מאשקאוויץ אנגעקינדיגט, אז ביים יודיש־אמעריקאנער קאנגרעס וועט געגרינדעט ווערען א ספעציעלער בעראטונגס־קאמיטעט פאר די ענינים פון „ארט" אונטער'ן פארזיץ פון סענאטאר וואגנער.

4 חדשים־תפיסה און דעפארטאציע פון לאנד

פאר אנטייל אין קאמוניסטישער מאי־דעמאנסטראציע

י ר ו ש ל י ם (יט"א) דאס חיפה'ער געריכט האט פערמשפט צו 4 חדשים תפיסה א געוויסען חיים ראזענשטיין פאר בעטייליגען זיך אין א קאמוניסטישער 1. מאי־דעמאנסטראציע. נאכ'ן אפזיצען זיין שטראף וועט ראזענשטיין דעפארטירט ווערען פון לאנד.

רעכענמייסטער ד"ר פינקעלשטיין אין אמעריקא

נ י ו־י א ר ק (יט"א) דער בעקאנטער יודישער רעכענמייסטער פון לאדז ד"ר פינקעלשטיין האט געגעבען איינצגע רעכען־סעאנסען אין האווארד־אוניווערסיטעט (קעמברידזש). איין רעכען־סעאנס האט ד"ר פינקעלשטיין געגעבען לטובת דעם יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט אין ווילנע.

היינט און פאלג. טעג!

רעוואלוציאנס־פילם לויט דער בעריהמטער סענסאציאנעלער ערצעהלונג פון

GASTON LEROUX

p. t. „Cheri-Bibi"

„געשפענסט פון פאריז"

אין די הויפט־ראלען: דער אבגאט פון די פרויען — דער ריז פון עקראן

John Gilbert, Lewis Stone, Leila Hyams

אויסערן פראגראם: Laurel i Hardy

אין דער פראכטפולער קלאנג־קאמעדיע

א. נ. „דער גובערנאטאר אויף א אינספעקציע".

הנחה־בילעטן גילטיג אהן בעגרענצונגען! פרייזען פון די פלעצער פאפולערע! אנהויב אין געווענל. טעג 4.30 נאכמ., שבת און זונטאג — 1 א זייגער בייטאג. דער זאל ווערט מעכאניש ווענטילירט און געקיהלט!

דער טעראר אין יאפאן

זיין אונטערשלאג אין די סאציאלע און פאליטישע פערהעלטענישען פון לאנד

די מיליטערישע פערשווערונג, וועלכע איז געווענדט געגען דער הערשענדער פארטיי אין יאפאן „סעיוקאי", האט געוויזען, אז אין דעם „לאנד פון דער אויפגעהענדער זון" הערשען שטארקע ווידערשפרוכען, וואס זענען מסוגל צו ברענגען צו שווערע קאנפליקטען און אויסברוכען.

אויב דאס ארייגדרינגען אין מאנדזשוריען איז אפראבירט געווארען כמעט דורך דער גאנצער יאפאנישער עפענטליכער מיינונג, האט די קאמפאניע אויף שאנכאי ארויסגערופען א שארפע קריטיק מצד די מעסיגע עלעמענטען, וועלכע האבען מורא, אז יאפאן זאל איזאלירט ווערען אויפ'ן אינטערנאציאנאלען באדען.

דער וואפענשטילשטאנד, וואס איז געשלאסען געווארען מיט דער כינעזישער רעגירונג ביים דירעקטען אנטייל פון פארשטעהער פון די גרויסע מלוכות, האט געמאכט א סוף צו די שטרעבונגען פון די עקסטרעם־רעכטע גרופירונגען. די ערמארדונג פון פרעמיער און די פראבע צו מאכען א מלוכה־איבערקערעניש זענען בלויז אן'אויסדרוק פון דער אויפרעגונג, וועלכע עס איז נישט בכח צו מילדערען דער נאך יונגער יאפאנישער פארלאמענטאריזם.

מען דארף בעמערקען, אז דאס אלגעמיינע וואהל־רעכט איז איינגעפיהרט געווארען אין יאפאן ערשט אין יאהר 1925 דעמאלט איז צונויפגערופען געווארען דער ערשטער דעמאקראטישער פארלאמענט. די מיליטער־לייט האבען נישט קיין וואהל־רעכט, אבער דאך שפילען זיי א דאמינירענדע ראלע אין דער יאפאנישער אויסערליכער פאליטיק.

די רעגירונגס־פארטיי האט בעקומען א מעהרהייט סיי ביי די וואהלען אין יאהר 1925, סיי ביי די צווייטע וואהלען, וועלכע זענען נישט לאנג פארגעקומען.

די פארטיי „סעיוקאי" רעפרעזענטירט די שווערע אינדוסטריע, וועלכע איז דער עיקר פעראינטערעסירט אין מאנדשוריען. די דאזיגע פארטיי האט זיך פערבונדען מיט דער שווערער מעטאלורגישער און בערג־אינדוסטריע. די פארטיי ווערט געשטיצט דורך דער מיליארדערען־פאמיליע מיטסואי, וועלכע קאנטראלירט ריזיגע קויהלען־אונטערנעהמונגען, נאפט־גרובענס, באנק־ און האנדעלס־געשעפטען. די דאזיגע פאמיליע פינאנסירט אויך די אגראר־פראדוקציע און דעם האנדווערק.

די אפאזיציע־פארטיי „מיינסעיטא" איז פערבונדען צוזאמען מיט דער בעארבייטונגס־אינדוסטריע און זי געניסט פון דער אונטערשטיצונג מצד דער קאנקורענץ־פאמיליע מיטסוביסי. די פארטיי איז פעראינטערעסירט אין דער פרידליכער ערא־בערונג פון כינעזישען מארק פאר דער טעקסטיל־אינדוסטריע. די ענטוויקלונג פון גרויסען האנדעלס־פלאט, די קאלאניאלע עקספאנסיע, — אט דאס זענען די מאמענטען וואס דעצידירען אין דער פרידליכער שטימונג פון דער דאזיגער פארטיי.

דער שפעטער פון יאפאנישען אקטיווען אימפעריאליסטישען פראגראם איז געווען באראן טאנאקי, וועלכער איז געשאנען ביי דער מאכט אין יאהר 1927. אין פראגראם פון דער פארטיי „סעיוקאי" האט שוין דעמאלט פיגורירט די פאדערונג צו אנערקענען פאר יאפאן בעזונדערע רעכט אין מאנדזשוריען און אין מאנגאליען. עס איז בעקאנט, אז טאנאקי האט דעמאלט צוגעשטעלט דעם קייזער א געהייערען מעמאריאל, וואס לעגט פאר אונטערצונעהמען א בעוואפענטע אקציע אויפן גאנצען פראנט פון כינע. דער מעמאריאל האט אויך פארויסגעזעהען די אגרעסיווע פאליטיק פון די יאפאנער געגען רוסלאנד. דאגעגען די ליבעראלע פארטיי איז געווען געגען ארייגמישען זיך אין די אינערליכע קאמפען אין כינע און איז ארויסגעטראטען געגען דעם אקטיוויזם אין מאנדזשוריען. געזיגט האט די קאנצעפציע פון טאנאקין. די אפאזיציע איז דערשטיקט געווארען.

דער קריג האט געפאדערט גרויסע קרבנות פון מענשען און געלד און דאס האט געבראכט צו די אומגעהויערע שוועריגקייטען אויפן געביט פון די יאפאנישע פינאנצען. דער קריזיס, וועלכער איז פערטיפט געווארען א דאנק דער פערשארפונג פון דער אנטי־יאפאנישער באיקאט־אקציע אין כינע, האט בעדייטענד אפגעשוואכט די אקטיוויסטישע שטימונגען אין יאפאן. די דיפלאמאטיע האט זיך בעמיהט ארויסצוקריכען פון דער לאגע אין וועלכער זי איז אריין א דאנק דער מיליטערישער אקציע אין כינע און אין מאנדזשוריען. אן'אקציע, וועלכע איז אפט געלעגען אינגאנצען אין די הענד פון די מיליטערישע קרייזען, וואס האבען געשטעלט די ציווילע מאכט פאר געשעהענע פאקטען. דערצו איז אין דער נאך שוואכער סאציאליסטישער פארטיי פארגעקומען א שפאלטונג אויפן באדען פון דער בעציהונג צום ענין מאנדזשוריען. דער נאציאנאליסטישער פליגעל פון דער פארטיי האט געשאפען א פאשיסטישע בעוועגונג לויטן מוסטער פון איטאליען און דייטשלאנד. די ארבייטסלאזע ארבעטער און ערדלאזע פויערים האבען בעקומען א פערספעקטיוו פון ארבייט און ערד אין די ריזיגע שטחים פון נייעראבערטען לאנד. די נאציאנאליסטישע מיליטערישע ארגאניזאציעס האבען גערעכענט אויף דער אונטערשטיצונג פון די ציוויליע פאשיסטישע גרופען און אויף זיי האבען זיי באזירט זייערע פערשווערונגס־פלענער.

נאכ'ן באמבען־אנפאל אין שאנכאי

יאפאנישע מיליטער־זשאנדארמעריע פערהאלט דעם אנפאלער — א קארעאנער.

אין דער ליסטע
פון די „נעהמער"

די טעג איז פאָרגעקומען די יעהרליכע פערזאַמלונג פון דער „אַנגלאָ־דזשואיש־אַסאָסיאיישאָן" (יודיש־ענגלישע געזעלשאַפט, אונגעפעהר דאָסזעלבע, וואָס די „אַליאַנס איזראַעליט" אין פראַנקרייך).

ביי דער געלעגענהייט האַלט דער פאָרזיצער אַ רעדע, אין וועלכער ער גיט אַ בילד פון דער יודישער לאַגע אין דער וועלט. אַמאָל פלעגט דאָס מאַכען לוסיען וואָלף, איצט האָט דאָס געטון דער פּרעזעס פון דער געזעלשאַפט לעאָנאַרד מאָנטעפיאָרע. עס איז זעהר אינטערעסאַנט ווי אַזוי איהם שטעלט זיך פאַר די לאַגע פון די יודען אין פערשידענע לענדער, וועלכע רופען אַרויס זאָרג צוליב דער אָדער יענער סיבה. אין אַלגעמיין דאַרף מען פעסטשטעלען, אַז מאָנטעפיאָרע זעהט גוט און גיט אַ כאַראַקטעריסטיק פון דער לאַגע אַזוי ווי זי איז אין דער ווירקליכקייט.

כאַראַקטעריסטיש איז, אַז דעם אינטערנאַציאָנאַלען יודענטום איז לעצטענס צוגעקומען אַ קליענט, אַ נייער געגענשטאַנד פון ערנסטער זאָרג, דאָס זענען די דייטשע יודען, ביז נישט לאַנג פלעגען די דייטשע יודען זאָרגען פאַר אַנדערע, נישט מ'פלעגט זאָרגען פאַר זיי. און מען דאַרף אונטערשטרייכען, אַז אין אַ רייה געביטען האָבען די דייטשע יודען געטראָגען אויף זיך די גרעסטע לאַסט. למשל, אויפ'ן קולטורעלען געביט. דאָרט האָט קיינמאָל קיין ענערגיע נישט געפעהלט, נישט קיין גוטער ווילען, נישט קיין אָפּפערוויליגקייט. איצט נעהמט אַרום אַן אומעט ווען מ'הערט, אַז אויך דער דאָזיגער קיבוץ, ווערט דערמאָנט צווישען די, וואָס רויבען אַוועק דעם שלאָף ביים יודען. מאָנטעפיאָרע דריקט אויס די מורא פאַר'ן גורל פון דייטשען יודענטום.

עס איז בכלל איבערגעוועהנליך טרויעריג, וואָס די רייה קיבוצים פאַר וועלכע מען מוז זאָרגען, ווערט נישט קלענער. לכל הפחות אויפ'ן פוילישען יודענטום, מיר געהערען נאָך אַלץ צו די, וועגען וועלכע מען רעדט מיט מורא און מיט אַ זיפץ, און מיר זענען דאָך נישט עפּעס אַ סטאַדע שאָף אָהן אַ פּאַסטוך, אויף וועלכע עס קאָן אָנפאַלען יעדער הונד, וואָס מאַכט זיך פאַר אַ וואָלף. מיר צייהלען דאָך דריי און אַ פערטעל מיליאָן מענשען, מיר לעבען אין אַ דעמאָקראַטישען לאַנד און מיר האָבען אַלע בירגערליכע רעכט. מיר לעבען דאָך אונטער דער גאַראַנטיע פון'ן שוץ פון דער קאָנסטיטוציע וואָס איז פערפּליכטענד פאַר אַלע. דאָס פוילישע יודענטום, וואָלט לויט זיין גאַנצער גייסטיגער סטרוקטור, לויט דער היסטאָרישער טראַדיציע, לויט דער גרויסער צאָהל, לויט דעם אַנטייל אין דער שעפערישער אַרבייט פון גאַנצען פאָלק, געדאַרפט זיין, לויט דער איינטיילונג פון גאַלסוואָרטי אַ „געבער" און נישט קיין „נעהמער", ליידער איז עס נישט אַזוי און מען זוכט אונז אַלץ נאָך אויף דער זייט פון „דעבעט", דאָס איז אָהן ספק אין דער ערשטער רייה די שולד פון יענער גרויסער מאָס אַנטיסעמיטישען סם, וואָס האָט זיך אָנגעקליבען אין אונזער מלוכה און האַלט עס אין אַ מצב פון אונאויפהערליכער שפּאַנונג, אָבער דאָס איז אויך אַ רעזולטאַט פון אונזער אייגענער שולד, וואָס מיר האָבען נישט בעוויזען זיך צו פעראייניגען אין איין שטאַרקען פערטיידיגונגס־לאַגער. מ'האָט אויף אַ קורצע צייט געמאַכט אַ פּראָבע, אָבער אינגיכען איז דער פראָנט זיך צעפאַלען, און דער שונא האָט ווידער געהאַט פאַר זיך אַן אָפּגעשוואַכטען געגנער.

ה' מאָנטעפיאָרע איז אָבער גיכער געניגט צו אָפּטימיזם ביים אָפּשאַצען אונזער לאַגע, ער פערטרויט זיך מיט רעכט אויף אונזערע סיים־רעדעס, וואו מיר שטעלען קלאָר און דייטליך פעסט. אַז די באַכמאַיער־רעגירונג פּראַקטיצירט נישט קיין אַנטיסעמיטיזם פּראָגראַם־מעסיג. אין דער הינזיכט איז די דאָזיגע רעגירונג בעסער אָהן ספק פאַר אַלע פריהערדיגע, מיר שטעלען דאָס ווירקליך הויך פעסט און מיר זענען צופרידען, וואָס אונזער שטים האָט דערגרייכט צו יענע ברידער אונזערע, וועלכע זענען פיל מיט זאָרג, פאַר אונז, פון דער אַנדערער זייט אָבער דערהויבען מיר צו דער רעגירונג אָפען און הויך אונזערע פּרעטענזיעס, אַז זי טוט גאָרנישט, אָבער לחלוטין גאָרנישט פּאָזיטיוועס, פאַר אונז. ווען מיר וואָלטען זיך בעגנוגענט בלויז מיט שיצען אונז געגען עקסצעסען, וואָלט דאָס בעדייט אַז מיר בעגניגענען זיך מיט דער ראָלע פון „שוץ־יודען", ווי דאָס איז געווען אין די פינסטערסטע צייטען פון מיטעלאַלטער. אַ פאַקט איז, אַז לגבי אונז ווערט נישט ערפילט די קאָנסטיטוציע און איהרע פּרינציפּיעלסטע בעשטימונגען. געוויסע אָנצוווייזען אַז יודען ווערען נישט בעשטימט אַלס בעאַמטע, עס רופט אַרויס אַ מעלאַנכאָלישע שטימונג ווען מען זעהט ווי עס שטאַרבען אויס אָדער עס פליהען אַרויס פון דייערע אַמטען פערדינסטפולע בעאַמטע פון די עסטרייכישע צייטען און קיין אַנדערע אויף זייער אָרט נעהמט מען נישט צו. אונזער פּראָפעסיאָנעלע אינטעליגענץ געהט אויס אין נויט און אָרימקייט און קיין אָרט פאַר איהר איז אין די אַמטען נישט פערהאַן. צי ליגט דאָס נישט אין דער מאַכט פון דער רעגירונג זיכער, אַז יאָ.

ח' לעאָנאַרד מאָנטעפיאָרע טייטשט אויס דאָס דאָזיגע סיסטעם מיט די שוועריגקייטען וועלכע די רעגירונג האָט, עס איז זעהר שעהן, וואָס אַ פרעמדער זוכט אַ בערעכטיגונג, מיר אָבער אַליין ווייסען, אַז אַפילו אין דעם גאַנצען קוויל שוועריגקייטען וואָס די רעגירונג האָט אָהן ספק צו גובר צו זיין, זענען נאָך פערהאַן גענוג מעגליכקייטען כדי כאָטש אַביסעל לייכטער צו מאַכען די אונגעהייערע נויט, אין וועלכער מיר זענען אַריינגעפאַלען בעזונדערס צוליב'ן קריזיס. צי זאָל עס זיין אין געביט פון שטייער־הנחות, אָדער ביים בעקומען קרעדיטען אָדער אין אַנדערע געביטען.

אָהן ספק, אונזער שווערע טאָג־טעגליכע זאָרגען ערלויבען אונז נישט זיך אויפצוהויבען, ווי דאָס טוט אונזער ענגלישער ברודער, ביז צו די פילאָזאָפישע הויכען און פון דאָרט בעטראַכטיגען דאָס און יענץ, מיר פיהלען די נויט און מיר זעהען פערשיידענע מעגליכקייטען. דערפאַר פאָדערען מיר און מיר וועלען פאָדערען ביז צום רעזולטאַט. אין אַלגעמיין איז די שטעלונג, וועלכע עס פערנעהמט לעאָנאַרד מאָנטעפיאָרע אַ מין אָנזאָג אַז עס וועט קומען אַ צייט ווען מען וועט דאָס פוילישע יודענטום קאָנען בעפרייען פון דער אַפּיעקע, ווייל מיר וועלען דאָך אַמאָל זיין אַזוי שטאַרק, אַז מיר וועלען קאָנען אַמאָל שטעהן אויף די אייגענע פיס.

דאָס איז אַ שטעלונג, וועלכע מיר פּראָפּאַגירען נישט פון היינט. אָן. הגם פון דער אַנדערער זייט, אַנערקענענדיג די איינהייט פון יודישען פאָלק אויף דער גאַנצער וועלט, אַנערקענען מיר אויך דאָס רעכט און די פליכט פון די פרעמדע יודען צו זאָרגען פאַר אונז. ווי מיר איבריגענס זאָרגען פון גאַנצען האַרצען, וועגען גורל פון אונזערע ברידער אין אַנדערע לענדער. מיר זענען אין דער מיינונג, אַז אַזאַ און נישט קיין אַנדערע בעציהונג דאַרף הערשען צווישען די בעזונדערע טיילען כו' איין און דעזעלבע פאָלק. מיר שטרעבען דערצו, אַז דאָס פוילישע יודענטום זאָל קומען צו אַזאַ שטעלונג אין דער וועלט, אַז עס זאָל געהן פון פאָראויס. עס זאָל פיהרען, זאָל העלפען און געבען אין יעדער ריכטונג. מיר האָבען דעם איינדרוק און די איבערצייגונג אַז אַזאַ דאָמינירענדע שטעלונג פון פוילישען יודענטום וואָלט בעדייטענד געהעכערט דעם פּרעסטיזש פון דער פוילישער מלוכה גופא.

(נ. דז) ד״ר י. טהאָן

דער פּאָליטישער מאָמענט
די הייסע טעג אין דייטשלאַנד, די הכנות צו דער לאָזאַנער קאָנפערענץ און די דימיסיע פון מין. גרענער

דער דייטשער רייכסטאַג האָט אַרויסגעזאָגט ברינינג אַ צוטרוי־וואָטום מיט אַ מעהרהייט פון דרייסיק שטימען, ביי דער אַלגעמיינער פּאָליטישער צערודערונג אין דייטשלאַנד, איז די מעהרהייט באַר אַ נישקשהדיגע. ברינינג האָט זיין תכלית דערגרייכט. ער קען איצט פאָהרען קיין גענף און קיין לאָזאַן מעשה אמתער מיניסטער און קען זיך אוועקשטעלען אויף איין ברעטעל מיט מאַקדאָנאַלד, מיט גראַנדי און אויב נישט מיט טאַרדיע, טאָ מיט הערִיאָ.

צו דער פּאָליטיק פון ברינינג האָט באמת קיינער נישט מעהר קיין צוטרוי, נישט די רעכטע פּאַרטייען און נישט די לינקע. אויב די סאָציאַל־דעמאָקראַטען האָבען געשטימט פאַר ברינינג האָבען זיי דאָס געטון, ווי ברייטשייד האָט בפירוש געזאָגט, צוליב מורא, אַז אויפ'ן אָרט פון ברינינג קען קומען היטלער.

שוין מיט מעהרערע חדשים צוריק האָט געמוזט צוזאַמענקומען די לאָזאַנער קאָנפערענץ פון אַלע גרויסע מלוכות, וועלכע זענען פּראַאינטערעסירט אין די קריגס־רעפּאַראַציעס און אין קריגס־חובות, דער מאַראַטאָריום יאָהר פון הואָווער פערענדיגט זיך. דייטשלאַנד האָט איצט נישט קיין גרעסערע צאָהלונגס־מעגליכקייטען ווי אין יאָהר 1931. ענגלאַנד און פראַנקרייך פערשטעהען גאַר וואויל, אַז דייטשלאַנד וועט נישט קענען צאָהלען אין יאָהר 1932 מיליאַרדען מאַרק, בשעת מען איז געווען געצוואונגען אין יאָהר 1931 זיך אָפּצוזאָגען פון די דייטשע צאָהלונגען, אויב מען וואָלט צוזאַמענגעקומען אין לאָזאַן מיט דעם נויטיגען פּאָליטישען ווייטען פערנעהם, מיט די וועלט־עקספּערטען אויפ'ן געביט פון מלוכה־פינאַנסען און עקאָנאָמיק, וואָלט מען מסתמא געפונען די נויטיגע בויגעוודיגקייט, כדי זיך אַרויסצוקידרעווען און צו שאַפען אַ בעשטימטע סיטואַציע. פאַרוואָס איז די לאָזאַנער קאָנפערענץ דעמאָלט זיך נישט צונויפגעקומען?

דעם תירוץ אויף דעם ווייסט די גאַנצע וועלט. נאָך איידער ער איז געגאַנגען קיין לאָזאַן, האָט ברינינג אַרויסגעשריען פאַר דער גאַרער עפענטליכקייט, אַז דייטשלאַנד קען נישט צאָהלען קיין איין פעניג, אַז „לאָזאַן" וועט מוזען מותר זיין אויף אַלע קריגס־רעפּאַראַציעס און אַז ענגלאַנד און פראַנקרייך קענען נישט האָבען קיין שום האָפענונג פון דייטשלאַנד אַרויסצוקריגען נייע צאָהלונגען, אין וועלכער פאָרם עס זאָל נישט זיין. קיין חידושים האָט ברינינג דערמיט נישט אויפגעטון. מען האָט אויך לכתחילה געוואוסט, אַז דייטשלאַנד קען נישט צאָהלען. מען האָט אָבער אויסגעטייטשט ברינינגס ווערטער ווי אַ פּרינציפּיעלען אָפּזאָג פון די רעפּאַראַציע־התחייבותן בדרך כלל. די מלוכות, וועלכע זענען געגאַנגען קיין לאָזאַן האָבען פריהער געגלויבט, אַז דייטשלאַנד האָט אַ ווילען צו צאָהלען און אַז מען האָט נאָר נויטיג צו סאַנירען די דייטשע ווירטשאַפט אין משך פון אייניגע יאָהר, כדי דייטשלאַנד זאָל ווידער קומען אין דער לאַגע מקיים צו זיין דעם יאָנג־אָפּמאַך.

צוליב ברינינגס רעדע האָבען זיך פראַנקרייך און ענגלאַנד אָפּגעזאָגט פון דער לאָזאַנער קאָנפערענץ. דער מאַראַטאָריום־יאָהר אָבער פערענדיגט זיך. וועלכער נישט איז בייער סדר מוז געשאַפען ווערען. אין דייטשלאַנד איז די לאַגע געוואָרען, גיכער ערגער, איידער בעסער. היטלער און הוגענבערג וועלען דאָך אוודאי נישט זיין צאָהלונגס־פעהיגער איידער ברינינג. מען האָט מח׳ן דעם פונדאַסנייי בעשלאָסען זיך צונויפצוקומען קיין לאָזאַן און זיך פונאַנדערצוקלויבען אין דער סיטואַציע.

פאַר דייטשלאַנד איז אָבער אַלעמאָל געווען די גרעסטע צרה די פּאָליטישע נישט־רייפקייט.

ברינינג האָט איצט נישט קיין סך געקלערט און האָט ווידער אין רייכסטאַג מודיע געווען בקול רם, אַז ער גייט קיין לאָזאַן נישט אויסצוגעפינען די וועגען פאַר אַ פערשטענדיגונג בנוגע די רעפּאַראַציעס, נאָר בכדי צו קאָנסטאַטירען, אַז מען קען מעהר נישט פון דייטשלאַנד אַרויספּרעסען קיין געלט.

די מעהרהייט, וועלכע ברינינג האָט בעקומען איז אוודאי אַ זיג. די רעדע פון ברינינג איז אָבער שוין פאַר זיך אַליין אַ מפּלה פון דער פּאָליטיק, וועלכע ברינינג וועט מוזען פיהרען אין גענף. דייטשלאַנד וועט דאָרט זיין איזאָלירט. אַפילו ענגלאַנד, וועלכע וויל שטרייכען אַלע קריגס־רעפּאַראַציעס האָט אָבער דערביי אויסגענומען אַ תנאי, אַז דאָס קען נאָר מקוים ווערען, אויב אַמעריקע וועט שטרייכען די קריגס־חובות. ענגלאַנד און פראַנקרייך זענען נישט מרוצה און זענען נאָך נישט ביכולת צו צאָהלען מיליאַרדען קיין אַמעריקע פון זייער אייגענער מלוכה־קאַסע, פראַנקרייך איז בכלל נישט מסכים צו שטרייכען די רעפּאַראַציע־חובות. אין דעם פּונקט האָבען טאַרדיע און הערִיאָ דיזעלביגע מיינונג. אַמעריקע אָבער איז בשום אופן נישט מסכים זיך אָפּצוזאָגען פון די קריגס־חובות.

ברינינג האָט אָבער געהאַט נאָך אַ גרעסערע מפּלה. הינדענבורג האָט זיך פון איהם אָפּגעקעהרט. דאָס איז קלאָר, עס קען גאָרנישט געמאָלט זיין, אַז גרענערס דעמיסיע אַלס קריגס־מיניסטער איז פאָרגעקומען מיט דער פרייוויליגער הסכמה פון ברינינג. עס קען אויך נישט געמאָלט זיין, אַז גרענער האָט דעמיסיאָנירט צוליב פערזענליכע טעמים, ווי זיין רעדע אין רייכסטאַג האָט גרענער מיט קיין איין וואָרט נישט דערמאָנט, אַז ער איז בכוונה זיך אָפּצוזאָגען פון קריגס־מיניסטער־פּאָסטען. אַ פּנים הינדענבורג האָט בעפוילען, אַז גרענער זאָל פערלאָזען דעם קריגס־מיניסטעריום.

גרענער איז ברינינגס נאָהענטסטער חבר, די מפּלה פון גרענער איז אָהן ספק אַ מפּלה פון ברינינג און די ערגסטע צרה איז, וואָס הינדענבורג האָט אַרויסגעוואָרפען זיין אַלטען פריינד גרענער פון קריגס־מיניסטעריום צוליב די אולטימאַטיווע פאָדערונגען פון מיליטער־לייט. דער מלוכה־חיל איז געגען דער פּאָליטיק פון ברינינג און פון גרענער. דער היטלעריזם איז אַריינגעדרונגען מיט ביידע פיס אין רייכסוועהר, גרענער אַליין האָט פאַר איהם אויפגעמאַכט ברייט די טירען. קורץ פאַר די פרייסישע וואַהלען האָט ער אַרויסגעגעבען אַ תקנה, אַז נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען מעגען זיין סאָלדאַטען, הגם זיי ווילען אַ בלוטיגע איבערקעהרעניש פון דער היינטיגער דעמאָקראַטישער רעפּובליק. גרענער האָט אויסגעהאָדעוועט די שלאַנגען, וועלכע האָבען איהם איצט גאָר געפעהרליך פערסמט.

די מאַכט ליגט איצט אָבער אין די הענט פון די היטלעריסטען. הינדענבורג וועט איצט נישט פערזאַמען זיך פונדאַסנייי משדך צו זיין מיט די רעכטע מאָנאַרכיסטישע פּאַרטייען, בשעת זייער שטערן הויבט־אָן ווידער צו לייכטען. די סאָציאַל־דעמאָקראַטען וועלען גיך גענוג זיך שלאָגען על־חטא פאַר דער אונטערשטיצונג פון הינדענבורג. גרענערס דעמיסיע איז אַ מעשה פון היטלער.

די קאָנפערענץ, אַז וועלכער מ'האָט פערגעסען
קאָרעספּאָנדענץ פון גענף

אין טומעל פון די לעצטע גרויסע געשעהענישען אין פראַנקרייך און אין יאַפּאַן האָט מען שיער נישט איבערגעזען פערגעסען אַן דער ענטוואָפענונגס קאָנפערענץ וואָס ווערט דאָך אָפּגעהאַלטען אין גענף. קיין פלענאַרע זיצונגען פון דער קאָנפערענץ זענען נישט פאָרגעקומען ווייל די פיהרער פון די דעלעגאַציעס זענען זיך פונאַנדערגעפאָהרען. דערפאַר האָבען געאַרבייט מיט אַ הפסקה פון אַ קורצער צייט די טעכנישע קאָמיסיעס, וועלכע דאַרפען אויפקלערען די פראַגע וועגען די מינים פון אַנגריפס־געוועהר, ווייל, ווי בעקאַנט, האָבען די אַמעריקאַנער אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאַג, וואָס איז אונטערשטיצט געוואָרען אויך דורך די ענגלענדער, וועגען פערווערען דאָס בענוצען פון שווערע אַרטילעריע.

דאָס בעציהט זיך אָבער נישט אויף דער בעוואָפנונג אויפ'ן ים און אויף די גרויסע קריגס־שיפען.

די דיסקוסיע, וואָס ווערט געפיהרט אין די קאָמיסיעס, דערמאָנט אין מיטעלאַלטערליכען דיספוט. די אַמעריקאַנער און ענגלענדער ווילען דורכאויס בעווייזען, אַז די היינטיגע סופּערדרעדנאָוטען פון אַ פערציג טויזענד טאָן און מיט האַרמאַטען, וואָס שיסען אויף אַ מרחק פון דרייסיג קילאָמעטער, זענען אמתע שפּילצייג, ספּאָרט־יאַכטעס, וועלכע קאָנען קיינעם קיין שאָדען נישט ברענגען. דאָס איז נישט קיין אַנגריף־געוועהר, דאָס זענען אַזעלכע מין שיפלעך, וואָס דינען באַר אויף צו פערטיידיגען די האַנדעלס־שיפען. אַנגריפס־שיפען זענען דאַגעגען די אונטערוואַסער־שיפלעך. אויב יעדער מען זאָל הערען די יאַפּאַנער און פראַנצויזען, וועלכע זענען פּראַאינטערעסירט אין דעם בוי פון אונטערוואַסער־שיפלעך, קאָן מען בעקומען דעם איינדרוק, אַז די דאָזיגע שיפלעך זענען געמאַכט געוואָרען בלויז פאַר'ן פערגעניגען וועגען פון די מאַטראָסען און אַז געפעהרליך זענען דורכאויס די גרויסע קריגס־שיפען. איינער פון די דעלעגאַטען האָט אַפילו אַריינגעטראָגען אַ רעזאָלוציע, אַז וואָס גרעסער די שיף איז, אַלץ געפעהרליכער איז זי.

בנוגע דער בעוואָפנונג אויף דער יבשה זענען די ראָלען פערקעהרט. די ענגלענדער און די אַמעריקאַנער שווערען זיך, אַז טאַנקען און שווערע אַרטילעריע זענען די געפעהרליכסטע מינים געוועהר, וועלכע מוזען אומבעדינגט פערווערט ווערען, דאַגעגען די פראַנצויזען ווייזען אויף, אַז געפעהרליך זענען סיי די שווערע, סיי די לייכטע האַרמאַטען און וואָס אַנבעלאַנגט טאַנקען זענען דאָס דיזעלבע קוילענוואַרפערס, בלויז אָנגעקנעפּעלט אויף רעדער.

די אַלע סכאָלאַסטישע דיסקוסיעס זענען ווי אַ מישנע אויסגערעכענט אויף צו פערהוילען דעם פאַקט, אַז די קאָנפערענץ האָט דערווייל נישט געבראַכט דעם מינדעסטען רעזולטאַט און צו מאַכען דעם אָנשטעל, אַז די קאָנפערענץ טוט עפּעס. אַזעלכע געשפּרעכען וועלען מסתם דויערן אַזוי לאַנג, כל זמן די דעלעגאַטען פון די גרויסע מלוכות וועלען זיך אָדער צונויפרעדען וועגען עפּעס אַ טאַלק, אָדער זיי וועלען קומען צום בעשלוס, אַז ס'איז אונמעגליך זיך צונויפצורעדען. סוף כל סוף איז דער רעזולטאַט פון דער קאָנפערענץ אַנבעלאַנגט פון פינף מלוכות, אמת, אין דער קאָנפערענץ זענען בעטייליגט נישט פינף, נאָר 57 מלוכות, אָבער 52 פון זיי שפּילען נישט מעהר ווי די ראָלע פון סטאַטיסטען. זיי מעגען אַרויסטרעטען אויף די פּלענאַר־זיצונגען און אין די קאָמיסיעס, זיי מעגען האַלטען רעדעס און אַריינטראָגען רעזאָלוציעס, אָבער קיין ממשות האָבען נישט די רעדעס און נישט די רעזאָלוציעס. טעאָרעטיש זענען אַלע מלוכות אויף דער קאָנפערענץ גלייך, פּאַקטיש איז נישטאָ אַפילו קיין שאָטען פון גלייכהייט צווישען די גרויסע און שטאַרקע און די קליינע און שוואַכע לענדער. אַט די אַלע קלענערע לענדער, ווען זיי נעהמען זיך צונויף איבאייגעם, וואָלטען זיי נישט געווען בכוח צו פערקלענערען די פראַנצויזישע אַרמעע אַפילו אויף איין זעלנער און דעם ענגלישען פלאָט אַפילו אויף איין שיפעל. איצט האָפען אַלע, דערויף, אַז אין פראַנקרייך וועט זיין אַ לינקע רעגירונג, וועלכע וועט זיין מעהר קאָמפּראָמיספעהיג ווי די ביז איצטיגע. ווער ווייס אָבער, צי די נייע, די לינקע רעגירונג וועט נישט אין דער פראַגע פון די ענטוואָפענונגען רעדען די זעלבע האַרטע און נישט נאָכגיביגע שפּראַך, ווי די רעגירונג פון טאַרדיע.

ל׳ען

פּראָ־פּאַלעסטינאַ־פעדעראַציע פון נישט־ציוניסטן
איהרע צילען און אויפגאַבען

פּאַריז (יט״א) דער פערבאַנד פון נישט־ציוניסטישע געזעלשאַפטליכע עסקנים אין פּאַריז (בראש פון וועלכען עס שטעהען ד״ר מ. קריינין און ה' יעפּרויקין), וואָס איז געשאַפען געוואָרען מיט אַ קורצער צייט צוריק מיט'ן צוועק צו העלפען דעם אויפבוי פון דער יודישער נאַציאָנאַלער היים אין א״י, פערעפענטליכט אַן ערקלערונג, אין וועלכער ער טיילט מיט, אַז ער איז איינגעטרעטען אין אַ קאָנטאַקט מיט יודישע געזעלשאַפטליכע עסקנים אין אַנדערע לענדער מיט'ן צוועק אָנצוהויבען אַ געמיינזאַמע טעטיגקייט אין אַ ברייטען מאַסשטאַב. אין דער ערקלערונג ווערט געזאָגט צוו. אַנד. :

צו דער ניי געגרינדעטער פעדעראַציע קענען געהערען אַלע יודען, וואָס אַנערקענען אויפ'ן גרונד פון רעליגיעזע, נאַציאָנאַלע, קולטורעלע אָדער סאָציאַל־עקאָנאָמישע טעמים די ספּעציעלע וויכטיגקייט פון א״י פאַר דעם יודישען פאָלק אין דער פערגאַנגענהייט און געגענוואַרט. אין אַלע איבעריגע פראַגען, חוץ דער פראַגע פון א״י־אויפבוי, פערנעמט נישט די פעדעראַציע קיין פּאַרטייאישע שטעלונג, און יעדער מיטגליד האָט די פולשטענדיגע פרייהייט פון מיינונג און האַנדלונג. די פעדעראַציע וועט שטיצען די יודישע אַגענץ אין איהר יודישער קאָלאָניזאַציע־אַרבייט אין א״י און בפרט, אין ברייטעסטען זין פון וואָרט, אויף די געביטען פון לאַנדווירטשאַפט, אינדוסטריע, האַנדווערק, האַנדעל און קולטור, ווי אויך אין פינאַנציעלער הינזיכט. די פעדעראַציע וועט גלייכצייטיג פיהרען אַ פּראָפּאַגאַנדע, שטרעבענדיג צו געבען אַ דעמאָקראַטישען כאַראַקטער דעם נישט־ציוניסטישען טייל פון דער יודישער אַגענץ.

—=):o:(=—

לאָדז, 20 מאַי 1932

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 20 מאַי 1932

זשאַבאָטינסקי און די „קנאים"

פון ד"ר ה. זשיטלאָווסקי

דר. ווייצמאַן און וו. זשאַבאָטינסקי ווערען בעטראַכט פאַר: די צוויי פאָליוסען פון דער ציוניסטישער געדאַנקען־וועלט. אָבער אין דער פראַגע וועגען דער גלות־יודענשאַפט זענען זיי איינס, „דער גלות־יודע ווירד פערבראַנט !" — דאָס איז זייער ביידענס טיפסטער אַני מאמין. „פערבראַנט" — אויף די אויטאָ־דאַ־פעס פון דער אינקוויזיציע; נישט לויט זייער בעפעהל און האַרצענס־בעגעהר. נאָר אונטער דעם דרוק פון דער היסטאָרישער אַנטוויקלונג, וואָס פערמשפט אַ סך יודען צו הונגער און אונטערגאַנג; און נאָך מעהר יודען אויף אויסצוגעהן אין דעם וואָילטאָג פון אַסימילאַציע און געמישטע חתונות.

דער סכסוך איז אָט דעם פרט: צי פון דעם וועלטענבראַנד, אויף וועלכען אונזער פאָלק דאַרף פערברענט ווערען, וועט מען קאָנען אַריבערטראָגען קיין ארץ־ישראל נאָר איין מיליאָן אָדער דריי מיט אַ פערטעל מיליאָן. איז באמת פון גאָר אַ קליינעם פרינציפיעלען בעדייט פאַר אַ פאָלק פון אַ זיבעצעהן מיליאָן, ווענמעס לאַגע עס קאָן נישט פערבעסערט ווערען דורך דער לפי ערך קלייבער עמיגראַציע, וואָס וועט יאָהר אויס, יאָהר איין, פערלאָזען איהם פאַר ארץ־ישראל.

איז — וואו־זשע ליגט דער תהום צווישען די צוויי עקסטרעמען אין דעם ציוניסטישען לאַגער? אפשר אין דער אידעי פון אַן אומאָפּהענגיגען „יודען־שטאַאַט", וועלכע זשאַבאָטינסקי בעטראַכט פאַר דעם העכסטען אידעאַל פון דער יודישער בעפרייאונג און וואָלט געוואָלט אָנצינדען אַלע יודישע הערצער מיט דעם „פאַטאָס" פון אָט דעם אידעאַל? בשום אופן נישט ! ווי אַן אידעאַל, איז דער „יודען־שטאַאַט" זיכער נישט וועניגער טייער ווייצמאַנען איידער זשאַבאָטינסקין.

דער סכסוך צווישען זיי ליגט אויף דעם פעלד פון דער פאָליטישער טאַקטיק, ספּעציעל בנוגע דער מאַנדאַטען־מאַכט, ענגלאַנד. ווייצמאַן שטרעבט איינצוהאַלטען דעם שלום מיט דער ענגלישער רעגירונג, און אַרויסצובעקומען פון איהר וואָס מעהר הנחות און וואָס מעהר אויפטו לטובת דער „נאַציאָנאַלער היים". זשאַבאָטינסקי האָט אין דער לעצטער צייט גענומען ענטוויקלען אַ געדאַנקען־גאַנג וואָס פאָדערט מען זאָל נישט נאָר נישט אויסמיידען קיין קאָנפליקטען מיט דער ענגלישער מאַכט, נאָר אדרבה, זוכען זיי פערמעהרען און פערשאַרפען, און אין דערזעלביגער צייט זאָל די ציוניסטישע פאָליטיק שטרעבען דערצו, אַז דער מאַנדאַט זאָל איבערגעגעבען ווערען אין אַנדערע הענד.

פרידען מיט ענגלאַנד אָדער קריג אַנטקעגען איהר? — אָט דאָס איז אייגענטליך די פראַגע וואָס טיילט איצטער פאַנאַנדער די צוויי לאַגערן אין דעם מאָדערנעם ציוניזם און זייערע פיהרער,

מערקווירדיג, ווי אַנאַלאָגיש דער איצטיגער ציוניסטישער פראָבלעם איז מיט דעם צענטראַלען פאָליטישען פראָבלעם אין ארץ־ישראל, אין די גאָר אַלטע צייטען פון דעם בית ראשון, און דעם בית שני, אויך דעמאָלט האָט עס געהייסען: פרידען מיט דער פרעמדער מאַכט אָדער קריג אַנטקעגען איהר?

צום סוף פון דעם בית־ראשון איז די פרעמדע מאַכט געווען די וועלט־מאַכט ב ב ל. זי האָט שוין אַרויפגעלייגט איהר שטאַרקע האַנד אויף דעם פאָלק ישראל. די נביאים־פאַרטיי מיט ירמיהו בראש האָט געפאָדערט אויסצומיידען קאָנפליקטען מיט איהר. אָנצוערקענען זי און בויען דאָס אייגענע לעבען אונטער איהר אויבערהערשאַפט. די מיליטערישע הויף־פאַרטיי מיט דעם מלך צדקיהו בראש, האָבען געשטרעבט אויסצושפילען אַן אַנדער פאָליטישע מאַכט אַנטקעגען בבל: די מאַכט פון מצרים.

צום סוף פון בית שני האָט זיך דערזעלביגער פאָליטישער קאָנפליקט אָפּגעשפילט אונטער אַנדערע אומשטענדען, אין אַן אַנדער פאָרם, מיט אַן אַנדער גרופּירונג פון די געזעלשאַפטליכע כוחות. די פרעמדע מאַכט איז געווען די איינציגע וועלט־מאַכט רוים, וואָס איהר שטאַרקע האַנד האָט מאוים'דיג שווער געדריקט אויף דעם יודישען לאַנד, וועגען אויסשפּילען אַן אַנדער מאַכט אַנטקעגען רוים האָט נישט געקאָנט זיין קיין רייד. די גאַנצע פאָליטישע וועלט, די דעמאָלטיגע איז שוין געלעגען אונטער רוימס פיס. רוים'ס דרוק איז אין יודעא געוואָרען אַלץ שווערער און שווערער. איז ווידער אַרויפגעשוואומען דער־זעלביגער פראָבלעם: קריג אָדער פרידען? די גייסטליך־אַריסטאָקראַטישע פאַרטיי, די צדוקים, זענען געווען אַבסאָלוט פאַר פרידען, די פאָלקס־פאַרטיי, די פרושים, זענען געווען געשפּאָלטען: די בית־הלל זענען געשטאַנען פאַר פרידען. די בית־שמאי האָבען — אין זייער לינקען פליגעל. די „קנאים" — געשטרעבט צו קאַמף און נאַציאָנאַלער בעפרייאונג, זיי האָבען אָט דעם קאַמף דורכגעפיהרט אין אַ רעוואָלוציאָנערען אויפשטאַנד אַנטקעגען די יודישע הערשער און אַ מיליטערישען אויפשטאַנד אַנטקעגען רוים, אָט דער פאַרטייען־קאַמף איז געווען זיי פערקערפערט אין די פערזאָנען פון יוחנן בן זכאי, דער פיהרער פון די פרידליכע בית הלל, און יוחנן פון גוש־חלב, דעם פיהרער פון די קנאים.

געווען דעמאָלט נאָך אַ דריטע, היסטאָריש אום בעהויער וויכטיגע ריכטונג אין דעם יודישען לעבען, די פּאַסיפיסטישע, אַרבייטאָריש־קאָמוניסטישע אָרגאַניזאַציע פון די א י ס י י ם. אָבער אויך אָט די ריכטונג איז, אַ דאַנק דער משיח־בעוועגונג פון ישו פון נצרת, געווען, צו דער צייט פון דער גרויסער יודישער מלחמה אַנטקעגען רוים, געשפּאָלטען אין דער פאָליטישער פראַגע, אַ טייל האָט זיך אָנגעשלאָסען אָן דער משיח־בעוועגונג און איז געוואָרען פאָליטיש־נייטראַל, וואַרטענדיג אויף דעם באַלדיגען צווייטען ווידערקום פון דעם משיח, אַן אַנדער טייל איז צוגעשטאַנען צו דעם קריג־פיהרענדיגען פאָלק און געהאָלפען איהם אין זיין בעפרייאונגס־קאַמף.

איצטער שפּילט זיך אָפּ דערזעלביגער איבוויי־ניגסטער פאָליטישער קאָנפליקט ווידער אין אַ בי־סעל אַן אַנדער פאָרם, די מאָדערנע פרעמדע וועלט־מאַכט איז ענגלאַנד. די מאָדערנע „בית־הלל" זענען די אָפיציעלע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע, מיט איהר יוחנן בן זכאי, ווייצמאַן, די מאָדערנע קנאים זענען די „רעוויזיאָניסטען", און זייער יוחנן איש גוש־חלב איז זשאַבאָטינסקי, .די מאָדערנע איסיים זענען די יודישע אַרבייטער־פאַרטיי אין ארץ־ישראל , א י צ ט ע ר איגאַנצען פּאַסיפיסטיש געשטימט.

און כדי נאָך אונטערצושטרייכען די אַנאַלאָגיע האָט די געשיכטע אַרויסגעבראַכט אַ פאָר אינטערעסאַנטע כאַראַקטעריסטישע פרטים. דער אַמאָליגער יוחנן בן זכאי איז פון דעם בעלאַגערטען ירושלים אַריבער צו דער בעלאַגערענדיגער וועלט־מאַכט און האָט ביי איהר אויסגעבעטען צו גרינדען אַ ישיבה אין יבנה, דער איצטיגער יוחנן בן זכאי, דר. ווייצמאַן ,האָט תיכף, ווי די וועלט־מאַכט איז אַריין אין לאַנד, אָנגעהויבען מיט איהר הילף דעם בנין פון דער נאַציאָנאַלער בעפרייאונג מיט דעם בוי פון אַ ישיבה, אויף דעם הר הצופים, דער יודישער אוני־ווערזיטעט .די אַמאָליגע קנאים האָבען געזוכט קאָנפליקטען מיט רוים (ווי אַ ייגוואָרפען אַ „מום" אין די קרבנות ,וואָס רוים האָט געשיקט פאַר'ן יודישען מזבח), דער פיהרער פון די מאָדערנע קנאים, וו. זשאַבאָטינסקי ,געהט פרינציפיעל אויף דעמזעלביגען וועג ער פערבינדט איהם אָבער מיט דער בעוואונג פון דער מיליטאַנטישער פאָליטיק פון דער אַמאָליגער הויף־פאַרטיי אין דעם בית־ראשון; ער זוכט אַן אַנדער וועלט־מאַכט אויף אויסצושפּילען זי אַנטקעגען דעם בעדריקער.

אויב מען קען וואָס עס איז אָפּלערנען פון דער אַלטער געשיכטע אונזערער, איז דאָס יענעם טרויעריגען כלל, אַז יעדער עקסטרעמער מיליטאַריסטישער נאַציאָנאַליזם אונזער, האָט — מיט דער איינציגער אויסנאַהם פון דעם מאַקאַבעער־אויפשטאַנד — תמיד געפיהרט צו קאַטאַסטראָפאַלע מפלות. און פונדעסטוועגען געהערען אַלע אונזערע סימפּאַטיעס צו די קנאים פון דעם בית־שני. אַפילו די דורכאויס פרידליכע, פרום־יודישע וועלט סימפּאַטיזירט נישט נאָר מיט די מכביים, וואָס האָבען אַזוי גלענצענדיג געטריאומפירט איבער דער גריכישער וועלט־מאַכט (דער נס חנוכה!!) פרומע יודען סימפּאַטיזירען אויך מיט די שפּעטערע קנאים. ווי אַ ר' אליעזר בן הורקנס און אַ ר' עקיבא. וואָס האָבען גייסטיג צוגעגרייט דעם אויפשטאַנד פון בר־כוכבא און אָט די סימפּאַטיעס צו די אַמאָליגע קנאים זענען אַבסאָלוט בערעכטיגטע.

ס'איז נישט דאָ דער אָרט צו אַנאַליזירען די דעמאָלטיגע וועלט־לאַגע און די לאַגע אין ארץ־ישראל, וואו רוים איז געווען אַ מאַכט, אַן אַריינגעדרונגענע פון דער פרעמד, וואו מיר זענען געווען די איינוואוינער פון דעם לאַנד, וואו די נישט־יודישע עלעמענטען זענען געווען אין אַ קליינער מינאָריטעט, און וואו די גאַנצע גייסטיגע אַטמאָספערע איז געווען אַרורכגעדרונגען מיט אַ גלויבען אין אַן איבערנאַטירליכער מאַכט וואָס קאָן זיך אַריינמישען לטובת אונזער בעפרייאונג „היד ד' תקצר?"

האָט מען פאַר די אויגען אַלע עלעמענטען פון יענער היסטאָרישער לאַגע, מוז מען קומען צו דעם שלוס, אַז די קנאימישע אויפשטאַנדען זענען דעמאָלט געווען דער אויסדרוק נישט נאָר פון אַ טיפען נאַציאָנאַלען געפיהל, וואָס איז געווען קאַפּאַבעל צו קריכען אויף אַ גלייכער וואַנט, נאָר אויך פון אַ וואַכען נאַציאָנאַלען שכל, וואָס האָט געזוכט דעם גלייכען וועג, דעם קירצערען וועג צו דער בעפרייאונג. אין די קאַטאַסטראָפאַלע מפלות וואָס די אויפשטאַנדען האָבען געבראַכט קאָן מען נישט בעשולדיגען נאָר די קנאים אַליין.

אַ גאַנץ אַנדער שטעלונג מוזען מיר נעהמען צו אונזערע מאָדערנע קנאים ,מיט דעם מאָדערנעם „איש גוש־חלב בראש. ביי מיין גאַנצען רעספּעקט צו זשאַבאָטינסקין, אין וועלכען איך זעה די גלענצענדיגע און טאַלאַנטפולע פערקערפערונג פון אונזער נאַציאָנאַלען געפיהל און אונזער נאַציאָנאַלע ענערגיע ,קאָן איך אין זיין פאָליטישער טאַקטיק זעהען נאָר די גרייטקייט צו קריכען אויף גלייכע ווענט. אָדער דורכשלאָגען זיי מיט'ן קאָפּ. און די נייע טאַקטיק זיינע ,אויב זי זאָל ווערען די הערשענדיגע אין ארץ־ישראל ,קאָן באמת פיהרען צו נאָך אַן ערגערער קאַטאַסטראָפאַלער מפלה, איי־

(ווייטער זעה 8־טע זייט).

„אך־און־וועה־אָפּטימיזם"...

וועגען אַ בוך פון יעקב לעשטשינסקי

פון א. דיזשור

מיר לייענען יעדען טאָג אין דער יודישער פרעסע פון דער גאַנצער וועלט שרעקליכע ידיעות, האַרץ־רייסענדע אויפרופען, אַלאַרמירענדיגע אַרטיקלען וועגען דער ביטערער אויסזיכטלאָזער לאַגע פון'ם דריי־מיליאָניגען פוילישען יודענטום. עס איז אָבער נישט גענוג צו שרייען און ליאַרמען, צו קלאָגען און בעוויינען די דאָזיגע לאַגע. מען דאַרף זיך פרובען אָפּגעבען אַ קלאָרען, וויסענשאַפטליך ־ בעגרינדעטען דין וחשבון וועגען דעם, און וואָס עס בעשטעהט די בעזונדערע טראַגיק פון דער דאָזיגער לאַגע. אַמאָל געבען אַ פּאָר טרוקענע סטאַטיסטישע ציפערען אַ סך שרעקליכערען בילד פון אַן עקאָנאָמישען חורבן איידער צעהנדליגער אַרטיקלען און אויפרופען.

אין זיין לעצטער אַרבייט, וואָס איז לעצטענס ערשינען אין אַ בעזונדער בוך, מאַכט יעקב לעשטשינסקי דעם פערזוך, גרינדליכער אַריינצודרינגען אין'ם פראָבלעם, ברייטער און טיפער בעהאַנדלען די פראַגע וועגען דער ספּעציפישער לאַגע, וואָס די יודען פערנעהמען אין'ם פוילישען עקאָנאָמישען לעבען, און וועגען דעם גאַנץ בעזונדערען כאַראַקטער פון דעם שווערען קריזיס, וואָס די יודישע בעפעלקערונג פון פוילען האָט איצט דורכצומאַכען. ער שטעלט זיך קודם כל די פראַגע, צי איז די עקאָנאָמישע לאַגע פון דעם פוילישען יודענטום אַזוי שווער און אויסזיכטלאָז, ווייל פוילען גופא שטעלט מיט זיך פאָר אַן אָרגאַניש קראַנקען ווירטשאַפטליכען קערפער, וועמענס זעלבסטשטענדיגע עקזיסטענץ בערעכטיגט זיך נישט, אָדער פערקעהרט: פוילען אַליין איז אַ מעהר אָדער ווייניגער נאָרמאַלער עקאָנאָמישער אָרגאַניזם, וועלכער פּראָגרעסירט אַפילו אין זיין ענטוויקלונג און מאַכט איצט בלויז דורך אַ קאָניונקטור־קריזיס אין דירעקטען צוזאַמענהאַנג מיט דער אַלוועלטליכער רעפּרעסיע?

שטעלענדיג זיך די דאָזיגע פראַגע, קומט ה' לעשטשינסקי צום אויספיהר, אַז נישט־קוקענדיג אויף דער שווערער ירושה, וואָס דאָס זעלבסטשטענדיגע פוילען האָט איבערגענומען פון די צייטען פון דער רוסישער, עסטרייכישער און פרייסישער הערשאַפט, האָט זיך פוילען אַרויסגעוויזען אין ווירטשאַפטליכען זין אַלס פולשטענדיג עקזיסטענץ פעהיג.

„מיר האָבען צו טון—זאָגט יעקב לעשטשינסקי — מיט אַ געזונדען פּראָגרעסיווען קערפער, וואָס פערהיילט זיינע וואונדען אַ סך גיכער, ווי מען האָט דאָס געקאָנט דערוואַרטען, וואָס וואַקסט עקאָנאָמיש, נישט־קוקענדיג אויף די אומנאָרמאַלע פאָליטישע בעדינגונגען, וואָס שטערען זיין נאָרמאַלער ענטוויקלונג".

אמת, בעווייזענדיג, אַז פוילען פּראָגרעסירט אַזוי גוט אויפ'ן געביט פון לאַנדווירטשאַפט, ווי אין דער אינדוסטריע, אַז עס פערגרעסערט זיך דער קאָנסום פון דער בעפעלקערונג פון אייזען, צוקער א. אַז. וו. מוז זיך ה' לעשטשינסקי שטיצען אויף אָפיציעלע דאַטען. ווי ווייט עס קען פערגעהן דער אָפיציעלער אָפּטימיזם האָבען מיר געקאָנט זעהן אין אָפיציעלען נומער פון „טאַן" פון 22. פעברואַר 1932, וואָס איז געווען געווידמעט פוילען און וואו דער דירעקטאָר פון דער פוילישער מלוכה־באַנק, ה' ראמאַן גאָרעצקי האָט, אויך מיט אָפיציעלע ציפערען אין דער האַנד, בעוויזען, אַז פוילען האָט געליטען פון דעם וועלט־קריזיס פערהעלטנישמעסיג ווייניגער, ווי אַנדערע לענדער.

דאָך קען מען די אָפיציעלע ציפערען איגנאָרירען נישט אָפּלייקענען, און נאָך אַלע קאָרעקטיווען, וואָס מען וואָלט וועלען אַריינטראָגען, וועט דאָך דאָס אַלגעמיינע בילד בלייבען דאָס זעלבע: אַז ווירטשאַפטליך האָט פוילען דאָך פּראָגרעסירט.

אָבער אויב דאָס איז טאַקע אַזוי, ווערט די פראַגע וועגען דער געדריקטען עקאָנאָמישער לאַגע פון די יודען אין פוילען נאָך דאָפּעלט שאַרפער. נישט וועלענדיג זיך אונטערוואַרפען דער כראָנישער פּאַניק־שטימונג און אַרויסטרעטענדיג געגען די „שוואַרץ ־ זעהער", בעמיהט זיך ה' לעשטשינסקי, אומעטום אונטערצושטרייכען פּאָזיטיווע ערשיינונגען; צוגעבענדיג, אַז דער יודישער האַנדעל אין פוילען האָט ווייט נישט קיין פרעהליכע פערספּעקטיווען, האַלט ה' לעשטשינסקי, אַז נישט געקוקט אויף דער פּאַוואָדיזירונג פון אַ נישט יודישער קאָנקורענץ, דורך אַ ספּעציפישער קרעדיט־קאָנצעסיע און שטייער ־ פאָליטיק, קען פונדעסטוועגען נישט זיין קיין רעדע פון אַ ממשות'דיגער אַרויסשטויסונג פון די יודען פון פוילישען האַנדעל אין אַלגעמיינעם.

אויך דער יודישער אינדוסטריעלער פאַקט זיך עד היום בעסער צו צו די אויסער־געוועהנליך שווערע בעדינגונגען אין זין פון בעשאַפען אומזאַץ־קאַפּיטאַלען און אַפּזאַץ־מערק אין אַלע עקען פון דער וועלט. ער ברענגט אַלס ביישפּיל די ביאַליסטאָקער טעקסטיל־אינדוסטריע, וואו די דייטשען זענען איגאַנצען אַרויסגעשטויסען געוואָרען, און די יודען האָבען זיך דאָך אַן עצה געגעבען. אין לאָדזער טעקסטיל ־ געביט האָבען די יודען נישט נאָר איינגעהאַלטען זייערע פּאָזיציעס, נאָר האָבען אַפילו פערנומען נייע.

ה' לעשטשינסקי שטעלט זיך בעזונדערס אויספיהרליך אָפּ אויף דער לאַגע פון דעם יודישען אַרבייטער, אויף די עקאָנאָמישע און פּסיכאָלאָגישע ענדערונגען, וואָס זענען פאַר די לעצטע יאָהרען פאָרגעקומען און וואָס האָבען געשאַפען אַ געוויסען אויסגלייך צווישען דעם יודישען און נישט־יודישען אַרבייטער אין זין פון אָרגאַניזירטען קאַמף פאַר די אַלגעמיינע אַרבייטער־אינטערעסען.

אין דער יודישער פּרעסע איז מען שוין אַ סך מאָל אָנגעפאַלען אויף ה' לעשטשינסקיס א. נ. „אָפּטימיזם". די דאָזיגע אָנפאַלען זענען, לויט מיין מיינונג, לחלוטין נישט בערעכטיגט, און דאָס בעווייזט בלויז, אַז אונזער פּובליציסטיק איז נישט געוואוינט אַפילו צו אַ קריטישער איינשטעלונג אין סאָציאַל ־ עקאָנאָמישע פראַגען: ביי אונז האַלט מען אין איין וויינען און קלאָגען, גלייך ווי דאָס יודישע פאָלק וואָלט נישט געווען אַ לעבעדיגער אָרגאַניזם ,נאָר פשוט אַ מת, וועלכען מען דאַרף בלויז בעוויינען. לעשטשינסקיס אָפּטימיזם וואָלט איך אָנגערופען אַן „אַז אָך און וועה אָפּטימיזם". ער בעמיהט זיך צו בעווייזען נישט מעהר ווי, אַז דאָס יודישע פאָלק איז נישט קיין מת, אַז דאָס איז אַ קערפער מיט הענד און פיס. אמת, אַ פערקריפּעלטער, אַ ליידענדיגער, אָבער דאָך אַ לעבעדיגע קערפער.

אין זיינע אַנדערע אַרבייטען בעמיהט זיך ה' לעשטשינסקי, צו בעווייזען, אַז אַפילו דער דאָזיגע פאָלקס־אָרגאַניזם האָט דאָך, בעגלייך מיט אַנדערע פעלקער, צוזאַמען מיט דער גאַנצער מאָדערנע וועלט, דורכגעמאַכט אַ געוויסע פּראָגרעסיווע ענטוויקלונג, און אָט פאַר דעם דאָזיגען בעשיידענעם ביסעלע אָפּטימיזם קומט אויס ה' לעשטשינסקין אויסצוהערען שווערע פאָרוואורפען.

פון דער אַנדערער זייט, געפינען זיך אויך אַזעלכע, וואָס ווילען אויסנוצען דעם „אַז־אָך־און־וועה אָפּטימיזם "פון פריינט לעשטשינסקי, כדי צו בעווייזען אַז די יודישע לאַגע אין פוילען איז גאָרנישט אַזוי שרעקליך ווי מען מיינט דאָס.

דאָס איז, נאַטירליך, אַן איבערטרייבונג און אַ מיסברויך.

אומקעהרענדיג זיך צו יעקב לעשטשינסקיס בוך, מוזען מיר בעמערקען, אַז נישט קוקענדיג אויף זיין גאַנצען אָפּטימיזם, זענען די קאַפּיטלען פון זיין אַרבייט, וואָס מאַכען דעם טיפסטען איינדרוק, גראָדע, וואו ער שילדערט די פערצווייפעלטע און אויסזיכטסלאָזע לאַגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען, און אין דעם זין זענען בעזונדערס ריהרענד אָנגעשריבען די קאַפּיטלען „דער דלות און דער קריזיס אין פוילען", און „בייטאָג אויפ'ן אַלטען מאַרק".

מען קען מסכים זיין מיט ה' לעשטשינסקיס אויספיהרען אָדער נישט, אָבער יעדער, וואָס אינטערעסירט זיך ערנסט מיט דער לאַגע פון די יודען אין פוילען און וויל טיפער אַריינדרינגען אין דעם דאָזיגען פּראָבלעם, קען זיך נישט בעגעהן אָהן דער לעצטער אַרבייט פון ה' יעקב לעשטשינסקי.

אלבער טאמא

פון מ. יארבלום

אַנ'אויסערגעוועהנליכער מענש איז געווען אַל-בערט טאָמאַ.

געבוירען אין אַ בעשיידענער פראַנצויזישער משפחה — ווי אַ סך פראַנצויזישע פערזענליכקייטען — זיין פאָטער איז געווען אַ פשוטער בעקער — האָט דער יונגער טאָמאַ אַרויסגעוויזען אַנ'אויסער-געוועהנליכען פלייס, פייער און צוואַנציג יאָהר אַלט האָט ער שוין געהאַט געענדיגט די העכערע נאָר-מאַל-שולע (עקאָל באָרמאַל), וואָס האָט אַרויסגע-געבען זשאָרעס'ן, הערי'אָ לעאָן בלום א.אַ.

אַלבערט טאָמאַ האָט געהאַט דאָס גליק צו ווערען אַ באַהענטער פריינד און מיטאַרבייטער פון זשאַן זשאָרעס, און דאָס האָט בלי ספק געהאַט אַ ווירקונג אויף זיין ווייטערדיגע טעטיגקייט, זשאָ-רעס האָט איהם צוגעצויגען צו דער מאָנומענטאַלער אַרבייט — צו דער רעדאַגירונג און אַרויסגעבונג פון דער פולער געשיכטע פון דער גרויסער פראַנ-צויזישער רעוואָלוציע, עס וועט זיין נישט איבער-טריבען צו זאָגען, אַז נאָך די בענדער פון זשאָרעס איז דאָס בוך פון טאָמאַ „די געשיכטע פון דער צווייטער אימפעריע", דאָס בעסטע ווערק פון דער דאָזיגער שאַפונג — דאָס איז באמת אַ מייסטער-ווערק.

אין 1910 ווערט טאָמאַ צום ערשטען מאָל גע-שיקט אין פאַרלאַמענט, וואו ער צייכענט זיך אויס באַלד פון אָנהויב מיט זיינע איבעהאַלטסרייכע איב-טערוועניציעס, אין 1914 האָט ער ווידער אָפּגעהאַל-טען אַ וואַהל-נצחון און ווערט אויסגעוועהלט מיט אַ גרויסער מעהרהייט.

1915 — די וועלט-מלחמה !

אַלבערט טאָמאַ צוזאַמען מיט זשיל געד און מאַרסעל סעמבאַ טרעטען אַריין אין דער רעגירונג פון בריאַן; טאָמאַ בעקומט דעם פאָסטען פון מלוכה סעקרעטאַר פאַר אַרטילעריע און אַמוניציע און אין 1916 ווערט ער געוועהר-מיניסטער און צייגט אַרויס אַנ'אויסערגעוועהנליכע ענערגיע איניציאַ-טיוו און אָרגאַניזאַציאָנס-טאַלאַנט.

פענלעווע האָט איהם שפּעטער פאָרגעשלאָגען דעם פאָסטען פון מיניסטער פון אויסערן, נאָר טאָמאַ האָט זיך אָפּגעזאָגט, ווייל די סאָציאַליסטישע פאַרטיי האָט דעמאָלט בעשלאָסען נישט צו בעטייליגען זיך אין דער רעגירונג, אין 1919 ווערט טאָמאַ אויס געוועהלט אַ דעפּוטאַט אין דעפּאַרטאַמענט פון טאַרן — דעם דעפּאַרטאַמענט וועמענס דעפּוטאַט איז פריי-הער געווען זשאַן זשאָרעס.

אַלבער'ן טאָמאַ פערנעהמט דאָס אָרט פון זשאָרעס'ן פון זיין לעהרער און פריינד.

נאָר באַלד פערלאָזט טאָמאַ דעם פראַנצויזישען פאַרלאַמענט און גיט זיך אָפּ זיין נייער מיסיע — וואָס איז געוואָרען די אמת'ע מיסיע פון זיין לע-בען: דאָס אינטערנאַציאָנאַלע אַרבייטס-ביוראָ אין גענף.

דאָס אַרבייטס-ביוראָ איז זיין ווערק, זיין קינד. אמת, דער אינטערנאַציאָנאַלער אַרבייטס-אַמט איז אַנ'אָפּטיילונג פון פעלקער-בונד, נאָר ווען נישט טאָ-מאַ, ווער ווייסט, אויב ער וואָלט נאָך עקזיסטירט, די רעגירונגען האָבען אַרויסגעוויזען זעהר קנאַפּ התלהבות פאַר דער דאָזיגער זאַך. די פאָרשטעהער פון די פאַבריקאַנטען אויך נישט מעהר; בלויז די עקשנות פון טאָמאַ האָט געהאָלפען גובר צו זיין אַלע שוועריגקייטען און שטערונגען און מאַכען פון אַר-בייטס-אַמט אַנ'ערנסטע אינסטיטוציע. כמעט אויף יעדער זיצונג פלעגען אַרויסטרעטען איינער נאָך דעם אַנדערען פאָרשטעהער פון פערשידענע מלוכות, דווקא פון גרויסע און ערקלערען, אַז זיי זענען נישט בכוח צו צאָהלען זייערע בעשטייערונגען לכבוד דעם אַרבייטס-אַמט. אַלבערט טאָמאַ הערט אַלע אויס. רוהיג, אומבעוועגליך, צום סוף ענטפערט ער — מיט אַזאַ גרויסען איבערצייגונגס-כוח, מיט אַזוי פיל ענטוזיאַזם און גלויבען, אַז ער ברעכט דעם ווידערשטאַנד און בעקומט דעם ביודזשעט — אמת, דאָך אַביסעל פערקירצט.

דער גייסט פון טאָמאַ הערשט אין דער געביי-דע פון אינטערנאַציאָנאַלען אַרבייטס-ביוראָ אין גענף. — אַ פרעכטיגע געביידע, יעדער צימער כמעט אין אַנ'אַנדער סטיל, איינגעאָרדענט מיט די בעסטע בעדינגונגען פאַר פראָדוקטיווער אַרבייט.

און די אַרבייט איז אַ פיבערהאַפטע, אַנ'אויסער געוועהנליכע דאָקומענטירונג. איבער אַלע ווירט-שאַפטליכע פּראָבלעמען פון אַלע לענדער אין דער וועלט, זעלטענע ווערק געשריבען פון די בעסטע ספּעציאַליסטען, קאָרעספּאָנדענץ מיט אַלע מלוכות און גרויסע אָרגאַניזאַציעס, אויסאַרבייטונג פון סאָ-ציאַלע געזעצען — דאָס אַלעס אונטער דער די-רעקטער אָנפיהרונג און דירעקטען קאָנטראָל פון אַלבערט טאָמאַ, ער איז דער גייסט, די נשמה, דער „פּאַטראָן" —" ווי מען רופט איהם פאַמיליער.

עס איז באמת שווער זיך פאָרצושטעלען, וואָס גיעט ווערען פון דער דאָזיגער מעכטיגער אָרגאַני-זאַציע אָהן אַלבערט טאָמאַ, זי וועט זיך מסתמא פערוואַנדלען אין אַ ביוראָקראַטישער אינסטיטוציע — פונקט ווי דער פעלקער-בונד גופא, אָהן אַ נשמה אָהן אידעאַליזם, גלויבען, ענטוזיאַזם און עקשנות קען אַ גרויסע אַרבייט נישט געפיהרט ווערען און אַ צווייטען אַלבערט טאָמאַ וועט נישט זיין ליכט צו געפינען. נאָר אינטערעסאַנט איז, אַז דער דאָזיגער אינטערנאַציאָנאַלער דירעקטאָר פון דער גענפער אינסטיטוציע האָט נישט איבערגעריסען דעם קאָנ-טאַקט מיט דעם פראַנצויזישען אַרבייטער-קלאַס, צו וועלכער ער האָט זיך געפיהלט צוגעבונדען מיט אַלע פעדים פון זיין וועזען.

נישט לאַנג איז מיר אויסגעקומען צו זיין מיט אַלבערט טאָמאַ אויף אַ גרויסען אַרבייטער-באַנ-קעט; דער עולם איז געווען בעגייסטערט. טאָמאַ האָט ממש געציטערט.

„דאָס איז דאָך מיין סביבה, מיין המון! — האָט ער געזאָגט — אָ, ווי עס ווילט זיך מיר צו-ריק אַריינוואַרפען אין דער דאָזיגער בעוועגונג פון דער פּאַריזער סאָציאַליסטישער וועלט! דאָ בין איך ביי זיך אין דערהיים!

* * *

אין אַלבערט טאָמאַ האָבען מיר פערלוירען איינעם פון אונזערע בעסטע און איבערגעגעבענסטע פריינד, דער ציוניזם איז פאַר איהם געווען אַנ'ערנ-סטע זאַך. ער האָט געהאַלטען, אַז דער פעלקער-בונד מוז שענקען מעהר אויפמערקזאַמקייט און מעהר סימפּאַטיע דער יודישער אַרבייט אין ארץ ישראל.

נאָך אין 1919 האָט ער אַרויסגעוויזען אַ סך אינטערעס צום ציוניזם, פלעגט זיך בעטייליגען אין פערשידענע פּאָליטישע אונטערהאַנדלונגען און נישט איינמאָל זי בעאיינפלוסען, שטיצענדיג די יו-דישע פאָדערונגען; און עס איז קיין שום ספק נישט אַז זיינע אינטערווענציעס האָבען געהאַט אַ ווערט.

אַלבערט טאָמאַ האָט געזעהען אַלע שוועריגקיי-טען פון ציוניזם, נאָר דאָס האָט בלויז פערשטאַרקט זיינע סימפּאַטיעס צו דעם דאָזיגען אידעאַל.

„מיין ליבער פריינד — האָט ער מיר געזאָגט נאָך די טרויעריגע געשעהענישען פון 1929 אויב איהר האָט זיך פאָרגעשטעלט אַז די אַרבייט וועט געהן גלאַטיג, אָהן צרות, אָהן שטאַרקע מניעות, האָט איהר געהאַט אַ גרויסען טעות, איך האָב די דאָזיגע שוועריגקייטען דווקא יאָ פאָראויסגעזעהן — גרויסע בעוועגונגען געהען נישט אַנדערש — יעדער אידעאַל נעהמט צו קרבנות; מען מוז סיי אי-בערטראָגען און געהן ווייטער. דאָס איז אַ געזעץ; די וואָס דערשרעקען זיך דאַרפען אַוועקגעהן; די וואָס בלייבען און די וואָס קומען צו דאַרפען פאָרטזעצען די זאַך מיט נאָך מעהר ענערגיע און עקשנות... ביז צום נצחון".

מיט אַ סך בעגייסטערונג האָט טאָמאַ גערעדט וועגען דער יודישער אַרבייטערשאַפט אין ארץ-ישראל און וועגען איהר אַלגעמיינער אָרגאַניזאַ-ציע מיט אַלע איהרע צווייגען, איהם האָט די פיל פאַרביגע טעטיגקייט פון דער יודישער אַרבייטער-שאַפט אין ארץ-ישראל זעהר אימפּאָנירט. ער האָט דאָ געזעהען אַ גרויסען שוואונג, אַ שטאַרקען אידעאַ-ליזם — אין זיין גייסט.

און אַלע געדענקען נאָך די בעגייסטערטע רע-דע פון אַלבערט טאָמאַ אויף דעם לעצטען ציוניס-טישען קאָנגרעס, וועלכען ער האָט בעגריסט אין נאָמען פון „אינטערנאַציאָנאַלען אַרבייטס-ביוראָ — אַ וואַרימע סימפּאַטיע און אַ איבערגעגעבענהייט פון אַ גוטען פריינד האָט זיך געפיהלט אין יעדען וואָרט.

זיין אויסערליך מעכטיגער אָרגאַניזם האָט נישט אויסגעהאַלטען די גרויסע אָנשטרענגונגען, וואָס ער האָט געמאַכט די לעצטע צעהן יאָהר, אַל-בערט טאָמאַ איז געשטאָרבען אויף דעם קאַמפּס-פעלד, אינמיטען זיין אַרבייט.

און אַלע פיהלען דעם גרויסען פערלוסט.

אַלע האָבען פערלוירען אַ טייערען מענש, אַ מענש פון אַ הויכער אינטעליגענץ, פון אויסער-געוועהנליכע פעהיגקייטען, פון אַ שעהנער און איי-דעלער נשמה.

—:)X(:—

זשאבאטינסקי און די „קנאים"

(ענדע פון 7-טע זייט).

דער דער אויפשטאַנד פון בר-כוכבא.

מיר זענען אַ מינאָריטעט אין דעם לאַנד. דער איינוואוינער פון דעם לאַנד איז דער מאָדערנער „כנעני היושב בארץ" דאָס אַראַבישע פאָלק, וועלכען מ'ר האָבען אויפגעוועקט פון אַ לעטאַרגישען שלאָף, צו אַ מאָדערנעם נאַציאָנאַלען און פּראָגרעסיווען ווי-דעראויפלעב. ענגלאַנד איז געקומען קיין פּאַלעסטינע אויף צו פערבלייבען. אויף צו פערוואַנדלען דאָס לאַנד אין אַ וויכטיגען טייל פון דער בריטישער אימפּעריע, האָט דאָך אונז נישט לאַנג זשאַבאָטינ-סקי אַליין דערצעהלט וועגען דעם גראַנדיעזען פּלאַן מי טוועלכען ענגלאַנד טראָגט זיך אַרום פאַר'ן לאַנד; דעם באמת גיגאַנטישען פּראָיעקט — אַ קאַנאַל צווי-שען עזה און עקבה.

דאָס איז שוין גאָר אַ גאַנץ אַנדער סיטואַציע איידער אין די צייטען פון דער רוימישער הערשאַפט, איבער אונז, געוויס, קאָן מען זיך פּאָליטיש אַ שפּיל טון מיט ענגלאַנד און פּרובען אויפשפּילען אַנ'אַנדער מאַכט אַנטקעגען איהר, אָבער דער בריטישער לייב האָט פייגט, אַז מען שפּילט זיך מיט איהם. ער נעהמט תמיד אַלע זאַכען שוידערליך ערנסט, און אויב דער רעוויזיאָניסטישער „שפּיל" זאָל באמת ווער-רען מעהר אָדער ווייניגער ערנסט, דעמאָלט דאַרף ענגלאַנד נאָר אַ וואונק טון צו דעם „יושב בארץ" און פון דעם גאַנצען יודישען ישוב, אפילו מיט דער אוניווערזיטעט אויף דעם הר-הצופים, ווערט אַ תל.

די איינציגע טאַקטיק, וואָס די ציוניסטישע אַר-בייט לאָזט צו אין די גרעניצען פון דער איצטיגער פּאַלעסטינע, איז דער ענגסטער און אויפריכטיג-סטער שלום סיי מיט דער ענגלישער רעגירונג, סיי מיט דער אַראַבישער בעפעלקערונג, זאָל אָבער אַזאַ שלום קאָנען דורכגעפיהרט ווערען נאָר אויף בעד-דינגונגען, דורכאויס אומגינסטיגע פאַר אונז, דאַרף אויך אַט דער שלום אָנגעשטרעבט און דורכגע-פיהרט ווערען. די „ריוח והצלה" דאַרף אָבער דע-מאָלט געזוכט ווערען אויף אַנדער'ע וועגען, דרויסען אין די שכנישע לענדער. —

אויב אַ וועלכע עס איז ערנסטע האָפנונג אויף אַ ממשותדיגער הילף פאַר אונזער פאָלק זאָל בכלל קאָנען פערבונדען ווער'ען מיט יענע מקומות.

—:§:—

כ'בין אויף דער רייזע!...

פון דער סעריע: „צרות פון א ליעטניק"

פון י. אבערזשאנעק

דער מענש שטאַרבט נישט פריהער, ביז ער קומט נישט אויף דער ערשטער מדרגה — אַזוי זאָגט אַ ווערטעל.

איך, רבותי, בין שוין געקומען צו מיין ערש-טער מדרגה — כ'בין איצט אויף דער רייזע!

ווי איהר ווייסט, בין איך אַ פאַר'מלחמה'דיי-גער רייזענדער: פאַר דער מלחמה בין איך גע-פאָהרען אויף דער רייזע קיין רוסלאַנד מיט קאָ-לעקציע'ז פון פאָזנאַנסקין, פון שייבלערן, פון גייער'ן, מיין גאַנץ לעבען האָב איך פערבראַכט אויף די באַהנען, געזאָגט „סלוסטע" וויצען, און געשיקט קיין לאָדז „נאַקאַזען" אויף שייבלערס גאַטקעס און פאָז-נאַנסקיס ליילעכער, און געמאַכט ברוך-השם אַ לעבען.

איצט בין איך אויך אַ רייזענדער — כ'רייז פון ווישניאָוואַ גורא קיין קראַשעוו, פון פאַדעמ-ביצע קיין קאָלומנע, פון רודע-פאַביאַניץ קיין גלאָוו-נע, פון העלענובעק קיין קאַלי, פון סלאָטווין קיין שאַרנעצקאַ גורא, פון לאַנגובעק קיין אַראַמובעק— כ'וואוין אויף דער באַהן. שלאָף יעדע נאַכט אין אַנ'אַנדערע סטאַדאָלע. עס שאָסעי-שטיינדלעך מיט שטויב, טרינק פוטערמילך מיט זשאַביע-וואַסער, כ'ווער ברוך-השם אויסגעריסען — כ'זוך אַ זומער-וואוינונג !...

זעקס וואָכען. איהר הערט, יורען, זעקס וואָ-כען שלעפּ איך מיך אַרום מיט מיין וואַנדער-שטעק-קען פון דאָרף צו דאָרף, פון כאַטקע צו כאַטקע. יעדען טאָג געה איך אָפּ מיילען, דער שווייס רינט ווי פון אַנ'אָפּגעצויגענע קאַץ. די פיס ברעכען זיך, די צונג טרוקענט ווי אַ טרוקענער לעדער. דער מאָגען חלש'ט — כ'זוך אַ זומער-וואוינונג !..

וואָס ווייסט איהר, סאַרע געברענטע צרות איך האָב מיט דער זומער-וואוינונג ! אַ קלייניג-קייט, זעקס וואָכען אַרומשלעפּען זיך אין דערפער, זעקס וואָכען זיין נע-ונד, אָהן אַ היים, אָהן אַ לעפעל וואַרימס, זעקס וואָכען יאָגען די הינט, וואָס בעפאַלען מיך ווי די וועלף, זעקס וואָכען גע-בען האַנד-געלד און געבען פריש האַנד-געלד — כ'ווינש עס נישט מיין ערגסטען שונא !

איהר מיינט, אַז ס'פעהלען זומער-וואוינונגען? אַז דאָס „אַרטיקעל" האָט חלילה אויסגעהאַלט? אַז מ'רייסט זומער-וואוינונגען פון די הענד? — חס וחלילה! אַז מ'זעהט אין אַ דאָרף אַ פרייער, בעפאַלט מען איהם ווי די היישעריקען, מ'רייסט איך פאַר די פאָלעס: — ר' יוד, אַט האָט איהר ביי מיר אַ „צאַצקע" מיט אַלע „וויגאָדעס" — אַ „פלאַץ" מיט „אויבער-לופט" און „אונטער-לופט". ד. ה. שפּאַרעס אין סופיט און לעכער אין די פאָדלאָגעס...

אַ צווייטער ווירט שלעפּט אייך צו זיין „וואַל-קענקראַצער" — פעטער, לאָזט אייך נישט „נאַ-ביערען" — ביי מיר האָט איהר „וושעלקי יוויגאָ-דעס" — אַ „פּאָליאַנקע" מיט „פּראַוודזשיווע" גראָז, וואו אייער יודענע וועט אַ גאַנצען זומער קענען ברענען וויפיל איהר הארץ וועט נאָר גלוסטען... פאַר אייער'ע טעכטער, האָט איהר אַ „וויגאָדנע" זאַ-גיינעק מיט אַ וואַסער. יעדען טאָג גיס איך צו פריש וואַסער, און אפשר ווילט איהר, שיט איך אויס אַרום דעם וואַסער אַ וועגעלע זאַמד, וועלען זיי האָבען אַ „פּלאַזשע" אויך....

אַ דריטער דערצעהלט אייך פון דעם „ראָס-קאָש", וואָס מיין יודענע וועט האָבען אין זיין „ווילע" — איהר זעהט אַ וואַרענדע, נעבען דער וואַרענדע, האָט איהר באַלד די שטאַל מיט קיה, קעלבלעך, קאָזעס — אַלץ ביי דער גאַז!... אייער ווייב וועט נישט דאַרפען לויפען ווײַט אַביסעל מילך, זי האָט דאָך די קיה ביי דער וואַרענדע...

איך געה פון איין „פלאַץ" צום צווייטען, מ'-ווייזט מיר די „וויגאָדעס" מיט די „ראָסקאָשען". די „פּאָליאַנקעס" מיט „פּראַוודזשיווע" גראָז, וואו מיין ווייב וועט „ניע קרעמפּאָוואַנצע" קענען ברע-נען אַ גאַנצען זומער. זאַגיינעקס פאַר מיינע טעכ-טער, און וואַסערען, וואו מ'גיסט צו יעדען טאָג פריש וואַסער, „פּלאַזשעס", וואָס דער ווירט וויל מאַכען אויף מיין פערלאַנג, וואוינונגען מיט וואָ-רענדעס און קיה מיט קאָזעס אונטער דער נאָז— מ'בריקעוועט מיט זומער-וואוינונגען. ס'זענען דאָ מעהר זומער-וואוינונגען ווי דינגערס. זעהט מען היינט אַ פרייער אין ווישניאָוואַ-גורא, מאַכען די ווירטסלייט אַ „שהחיינו" — אַ קלייניגקייט, היינ-טיגע צייטען אַ ליעטניק !....

אַי, איז דאָך די קשיא: נוי באַלד ס'זענען דאָ אַזויפיל זומער-וואוינונגען, מיט אַזעלכע „נאַדזוויי-טשיינע וויגאָדעס", טאָ, פאַרוואָס האַלט איך אין איין זוכען? קען איך דאָך בעהמען די ערשטע, בעסטע זומער-וואוינונג און אַראָפּ אַנ'עול פון קאָפּ?

איז דער תירוץ: — מיין יודענע! זי איז אַ גרויסע איבערקלייבערין, און וואָס איך ברענג איהר, געפעלט איהר נישט.

האָב איך געדונגען אין ווישניאָוואַ-גורא, האָט זי געצויגען מיט דער נאָז — „שניאָוועץ" — אַ כאָ-לאָטע. דער יאַריד געפעלט איהר נישט. — דער שניאָוועער וואַלד, זאָגט זי, איז דער באַלוטער מאַרק. מ'קען זיך נישט „אוזשיוען" אין שניאָוועץ...

האָב איך געדינגען אין קראַשעוו, טויג ווי-דער נישט, וואָס איז? זי קען נישט שפּילען אין „פּאָקער"....

האָב איך געדינגען אין פּאָדעמביץ, האָב איך געמוזט אָפּנעהמען ס'האַנד-געלד, ווייל.... ווייל אין פּאָדעמביץ האָט אויך געדינגען די געלע פּרימעט, די פּאָנפּאָראָנקע, וואָס האָט אַ טבע צו „אייגלען" צו „זשאַנאַטע" מענער.

האָב איך געדינגען אין סלאָטווין, האָט עס מיינע טעכטער נישט געפאַלען — ס'וועט זיי זיין סמוטנע, אַ גאַנצע וואָך זעהט מען נישט אין איין „פּאַר הויזען" אויף די ליכט-שיין, בלויז ווייבער, וואָס האַלטען אין איין עסען פּאַזשאַמקעס מיט סמעטענע און אומעטום האָבען זיי די אויגען...

האָב איך געדינגען אין רודע-פּאַביאַניץ, האָט זי געמאַכט אַ ייצעקו: ראשית, איז צו באָהענט, וועט זי האָבען געסט, וואָס וועלען זי אויפעסען מיט די קאָפּאָטעס, און אַליין וועט זי עסען קדחת מיט זויערמילך. והשנית, האָט זי מורא פאַר איהרע „האַרמאָטען" אין די פיס....

די לעצטע וואָך, קום איך אַהיים אַ פּערשטוי-בטען, פון דער זון אַ פערברענטער, אַ מידער און צובראָכענער, קוים זיך געהאַלטען אויף די פיס.

— נו, ? — האָט מיך מיין יודענע געפרעגט— וואָסערע מציאה, האָסט שוין ווידער איינגעהאַנ-דעלט?

— שוין! — האָב איך איהר געזאָגט — איצט האָב איך שוין אַ זומער-וואוינונג מיט אַלע מעלות. פאַר דיר און פאַר די טעכטער. אַ „פּאָליאַנקע", וואו וואו וועסט אַ גאַנצען זומער קענען ברענען גע-זונדערהייט, זאַגאַיניקעס אויף פּליאַזשע פאַר די טעכ-טער. אַז מ'וויל איז „סמוטנע" און אַז מ'וויל, קען מען „אוזשיען", ווייבער וואָס עסען פּאַזשאַמקעס מיט סמעטענע, און האָבען נישט אומעטום די אוי-גען, ווייל זיי היטען זיך אַליין די „סקורע"...

— וואו איז דאָס דאָזיגע „גן-עדן" — האָט מיך מיין ווייב געפרעגט.

— קאָלומנע — האָב איך מיט שטאָלץ גע-ענטפערט. די גאַנצע „שמיעטאַנקע" פאָהרט איצט קיין קאָלומנע...

— קאָלומנע גאָר? מיינע בייזע ווייסטע חלומות צו מיינע שונאים קאָפּ! איך דאַרף נישט די שמיע-טאַנקע, כ'ברויך נישט די שמינטעליגענציע מיט די פערדריסענע נעז. כ'לייד נישט די „וואַיענע אַריסטאָ-קראַציע" מיט זייערע „קאָמפּיעלאַ'ווע סטראָיעס", זיי „ראַזשען" מיך מיט זייער „הולך", איך די בלויזע „ספּאָדענקעס", מיט זייערע קרימע אָטשיסקע-פּיס, איך דרויסען, כ'קען נישט אָנקוקען די שמענדרי-קעס מיט די פּיזשאַמעס, מיט זייערע ווייסע הויזען, מיט זייערע גלאַט-פערקעמטע גזשיוועס — כ'וויל נישט קאָלומנע! כ'דאַרף נישט די שמיע-טאַנקע!...

פון דאַן אָן וואוין איך אויף דער באַהן. איך האַלט אין איין אַרומפאָהרען, פון דאָרף צו דאָרף, פון כאַטקע צו כאַטקע, פון ווילע צו ווילע. אַ פער-מעגען האָט מיר די לעצטע פאַר וואָכען צוגענומען די באַהן. יעדע נאַכט נעכטיג איך אין אַנדערע סטאָ-דאָלעס. כ'עס שאָסעי - שטיינדלעך מיט שטויב, טרינק פוטער-מילך מיט זשאַבע-וואַסער. גיב האַנד געלד און נעהם צוריק אָפּ האַנד-געלד. יעדען טאָג קום איך אַהיים אַ דערהרגעטער, מיט אַנדערע „ווי-גאָדעס", מיט אַנדערע „פּאַלאַצען" און „וואָלקענקראַ-צער'ס", און אין דערפריה, לאָז איך מיך ווייטער אויף דעם' נסיעה.

וואו איך געה איצט אַזוי פריה, מיט מיין טשעמאָדאַן? — כ'געה צו דער באַהן — כ'זוך אַ זומער-וואוינונג!...

יודען, אפשר ווייסט איהר עפּעס פון אַ „חזי-גאָדנע" זומער-וואוינונג פאַר מיין ווייב?...

—=[:O:]=—

הערשעלע מאַרקוס נייעסטע „בוי=אינדוסטריע"...

די לאָדזער געזעלשאַפט ג.מ.ט.ש. (געזעלשאַפט מיט טויז שעל)

מ'לאָזט נישט לעבען!

אַ וויה-געשריי פון אַ לאָדזער דיסקאָנטער

װאָס װעט איצט זיין? ווי אַזוי וועט מען לע־בען? אומעטום אין דער גאַנצער וועלט פערקלע־נערט מען דעם פּראָצענט פון דיסקאָנטאָ.

בעת דער אינפלאַציע, האָב איך גענומען 12 פּראָצ. פון אַ וואָך. ביי דער קאַסע פון די אַקציעס האָב איך גענומען 12 פּראָצ. פאַר אַ חודש. נעכטען האָב איך גענומען פון „פּירמאָווע זאַכען" 12 פּראָצ פון אַ קוואַרטאַל, און איצט רעדט מען וועגען 12 פּראָצ אַ יאָהר. נו, קען מען פיהרען אַנ'ערליך לע־בען פון אַזאַ פּראָצענט?...

כשר גערעכט

קינד: טאַטעשי, וואָס האָבען די מענשען געהאַט איידער ס'איז געווען ראַדיאָ?

טאַטער: מנוחה.

אַנ'אָפּענער סימן פון פּעראַט

ווייב: זאָג מיר נאָר, תכשיט מיינער, דריי יאָהר האָסטו געהאַט אַ לאַך אין די הויזען, און איצט איז מיט איינמאָל אויף דעם אָרט דאָ אַ לאַטע! זיי דיך מודה, מיט וועלכער אויסגעלאַסענער פרוי „זדראַדזשעסט" דו מיך?...

אַזוי ווי די גרויסע זינגען

טון די קליינע שפּרינגען

אייניקעל (צו זיין רייכען זיידע): זיידעשי, זאָל שוין זיידעשי קייען די ערד!

זיידע: צו וואָס?

אייניקעל: ווייל דער טאַטעשי זאָגט אייביג אַז ווען דער זיידעשי וועט קייען די ערד, וועלען מיר בעקומען אַ מיליאָן זלאָטעס.

אין דער קראַנקען=קאַסע

חולה (צום דאָקטאָר): נו, וואָס זאָגט איהר אַזאַ דאָקטאָזשע צו מיין האַרץ?

דאָקטאָר: גאַנץ געזונד איז עס נישט, נאָר אַזוי לאַנג ווי איהר וועט לעבען, וועט עס נאָך אויסהאַלטען.

וועגען מאַנדזשוריען

אַ שמועס צווישען פּאָליטיקער

ס'אינטערעסאַנט צו וויסען וואָס דער נייער פּרעזידענט פון דער נייער מאַנדזשורישער רעפּובליק וועט פריהער קויפען: אַ ביכעל צום לייענען, אָדער עטליכע גראַמאָפאָנען?

— נישט דאָס און נישט יענץ, ער וועט קודם כל קויפען אַ צוויי „אויסגעשאָסענע" האַרמאַטען און עטליכע צילינדערן אויף די באָלשעוויקעס.

—[:O:]—

„אַקטיוו" און „פּאַסיוו"

לאָדזער בטלנים זענען אויך נישט קיין בטלנים

ערשטער בטלן: ערקלער מיר, הענעך, וואָס איז דער פּשט, וואָס אין די האַנדעלס-בילאַנסען לייען איך אין די צייטונגען „אַקטיוו" און „פּאַסיוו", — וואָס איז דאָס אַזעלכעס?

צווייטער: וואָס פערשטעהסטו דאָ נישט? „אַק־טיוו" מיינט מען די אַרבייטער מיט'ן פּערסאָנאַל און „פּאַסיוו" — דאָס איז דער בעל-הבית.

ערשטער: ערקלער מיר דייטליכער.

צווייטער: די אַרבייטער און דאָס פּערסאָנאַל זע־נען „אַקטיוו" און דער בעל-הבית נעהמט ביי דעם אַראָפּ דעם ריוח — פערשטאַנען?

דיאַלאָגען

צווישען יאָכעל הכּרוז און משה שקרן

דער היטלער מוז פאָרט זיין אַ גרויסער מענש.

— נו, נו, קרויגער איז געווען נאָך גרעסער.

וואָס איז די מעשה, וואָס מ'האָט פּלוצלונג גענומען רעדען וועגען באַרטלען?

— ווייל ער קען, זאָגט מען, גוט רעכענען.

און וואָס הערט מען איצט אין יאַפּאַניע?

— ס'איז [illegible] אין בעסטען אָרדנונג— מען שלאָגט זיך.

אנאָנסען=טייל פון „קונדס"

פון זאַפּאַרט געזוכט!

פון זאַפּ[illegible]רט ווערט געזוכט

אַ ליעטניק

מיט ליכט. דער פעראיין

פון ווילע-בעזיצער אין חישניאָווע גרא

צוליב דעם וואָס די אויסלענדס-פּעסער זע־נען טייערער געוואָרען אויף 400 זל. וועט היי־יאָהר

דער קאָליע-גאָרטען

זיין אָפען טעגליך ביז 10 אָוונד.

דער מאַגיסטראַט

וויכטיג

פאַר דאַטשעלאָזע ליעטניקעס!

צוליב דעם קריזיס, פערדינג איך צום קומענ־דיגען דאַטשע־סעזאָן

אַ פּראַנט=זוניג= פענסטער

מיט 2 גרויסע בלומען־טעפּ — אַ גראַמאָפאָן אויפ'ן אָרט — צוגענגליכע בעדינגונגען. מאַנופאַקטוריס־טען בעקומען ראַבאַט.

אַ לאָדזער פאַבריקאַנט.

דער קונדס

● הומאָר

● סאַטירע

● צוזאַמענגעשטעלט פון אַב—נעק

ביילאַגע צום נייעם פאָלקסבלאַט נומער 117 — פרייטאג, דעם 20 מאַי 1932

נישטאָ קיין פּרייערס!...

ווילע-אייגענטימעריז: געוואַלד, געשריגען, מ'זאָל דאָס זעהען איין שטיקעל ליעטניק פאַר די אויגען!...

אויבען רעכטס: די „געשפענסטער־שיף" טשאַקאַ, איז ריינגעלאָזט געוואָרען אין האַפען פון גדיניע.

אינדערמיט לינקס: די 102־יעהריגע אַעראָפּלאַן־פּאַסאַזשירקע, פרוי סטענסטאַל מאַכט אַ רייזע אין דער לופטען.

אונטען רעכטס: קאַנצלער ברינינג אויף דער רעדנער־טריבונע, צו דער גרויסער דעבאַטע אין רייכס־טאַג.

פילאָט בערטראַם איז פערלוירען געגאַנגען אויפ׳ן וועג קיין אויסטראַליען.

יונגע דאַמען פון דער הויכער ענגלישער געזעלשאַפט פאָהרען צום ערשטען מאָל אין הויף אַריין, וואו זיי וועלען פאָרגעשטעלט ווערען פאַר׳ן קעניגליכען פּאָר.

אונטען: די גרעסטע לופט־שיף אויף דער וועלט די אַמעריקאַנישע שיף „אַקראָן" האָט בעת די לופט־מאַנעווערס דורכגעמאַכט אַ שווערען שטורם

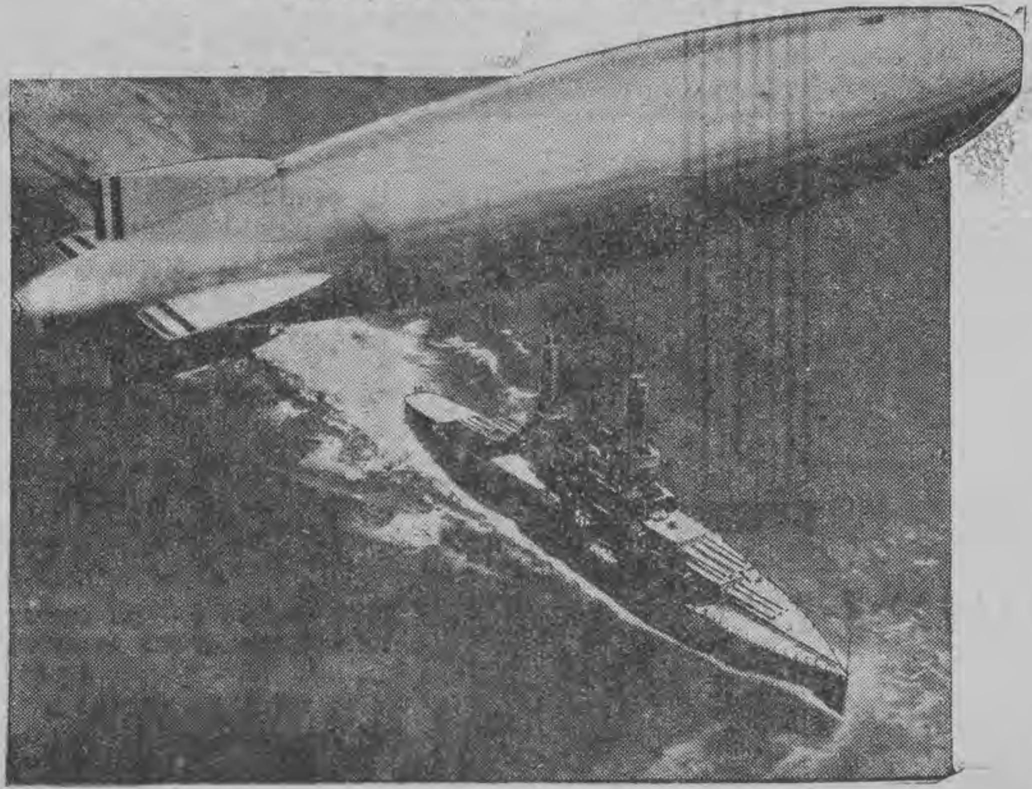

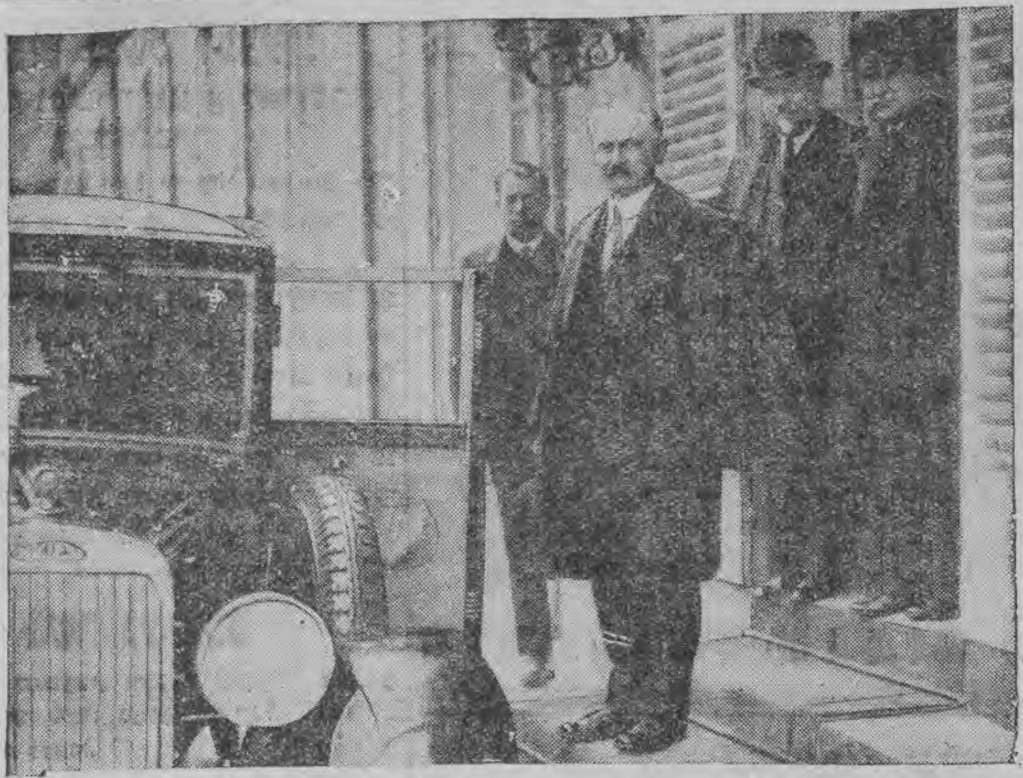

אויבען לינקס: דער נייער פראַנצויזישער מלוכה־פרעזידענט, אַלבער לעברען.

אינדערמיט רעכטס: אַ יעכט פון שפּאַניער, וועלכער האָט אויסגעפּאַטשט דעם גאָו, שפּאַנישען קעניג אַלפאָנס, ביי זיין אָנקומען אין מאַרסעל.

אונטען לינקס: די איינשטיין־אָבסערוואַטאָריע אין פּאָטסדאַם (נעבען בערלין) וואו עס ווערט אויפגע־

רייכס־אינערן – מיניסטער גען. גרענער צו די שווערע אַנגריפען, וואָס ווערען געגען איהם געמאַכט דורך די היטלעריסטען.

בלינדע סטענאטיפיסטקע, וועלכע האט געוואונען א פריז פאר שנעל שרייבען.

די בעריהמטע ענגלישע רעקארד-פליהערין עמי דזשאנסאן האט זיך פערלאבט מיט'ן פילאט מא-ליסאן.

יוגענטליכע אויסער דע רשטאט. דער סעזאן פון פריהלינגס-עקסקורסיעס.

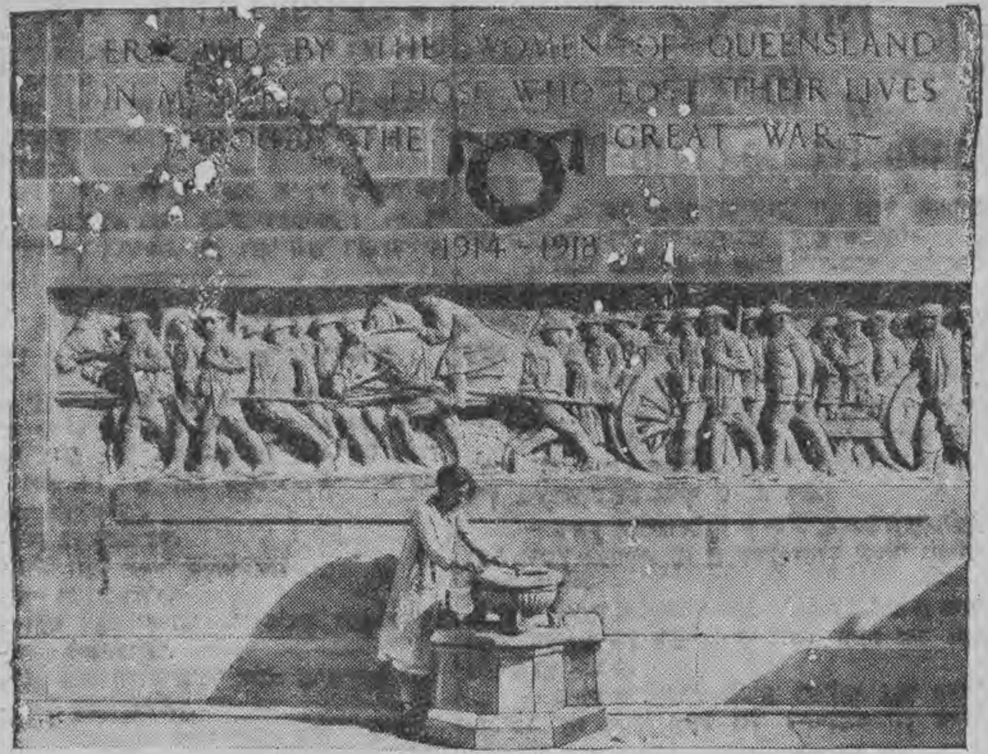

אויבען לינקס: אויסטראלישע סקולפטארין מאהא שאפט א ריזען-דענקמאל פאר די געפאלענע אין וועלט-קריג.

צום 170-טען געבורטסטאג פון דייטשען פילאזאף יאהאן גאטליב פיכטע.

לינקס: דער באקאנטער געלעהרטער פראפ. קריג איז צוריקגעקומען פון זיין פארשונגס-עקספעדיציע אין גראן — טשאקא, דרום - אמעריקע.

אונטען א נייער דענקמאל פאר קריגס-געפאלענע אין פאטסדאם.

אינדערזייט לינקס: די נארוועגישע דיכטערין סיגריד אונדסעט איז אלט געווארען פופציג יאהר.

אינדערמיט רעכטס: געשטארבען דער פיהרער פון די אויטאנאמיסטען אין עלזאס, גלח העגי

אונטען: בילדער פון דער בערלינער אויסשטעלונג. 1) א הויז ביים וואסער. 2) אן אייגענארטיג הייזעל פאר קאלאניסטען.

דער פליהער לואיס רייכער, צו זיין אונגעלונגענעם פליהען איבער'ן אקעאן פון אמעריקא נאך אייראפא

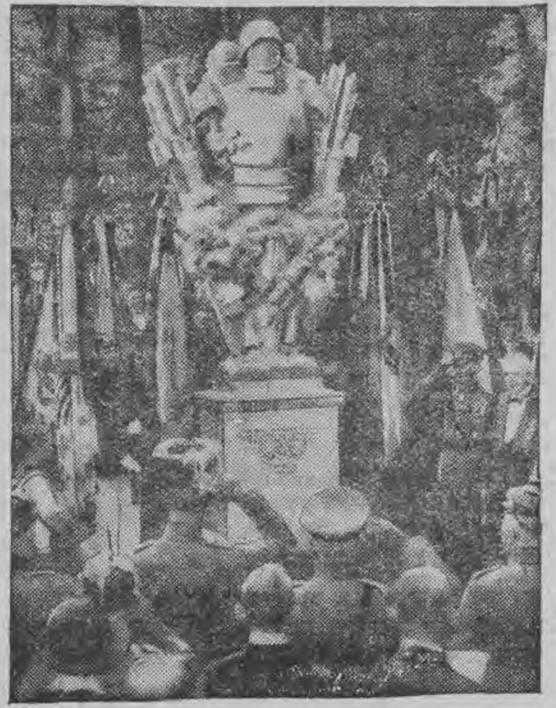

אין מינכענער זאאלאגישען גארטען איז געבוירען געווארען א קליין העלפאנטעל.

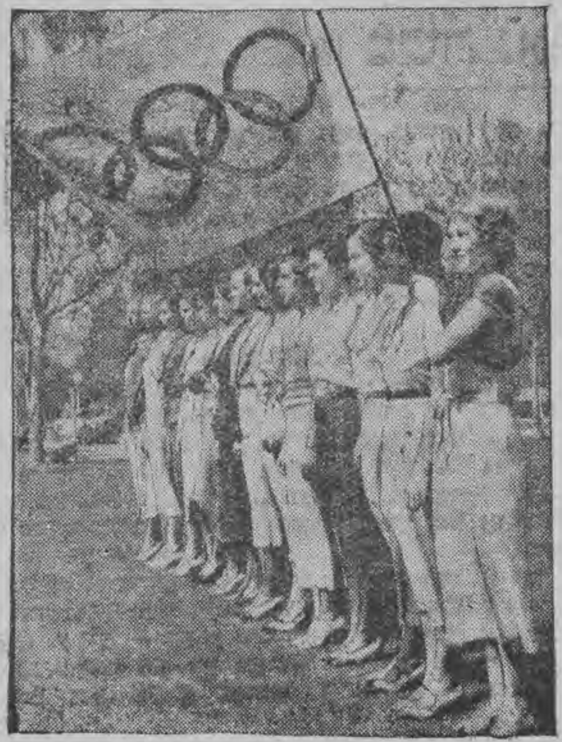

אונטען לינקס: דער אויפבאהמס-קאמיטעט פון דער אלימפיאדע אין לאס-אנדזשעלאס בעשטעהט פון שעהנע מיידלעך, פארשטעהערינס פון אלע אמעריקא-נער שטאטען.

די לעצטע לאָדזער עפּידעמיע

בעל־חוב (צו דער דינסט) זענען די הערשאַפט אין דער היים?

דינסט: זיי זענען דאָ, אָבער ז ייזענען קראַנק.

בעל־חוב: קראַנק? אַן'אַנשטעקנדיגע? אַ געפעהרליכע?

דינסט: דער דאָקטאָר זאָגט, אַז די קרענק איז נישט געפעהרליך, נאָר אַן'עפּידעמישע: — די מאַדאַם איז פּערקריזיסט, און דער הער רעדוצירט.

איי, די נעמען!
אין אַ רוסישען קאַמיסאַריאַט

אין קאַמיסאַריאַט פאַר איבערליכע ענינים אין מאָסקוואַ, קומט אַריין אַ בעאַמטער בעטען, מ'זאָל איהם ענדערען זיין ביזאיצטיגען אַרבייטס־פּלאַץ.

— וואו איז דער חבר געבוירען? — פרעגט איהם דער בעאַמטער.

— אין פּעטראָגראַד.

— וואו האָט איהר שטודירט?

— אין פּעטערבורג.

— וואו האָט איהר ביז איצט געאַרבייט?

— אין לעניגראַד.

— און וואו ווילט איהר איצט אַרבייטען?

— אין פּעטראָגראַד.

אַ קווי פּראָ קוואָ
אין פּאָניאַטאָווסקי־פּאַרק

אין פּאָניאַטאָווסקי־פּאַרק זיצען צוויי יודען אויף אַ באַנק און שמועסען: וועגען קריזיס, וועגען דאָלאַר, וועגען דעם מאָרד אין פּאַריז, און מיטען דערינען זאָגט איינער צום צווייטען:

— זעהט נאָר די דאַמע, וואָס געהט אַהער, איהר זענט אַ מבין אויף דעם מיאוסען בעשעפעניש?

— האַ. האַ. האַ! לאַכט דער צווייטער — דאָס איז דאָך מיין אייגען ווייב! האַ. האַ. האַ!

— אַי, זענט איהר אַריינגעפאַלען!

— ווער? איך בין אַריינגעפאַלען?

אַ לאָדזער „טראַנזאַקציע" מיט „בעדינגונגען"
אויפגעכאַפּט און פערנאָטירט אין „גראַנד־קאַפע"

אין „גראַנד קאַפע" טרעפען זיך צוויי סוחרים און ס'ענטוויקעלט זיך צווישען זיי אַ שמועס:

— זעהר גוט, פּאַניע גאַרבאַרדינסקי, וואָס איך האָב איך געטראָפען. כ'האָב ביי אייך געוואָלט קויפען אַביסעל סחורה נאָר מיט'ן בעדינג אַז איהר וועט בעהמען וועקסלען.

— גוט, איך קען ביי אייך בעהמען וועקסלען, נאָר מיט'ן בעדינג, זיי זאָלען האָבען גוטע זשירעס.

— איך וועל אייך געבען ערשטראַנגיגע זשירעס, נאָר מיט'ן בעדינג, אַז די וועקסלען זאָלען זיין מינדעסטענס אויף 9 חדשים.

— כ'בין מסכים אויף 9־חדשימדיגע וועקסלען, נאָר מיט'ן בעדינג, אַז אַ טייל זאָלט איהר געבען מזומן געלד.

— ס'קאָן אַזוי אויך זיין, איהר בעקומט אַ טייל געלד, נאָר מיט'ן בעדינג אַז איהר וועט מיר געבען אַ גאַראַנטיע.

— כ'בין איינפערשטאַנען הערויף, נאָר מיט'ן בעדינג, אַז איהר וועט מיר דיסקאָנטירען צוויי וועקסלען.

— מיט פערגעניגען קאָן איך אייך דאָס טון, נאָר מיט'ן בעדינג, אַז געלד וועל איך אייך געבען ערשט נאָכ'ן 15־טען.

— זאָל זיין נאָכ'ן 15־טען, נאָר מיט'ן בעדינג, אַז איהר זאָלט מיר באָרגען טויזענד זלאָטעס.

— טויזענד זלאָטעס? דאָס איז אַביסעל צופיל, אָבער איך בין מסכים, כ'באָרג אייך, טויזענד זל. נאָר מיט'ן בעדינג אַז איהר וועט מיר איינלעגען אייער ווייבס בריליאַנטענעם רינג.

— יאָ, דאָס בעקומט איהר, נאָר מיט'ן בעדינג אַז איהר וועט זיך לאָזען אַסעקורירען פאַר אַ גנבה, און פאַר אַ שרפה.

— אויב ס'געהט אייך אין דעם, קען איך מיך לאָזען אַסעקורירען נאָר מיט'ן בעדינג, אַז איהר אַליין זאָלט אינטערעסירט, זאָלט העקען די קאָסטען פון דער אַסעקוראַציע.

— זעהר גערן, נאָר מיט'ן בעדינג, אַז די אַסעקוראַציע־פּאָליסע זאָל זיין ביי מיר.

— אויסגעצייכענט! כ'לאָז אייך איבער די פּאָליסע נאָר מיט'ן בעדינג, אַז מיר וועלען מאַכען אַ רעיענטאַלען אַקט.

— כ'קען מיט אייך מאַכען, אַ רעיענטאַלען אַקט נאָר מיט'ן בעדינג אַז איהר וועט מיך בעפרייען פון קויפען ביי אייך סחורה.

— צוליב געשעפט, וועל איך אַלץ מאַכען. כ' בעפריי אייך פון קויפען ביי מיר סחורה, נאָר מיט'ן בעדינג אַז איך זאָל אייך נישט דיסקאָנטירען די צוויי וועקסלען.

— כ'בעפריי איך פון דיסקאָנטירען מיר די צוויי וועקסלען נאָר מיט'ן בעדינג, אַז איך זאָל אייך נישט דאַרפען געבען אַלס גאַראַנטיע מיין ווייבס בריליאַנטענעם רינג.

— איהר האָט אַ ברירה נישט צו געבען, נאָר מיט'ן בעדינג, אַז איך זאָל אייך נישט דאַרפען באָרגען די טויזענד זלאָטעס.

— געמאַכט.

— אַ דאַנק.

— צום ווידערזעהען!

בע־בע

ווי מ'שמועסט, וועלען אַלע סוחרים־פעראיינען זיך אָנשליסען אין ב. ב.

דהיינו?

ווייל אַלע סוחרים זענען איצט ב. ב. (בלויז בעטלער'ס).

דער זעל־בסטמערדער
פון משה נאַדיר

ער איז געווען יונג, ער איז געווען באַריש, ער איז געווען פערליבט.

זיין ליבע איז געווען אַ טיפע. זיין ליבע איז געווען אַן'ערהאַבענע, זיין ליבע איז געווען אַ פלאַם־פייערדיגע, און אַליין האָט ער געהייסען הימעל־פעלד, אָדער עפּעס אַן'אַנדער נאָמען, וועלכען מיר קענען איצט נישט אויסטראַכטען, ווייל עס איז צו הייס אין דרויסען.

אַלזאָ, בלייבט עס הימעלפעלד.

אַ: הימעלפעלד — ערשטער נאָמען: שמואל — האָט דערפיהלט, אַז ער איז פערליבט, שטאַרק, כיף און אינגעהויער, האָט ער זיך מיישב געווען: וואָס וועט ער טראָגען זיין טיפע ליבע אין זיך? ער קען זי נאָך חלילה פערלירען. מען קען זי נאָך ביי איהם צוגנב'ענען, און ער וועט בלייבען אָהן ליבע און אָהן אַלעמען.

כדי צו פערהיטען דאָס דאָזיגע אומגליק, האָט זיך שמואל הימעלפעלד מיישב געווען: ווייסטו וואָס? ער וועט נעהמען — טאַקע מיט דער זעלבער ליבע, וואָס ער טראָגט אין זיין האַרצען — און זיך פערליבען עפּעס אין אַ מענשען פון אדרבא — דעם געגענגעזעצטען געשלעכט. „אַלץ איינס" — האָט ער געטראַכט — „האָב איך שוין די פלאַם־פייערדיגע ליבע, וועל איך זי אויסנוצען אויף עמיצען, און לאָז זיך טון, וואָס עס וויל"!

כך הוה, אונזער שמואל הימעלפעלד, האָט זיך פערליבט אין אַ מיידעל, האָט איהר אָנגעטרויט זיין טיפע ליבע און אין לבנה'דיגע נעכט, ווען די גאַנצע וועלט איז חתן־בחור'יש־בלאַס און נאַרישלעך — פלעגט אונזער שמואל הימעלפעלד קריגען מוט און אַריינבערענגען איהר האַנד אין זיינע און איבערצעהלען די פינגער ביז פינף און — צוריק, און ווידער ביז פינף און ווידער צוריק, די דאָזיגע ווילדע אָרגיען פון צעהלען די פינגער, זענען געווען בעגלייט פון אַ טיפען אַריינקוקען אין דער געליבטערס אויג.

דאָס צעהלען די פינגער איז אָבער געווען אַ זאַך, מיט וועלכער די צוקונפטיגע מאַדאַם פון שמואל הימעלפעלד האָט זיך נישט צופרידענגעשטעלט. זי האָט געוואָלט מעהר ליבעס־אויסדרוק, זי האָט פערלאַנגט און געוואונשען און געטופּעט מיט איהר שיכעל, נומער 8, אָבער עס האָט נישט געהאָלפען. שמואל הימעלפעלד איז געווען צופיל פערנומען מיט צעהלען די מיידעלשע פינגער ביז פינף און — צוריק. די דאָזיגע אַרבייט, האָט ער געטון מיט פלייס, מיט פּינקטליכקייט, מיט אַלצדינג. און כדי דעם מיידעל זאָל נישט ווערען לאַנגווייליג, פלעגט ער נאָכדעם, ווי ער איז פאַרטיג געוואָרען מיט די פינגער פון איין האַנד, זיך נעהמען צו דער צווייטער. דערביי פלעגט ער עפּעס מורמלען שטילערהייט פערמדע, הימעל־ווייטע, אום פערשטענדליכע ווערטער.

האָט איהם דאָס מיידעל אַוועקגעוואָרפען.

און אַז שמואל הימעלפעלד האָט געזעהן, אַז זיין מיידעל נעהמט איהם אָן ביים גייסטיגען „הענגער" און וואַרפט איהם אַוועק — נאָכדעם, ווי ער האָט פאַר איהר אַזוי פיל געטון, נאָכדעם ווי ער האָט אַזוי פלייסיג געצעהלט די פינגער פון איהרע הענד (איבאַייטעם האָט עס שוין געהאַלטען ביי אַנדערטהאַלבען מיליאָן!) און נאָכדעם ווי ער האָט איהר כמעט איינגאַנצען אַרויסגעקוקט דאָס לינקע אויג, איז ער געוואָרען פערצווייפעלט, מרה־שחורה־דיג, אָפּגענאַרט און ער האָט בעשלאָסען:

— פון הייטמאָל אָן — מעהר נישט אַ קוק טון אויף אַ פרוי! און כדי זיך אַביסעל צו פערטרייבען די ביטערע געדאַנקען, און כדי ער זאָל נישט דאַרפען טראַכטען פון דער גאַנצער געשיכטע, האָט שמואל הימעלפעלד גענומען לייענען אַ צייטונג, אָבער, אַך! אין דער זעלבער צייטונג איז געווען געדרוקט אַ בילד פון עפּעס אַ מיידעל, וואָס איז אַנטלאָפען פון דער היים, און וואָס מ'ווייסט נישט וואו זי איז.

אַז שמואל הימעלפעלד האָט דאָס דערזעהן, איז ער געוואָרען אויפגערעגט און אויסגערופען: „פערבערענגט זאָלען זיי ווערען! אומעטום זענען זיי דאָ"! און בעשלאָסען נישט מעהר אַריינצוקוקען אין אַ צייטונג.

ער איז אַרויס אין גאַס און דאָס ערשטע אויף וואָס זיין בליק איז געפאַלען (אויב אַ בליק קען איבערהויפּט פאַלען!) איז געווען אַ ריזיגער טעאַטער פּלאַקאַט מיט אַ בילד פון דער פּרימאַדאָנאַ, וואָס שטעהט און שמייכעלט און — הערט נישט אויף צו שמייכלען אַפילו אויף אַ מינוט, ווי עס איז די טבע פון דאַמען, וואָס שמייכלען אויף טעאַטער־אַפישען...

— ווידער אַ פרוי! — אומעטום זענען זיי פול. נישט אויסצוהאַלטען פון זיי — האָט געטראַכט שמואל הימעלפעלד, און עס האָט איהם גענומען שווינדלען פאַר די אויגען, און ער האָט דערפיהלט, אַז ער פאַלט. — — —

אַז ער איז געקומען צו זיך, האָט ער דערזעהן, אַז עס שטעהט נעבען איהם אַ מיידעל אָנגעטון אין ווייסען און — הייסט איהם „נעהמען אַ לעפעל".

שמואל הימעלפעלד האָט גענומען דאָס לעפעל מיט מעריצין, נאָך אַמאָל אַ קוק געטון אויף דעם מיידעל אין ווייסען און — זיך געהייסען געבען זיינע קליידער, ער וויל געהן אַהיים, ער וויל דאָ נישט בלייבען. עס איז איהם גאָרנישט, ער איז געזונד.

אין אַ האַלבער שעה אַרום איז ער געשטאַנען אין שאָקעלדיגען דרויסען און זיך אַרומגעקוקט. עס איז געווען נאַכטיג, אויפ'ן הימעל איז געווען אַרויסגעשטעלט גאָטס שטענדיגע לבנה, און אַז הימעלפעלד האָט אויף איהר אַ קוק־געטון, האָט זיך איהם געדוכט, אַז די לבנה האָט אַ גלאַט, מיידליש פּנים, מיט חן־גריבלעך, און אַז זי שמייכעלט אַראָפּ מיט אַ בלאַס חוזק־שמייכעלע אויף דעם גאַנצען מאַנסבילשען געשלעכט.

הימעלפעלד — אונזער בעליבטער הימעלפעלד — האָט שוין מעהר נישט געקענט אויסהאַלטען... „די גאַנצע וועלט איז פערווייבערט" — האָט ער געטראַכט — „אומעטום וואו מען גיט זיך אַ ריהר, איז ענטוועדער אַ פרוי, אָדער אַ מיידעל... און פאַר דעם אמת'ן מאַנסביל, וואָס וויל אָפּלעבען זיינע יאָהרען אַלס מאַנסביל, איז נישטאָ קיין אָרט, וואו ער זאָל זיך אַהינטון"....

— אומעטום זענען זיי דאָ.... אַזוי ווי די היישריקען — צום גוטען יאָהר! — האָט הימעלפעלד אַ זאָג געטון צו זיך זעלבסט, געטון אַ טיפען זיפץ און איז אַריין אין אַן'אַפּטייק קויפען אַזאַ מין סם, אויף צו נעהמען זיך ס'לעבען.

ביי דער אַפּטייק־וואָג איז געשטאַנען אַ מיידעל אָנגעטון אין ווייס־פּאַפּירענע מאַנזשעטען, און איהם געפרעגט, וואָס ער וויל. הימעלפעלד האָט אָנגערופען דעם נאָמען פון דעם גיפט, אַ טראָסט געטון „ווידער אַ פרוי", און מיט אַ כלומרשט רוהיגען קול, האָט ער זיך געהייסען פערקויפען דעם דאָזיגען גיפט.

אַז ער איז אַרויסגעקומען מיט דעם פלעשעל סם, האָט ער פאַרזיכטיג ביים שיין פון אַ לאַמטערן אַ קוק־געטון אויפ'ן צעטעל, כדי צו זעהן, צי דאָס איז דער ריכטיגער סם, אָבער אַך, וואָס האָבען זיינע אויגען געזעהען? זיינע אויגען האָבען געזעהן, אַז אויף דעם צעטעל, וואָס איז געווען אָנגעקלעפּט אויף דעם פלעשעל איז געווען ס'בילד פון אַ שמייכעלדיג מיידעל — פון אַ מיידעל, וואָס שמייכעלט רוהיג אויף זיין אונטערגאַנג, אויף זיין אומגליק.

— זאָל געהן אין דר'ערד דער סם מיט אַלעמען! — האָט שמואל הימעלפעלד פון זיך אַ שלייי דער געטון ס'פלעשעל, — אומעטום וואו מען גיט זיך אַ ריהר צו, געפינט מען אַ פרוי.... דער גאַנצער ערד־קוגעל איז אָנגעפיהלט מיט זיי. אַפילו אויף די פלעשליך סם זענען זיי אויך פאַראַן!

— — — — — — — — — —

און שמואל הימעלפעלד, (וועלכער איז געווען אַ שטיקעל דענקער), — האָט בעשלאָסען, אַז אַזוי — צי אַזוי, אין לעבען, צי אין טויט, אין גאַנצען פטור ווערען פון דער פרוי קען מען נישט.

און שמואל הימעלפעלד איז געבליבען אונגעהויער לעבען, ביז צום היינטיגען טאָג!....

—:§:—

די נייע טרופּע אין „פילהאַרמאָניע"

די נייע טרופּע אין „פילהאַרמאָניע" וואָס איז אַנגאַזשירט געוואָרען אויפ'ן זומער־סעזאָן בעשטייט פון פאָלגענדע קרעפטען:

סעווילאַ פּאַסטאָר — אַן'אַרטיסטקע וואָס איז מיט איהר טאַלאַנט אַ? פאַר'ן יודישען טעאַטער... די פּרעסע איז פון איהר ענטציקט, און דער עולם קריגט פאַר איהר די ביכפּה.

מ. פּאַסטאָר — וואָס ער זאָל נישט שפּילען, און ווי ער זאָל נישט זיין גרימירט — דערקענט מען אַז דאָס איז פּאַסטאָר... אויסער דעם, האָט ער אַ געוואַלדיגע מעלה — סעווילאַ פּאַסטאָר איז זיין ווייב.

פרל. ערנאַ זיגלער — אַ בעט'עמ'טע אַרטיסטקע, אַ קינסטלערין, וואָס אַפילו נאָך פראַנץ יאָזעף'ס טויט, האָט זי אין ווינען נאָך געשפּילט קייזערליך...

פרוי ע. זילבער — אַ פּאַראָדיע אויף איהר מאַמע...

דאָלי נאַכבאַר — אַ גלגול פון זשעלאַזאָ'ן.

מ. זיגלער און פרוי זיגלער — אַ „שטאַרקער "אַרטיסט, איז „גרויס" אין זיינע ראָלען, און איז אַ מאַטע פון גראָטעסקע קינדער — דאָס בעמליכע ווענען זיין פרוי — ר. זיגלער.

געטרייע חברים
אונטערגעהערט אויפ'ן לאָדזער פאַבריקס־באַהנהויף

אויפ'ן פאַבריקס־באַהנהויף בעגעגענט זיך אַ היגער וואַרשאַווער מיט זיין פריינד און בעט זיך ביי איהם:

העניעק'ל קרוין, איך בעט דיך, טו מיר די טובה, איך פאָהר איצט אַוועק אויף צוויי יאָהר, גיב אַכטונג אויף מיין פרוי, זי איז איצט אין נייגטען חודש.

— זיי רוהיג, — פעליקס — האָט איהם דער פריינד געדריקט די האַנד, איך פערזיכער דיר, אַז ווען דו וועסט אם ירצה השם אין דריי יאָהר צוריק קומען, וועסטו זי טרעפען אין דעם זעלבען צושטאַנד ווו איצט.. .

צו וואָס דאַרף אַ יוד פּיס?
דער נייעסטער לאָדזער סוחרישער וויץ

— כ'בעט דיך, ערקלער מיר, צו וואָס דאַרף אַ יוד פּיס?

— וואָס איז דאָס סאַ'רע שאלה?

— נו יאָ, צו וואָס דאַרף אַ יוד פּיס? אַז ווען ער ווערט געבוירען — נעהמט מען איהם אָפּ, צו דער הויזה — פיהרט מען איהם, צו אַן'אשת איש — קריכט ער. איבער הונדערט יאָהר — טראָגט מען איהם — טאָ צו וואָס, כ'בעט אייך, דאַרף אַ יוד פּיס?

— ער זאָל קענען — גיין פּליטה...

אַ ביטער נאַכגערעטעניש

דער קליינער דוד'ל האָט אַהיימגעבראַכט אַ בריף פון רבי'ן אין וועלכען דער רבי שרייבט צום פאָטער:

„אייער דוד'ל שעלט און קווטשעט און דראַפּעט זיך אויף די גלייכע ווענט".

דער פאָטער האָט אויף דער צווייטער זייט פון בריף געשריבען אַן'ענטפער:

„ידידי ר' גאָדעל, דאָס איז אַ ביטער נאָכגערעטעניש אין זיין מאַמען".

אַ טראַגעדיע

וואָס איז דאָס אַזוינס אַ טראַגעדיע?

אַז אַ מיטגליד פון „צענטראַלעוו" וואוינט אויף דער מאַרשאַלקאָווסקאַ, און אין דער היים האָט ער צער (צאַר) פון זיין ווייב...

ס'טרעפט אמאָל

זאָג מיר, הערש ליעב, דיין ווייבעל האָט אייביג ביי דיר דאָס לעצטע וואָרט?

— נישט אייביג.

— ווען נישט?

— ווען זי שלאָפט פריהער איין פון מיר.

ביים „פּאָקער"
אַלאַ הערשעלע מאַרקוס עט קאָמפּ.

נו, הערשעלע, וואָס הערט זיך?

— ביטער, כ'האָב נעכטען ביים „פּאָקער" פערשפּילט גאַנצע דריי.. „נאמנות'ן"...

פערבאָרגענע פעהיגקייטען

פאָטער (צום לעהרער): ווי זעהט עפּעס אויס מיין בחור'ל?

לעהרער: נישט איבעריג. ער מאַכט נישט די לעקציעס, און זעהט אייביג אויס ווי אַ פערשלאָפענער.

פאָטער: דאָס זענען טאַקע זיינע פערבאָרגענע פעהיגקייטען. וואָס דרעמלען אין איהם.

אַנ'אַנפאַל

באַנדיט: ס'געלר אָדער ס'לעבען!

בעפאַלענער: וואַרט נאָר צו אַ מינוט, אפשר וואָלט איהר געוואָלט ווערען ביי מיר אַן'אינקאַסענט?

—:O:—

ווי אזוי דער דאווענען האט זיך אנטוויקלט

פון ש. ראזענפעלד

צווייטער ארטיקעל.

— .1 —

„דער יודישער גאט־דינסט. ווי ער האט זיך ארויסגעוויקעלט פון בית־המקדש און זיך בעפעסטיגט אין שוהל, איז א קולטור־שאפונג, וואס האט גאר א בעזונדער רעליגיאנס־געשיכטליכע בעדייטונג.

„א נייער שטייגער גאט־דינען איז דאס געווען, מיט אזוינע פעסטע פארמען, וואס האט אין ערגעץ נישט געהאט קיין גלייכען, פריי פון קרבנות און פון צערעמאניעס, פון לוקסוס און פון פאמפ, כמעט א גאט־דינען אין גייסט, דערפאר אזוי איינפאך, אז ער האט געקאנט אפגעריכט ווערען אומעטום אויף גאט'ס וועלט, און דער קלענסטער קרייז גלויביגע האט איהם געקענט אפריכטען, היינט זיינע העמאקראטישע יסודות! אומאפהענגיג איז ער פון כהנים; יעדער איינער פון קהל האט די גלייכע רעכט ביים גאט־דינען. דער חילוק איז נאר אין קענען אויספיהרען די איינע אדער די אנדערע פונקציע ביים דאווענען, די געלערנטע קענען דא האבען א ווירקונג, אבער קיין הערשאפט האבען זיי נישט. „גבאים" זענען, נאטירליך, דא געווען, כדי אכטונג צו געבען אויף דעם סדר פון דער גאט־דינסט. זיי זענען אבער נישט געווען קיין בעזונדערע סעקטע. די בירגערליכע געמיינדע און די שוהל־געמיינדע זענען זיך גלייך געווען. דאס הויז, וואו דער גאט־דינסט איז פארגעקומען און די חפצים וואס זענען דערביי בענוצט געווארען, זענען געווען דאס אייגענטום פון דער געמיינדע. אין צענטער פון טאג־טעגליכען לעבען שטעהט דאס דאווענען, און דאס אייגענען איז דער העכסטער פונקט אין בירגערליכען לעבען". „די שוהל האט עס געבראכט דערצו, אז דאס יודענטום אדער די רעליגיע, זאל זיין דאס אייגענטום פון גאנצען פאלק, און נישט בלויז פון די געלערנטע. און די דאזיגע איינריכטונגען פון גאט־דינסט האבען נאכדעם געגאלטען ווי א מוסטער אויך פאר די אנדערע רעליגיעס".

און ווייל דאס דאווענען איז געווען נישט בלויז א שבת־יום־טובדיגע זאך, נאר א זאך פון יעדען טאג, און דריי מאל אין טאג, איז דאס גאנצע לעבען פון יודישען מענשען געווען איינגעטונקט אין קדושה, און בפרט נאך דעם, ווי דער גאט־דינסט וואס איז לכתחילה אפגעריכט געווארען בצבור, האט געקאנט אפגעריכט ווערען אויך פון יערען פרט בעזונדער.

דער סידור, וואס איז נוגע די תפילות, איז לכתחילה נישט געווען אזוי לאנג און אזוי פערוויקעלט אזוי ווי מיר זעהן איהם איצט. סיי דער סידור איינגאנצען, סיי די ענצעלנע תפילות — אלץ האט זיך, אין לויף פון דער צייט, געענדערט. דער סידור, ווי מיר האבען איהם איצט, איז די פרוכט פון א טויזענט־יעהריגער ענטוויקלונג. לכתחילה האט קיין תפילה בכלל נישט געהאט קיין בעשטימטען נוסח. נאר דער אלגעמיינער אינהאלט איז געווען בעשטימט; אבער דעם נוסח פון די ווערטער — דאס האט געשאפען דער, וואס איז געשטאנען פאר'ן עמוד די תפילות, וואס דער גאנצער עולם האט געזאגט אינאיינעם, איז געווען א קורצע. און נאך איהר האט יעדער געדאווענט שטיל פאר זיך.

קורץ זענען געווען די אור־אלטע תפילות, קורץ, און אין פשוטע, פערשטענדליכע ווערטער אויסגעדריקט. קיין שווערע ווערטער אין הארטען סטיל האט מען נישט בענוצט דארט. שפעטער — צוליב דעם, וואס מענשען האבען ליב ענדערונגען; צי דערפאר וואס דער געשמאק האט זיך געענדערט; און אפשר צוליב השפעות פון דרויסען, א.ד.גל. — האט מען דעם קערן פון דער תפילה אויסגעדריקט מיט איבעריגע מליצות; מ'האט איהר צוגעגעבען פסוקים פון תנ"ך, מ'האט אנגעהאנגען „ציהרונג" און „כפוצונג" פון פערזענליכער שאפונג... אזוי איז ביסלעכווייז געשאפען געווארען דער „סידור פון תפילות אויף א גאנץ יאהר", און מיט קליינע ענדערונגען —אויף בעשטימטע טעג (שבתים, ימים טובים א.ד.גל.) און דאס איז אויך דער עיקר פון אונזער סידור, ביי היינטיגען טאג.

לכתחילה האט מען די תפילות נישט פערשריבען, נישט געטארט פערשרייבען, עס איז אפילו געזאגט געווארען, אז די „וואס פערשרייבען ברכות (תפילות געמיינט) איז גלייך ווי זיי וואלטען פערברענט „ספרי תורות". און פונקט אזוי האט מען דאך קיין שום „אויסוועניגסטע ל"ע" (תורה שבעל פה) נישט געטארט פערשרייבען; אבער שפעטער, אז די צרות זענען געוואקסען, מענשען האבען עס אויסוועניג. און מ'האט „אויסוועניגסטע תורות" שווער געהאט צו געדענקען אזוי פיל זאכען אויף אנגעהויבען צו פערשרייבען האט מען די תפילות אויך אנגעהויבען פערשרייבען.

איז ערשט ארום 6־טען יאהרהונדערט פון דער אנגענומענער צייט־רעכנונג, האבען זיך אנגעהויבען בעווייזען זאמלונגען פון תפילות. נישט אין דער ארדענונג, ווי מיר זעהען זיי אין אונזער צייט, נאר אייבציגע גרופען־תפילות, לויט דער ארדענונג, וואס איז דעם איבערשרייבער געפעלען געווען. גרופען תפילות, און אויך גרופען ברכות. אינאיינעם מיט'ן וואקסען פון די תפילות גופא, זענען אויך געוואקסען די נוסחאות, און מיט זיי — די זאמלונגען אדער די סידורים.

— .2 —

די ערשטע פארם פון תפילה, אדער דאווענען, איז געווען „די ברכה". נישט קיין געבעט, נישט קיין בקשה, נאר א בענשונג צו גאט, א לויב, א דאנק, און יוצא. נאך אין די גאר אלטע צייטען האט מען דעם פלאץ, וואו יודען זענען זיך צונויפגעקומען פון תפילה ווענען, גערופען: „דעטאל פון ברכה, ווייל דארט האט מען געבענשט גאט". שפעטער איז צוגעקומען דער פסוק „שמע ישראל". אויך נישט קיין געבעט, נישט אויסגעדריקט קיין פערלאנגען עפעס פאר זיך, נאר א טעסטאמענט איז עס, אז „גאט איז איינער". צו דעם איז מיט דער צייט צוגעקומען זעקס ברכות: די דריי ערשטע ברכות פון שמונה עשרה, און די דריי לעצטע ברכות. אויך זיי זענען אלגעמיינע, דאנקבארקייטס ברכות, און די גרויסקייטס גאטס און זיין גוטסקייט און שטארקייט ווערט דא געלויבט.

אבער שווערע צייטען קומען. מענשען זוכען אויסצונוצען זייער „צוזאמענזיין" מיט גאט אויך פאר אייגענע, פערזענליכע צוועקען, אויף צו בעטען און אויסבעטען עפעס פונ'ם האר פון דער וועלט. דאן קומען אריין נאך צוועלף ברכות צו די ערשטע זעקס, און עס ווערט פון זיי אכטצעהן (אויף העברעאיש: שמונה עשרה), אבער נישט אלע 12 שטאמען פון איין צייט.

און אזוי איז דער נאמען „שמונה עשרה" (אכטצעהן) געבליבען האפטען אן דער גרופע ברכות; אויך נאכדעם, ווי פון די אכטצעהן איז געווארען נייעצעהן ברכות; און אזוי רופט מען די שבת־יום־טוב'דיגע תפילה מיט'ן זעלבען נאמען „שמונה עשרה", אכטצעהן, הגם זיי האבען בלויז זיבען ברכות.

אבער ווען זענען די אכטצעהן ברכות צושטאנד געקומען?

די טראדיציע וויל האבען, אז די „אנשי כנסת הגדולה" („די מענער פון דער גרויסער פערזאמלונג") האבען זיי געארדענט און פעסטגעשטעלט. אבער די זעלבע טראדיציע זאגט אויך, אז א תלמיד, מיט'ן נאמען שמעון הפקולי, האט פאר רבי גמליאל'ן אין יבנה, געארדענט די ברכות פון שמונה־עשרה. אבער ווי די זאך זאל נישט זיין, פערשטעהט דאך דער לעזער, אז א צייטונגס־ארטיקעל איז נישט דער פלאץ, וואו מען קען זיך לאנג אפשטעלען אויף אזעלכע פראגען. גענוג נאר צו ברענגען דא די פשרה־מיינונג פון פראפעסאר אלבוגן, אז די ברכות מעגען אפשר טאקע שטאמען נאך פון די צייטען פון די „אנשי כנסת הגדולה"; נאר רבי גמליאל האט איין־פאר־אלע־מאל אפגעשלאסען די שמונה־עשרה, אז מעהר זאל מען שוין קיין ברכות נישט אריינשטעלען. אט ווי מ'האט אפגעשלאסען דעם תנ"ך, אדער ווי מ'האט אפגעשלאסען דעם תלמוד א. ד. גל.

„קריאת־שמע" און „שמונה־עשרה" — דאס זענען די הויפט־פונקטען פון דאווענען. זיי שטאמען אלענפאלס פון די עלטסטע צייטען. אזא געלערנטער ווי פלאוויוס, למשל, וויל האבען, אז דאס זאגען „קריאת־שמע" מיט זון – אויפגאנג שטאמט נאך פון משה רבינו. און צו די דאזיגע הויפט־פונקטען זענען, מיט דער צייט, צוגעקומען אלץ נייע און נייע טיילען פון דאווענען: ברכות, — ווי די, וואס פון ברכו ביז קריאת־שמע, — קאפיטלען תהלים, שטיקער פיוט א. ד. גל. זיי פערנעהמען פלאץ, פאר קריאת־שמע און נאך קריאת־שמע, פאר שמונה־עשרה און נאך שמונה־עשרה, ארום צענטער איז אלץ מעהר און מעהר אנגעוואקסען תפילות אויף תפילות, מזמורים אויף מזמורים, תחינות אויף תחינות, און דער סידור איז געוואקסען, זיך פונאנדערגעוואקסען ביז צו זיין איצטיגען פערנעהם.

און וואס ווייטער פון צענטער, אלץ שפעטער איז דאס צוגעקומען. אט דאס גאנצע, וואס ווערט אנגערופען „פון פארענט", איז צושפעטסטען אריינגעקומען אין יודישע מיילער אריין, אינאיינעם מיט'ן דאווענען, אנדערע טיילען, ווי למשל, „מזמור שיר חנוכת הבית", זענען צוגעקומען ערשט אין זיבעצעהן יאהרהונדערט. „הודו" איז אונז צוגעקומען ערשט אין מיטעלאלטער; לאנג „והוא רחום" — אין זיבעטען יאהרהונדערט. און נישט אומעטום זענען אנגענומען די איינע און דיזעלבע צוגאבען, און נישט אהן אמפעריי, צווישען געלערנטע, האט מען אריינגענומען דאס איינע, אדער דאס אנדערע שטיק דאווענען אין סידור אריין, אבער דאס האט נישט געשטערט אריינצושטעלען איינצעלנע ווערטער און גאנצע פסוקים אין פערשידענע תפילות, און אזוי ארום אויך שאפען נייע נוסחאות, אזוי ווייסען, למשל, אלע פון „נוסח אשכנז" (ווי דייטשע יודען דאווענען) און „נוסח ספרד" (ווי שפאנישע יודען דאווענען), אדער מתנגדישער נוסח, וואס איז דערזעלבער, וואס דער אשכנז'ישער, און חסידישער נוסח — דערזעלבער, וואס דער ספרד'ישער; און אויך אנדערע נוסחאות: פוילישער, רומענישער, איטאליענישער א. ד. גל. און דערפאר אויך אזוי פיל פערשידענע סידורים: א סידור פון רב נטרונאי גאון, א סידור פון רב עמרם גאון, א סידור פון רב סעדי' גאון א. ד. גל. און דאס אייגענע מיט מחזורים.

אבער ביי אלעם דעם זענען נאר די אויסערע טיילען פון סידור נישט איינהייטליך; אבער דער קערן, קריאת־שמע און שמונה־עשרה, זענען געבליבען אומגעענדערט.

— .3 —

און פונקט אזוי, ווי מיט'ן וואכעדיגען דאווענען, איז עס אויך צוגעגאנגען מיט'ן שבת'דיגען דאווענען. כאטש אנגעהויבען פון פרייטאג־צו־נאכטס, לאנג און צייט האבען ארויפגעלייגט אויפ'ן „מקבל שבת זיין", יעדער זיין בעזונדער שטעמפעל.

נייגער דערצעהלט, אז פארצייטען פלעגט מען פרייטאג־צו־נאכטס נישט דאווענען מיט קיין מנין. פלעגען זיך יודען צונויפקומען ערב־שבת, בעצייטענס, מיט זון־אונטערגאנג, האט דער עלטסטער פון דער גרופע קידוש געמאכט אויף וויין, און מעריב האט יעדער געדאווענט פאר זיך. אבער שוין אין די טעג פון די אמוראים — אזוי איז אנגענומען צו מיינען, — האט מען אנגעהויבען פרייטאג־צו־נאכטס אויך צו דאווענען בציבור, און נאכ'ן דאווענען קידוש מאכען. און ציגעבען צום מעריב נאך פערשידענע זאגעכצען, כדי עס זאל געדויערען אביסעל לענגער, צוליב יענע וואס פער שפעטיגען צום דאווענען. די שוהלען זענען אין בבל געבויט געווען אויסערן שטאט, און ס'איז געווען א סכנה צו לאזען דארט די פערשפעטיגטע איינער אליין.

אבער ערשט פון זעכצעהנטען יאהרהונדערט, ווען די „הייליגע שטאט" צפת איז געווען טערפלייצט מיט מקובלים, איז ארויסגעקומען דער „סדר פון מקבל שבת זיין". די מקובלים פלעגען ארויסגעהן אין פשטות, אויסערן שטאט, כדי מקבל־פנים צו זיין די כלה, שבת, געהענדיג, פלעגען זיי זאגען די מזמורים: „לכו נרננה" און א „לכה־דודי" (פערשידענע פזמונים מיט'ן נאמען „לכה־דודי" זענען דארט בעקאנט געווען: נאר אין זעכצעהנטען יאהרהונדערט האט מען אנגענומען דעם „לכה־דודי", וואס ר' שלמה אלקבץ האט פערקאסט, און אזוי איז ער אויך איצט אנגענומען ביי יודען אויף דער ווייטער וועלט). דערום איז מען אויך איצט זיך נוהג, אז ביים לעצטען אפזאץ, פון לכה־דודי שטעלט זיך דער חזן מיט'ן עולם מיט'ן פנים צום טיר, א וואונק אויף דעם שטייגער פון די מקובלים ארויסצוגעהען אויסערן שטאט מקבל־פנים צו זיין די מלכה שבת...

אבער אין דעם גאנצען סדר פון מקבל־שבת זיין האט מען נישט דערגרייכט קיין איינהייטליכקייט. פערשידען זענען די נוסחאות אין צוגאב־ווערטער און אפנעהם־ווערטער. כמעט אין אלע פערשידענע טיילען פונ'ם פרייטאג־צו־נאכטיגען דאווענען, און אויך בנוגע גאנצע שטיקער, ווי „במה מדליקין" למשל.

און דאס אייגענע לאזט זיך אנרעדען אויך

(ווייטער זעה 10־טע זייט)

נבואה און נביאים

פון רמב"ם'ס לעבען און שאפען

פון ה. קרוגער

דעם רמבם"ס מיינונג וועגען השגחה איז גלייך צו אריסטאטעלס, מיט דעם אונטערשיד וואס דער לעצטער דענקט אז אויף אונזער וועלט איז זי בלויז אויפ'ן מין, אפילו ביי מענשען אויך, בעת דער רמב"ם דרינגט אז יעדער יחיד פונ'ם מין מענש שטעהט אויך אונטער גאט'ס השגחה, זעלבסטפערשטענדליך נאר אויף די יחידים, וואס האבען דערגרייכט א הויכע מדרגה אין ענטוויקלונג פונ'ם שכל.

נבואה איז א השפעה פון גאט אויף דעם מענשליכען שכל, דורך דעם שכל הפועל (וועלט־אינטעלעקט). וועלכער איז אן אפשטראהל פון דעם בורא'ס וויסען, און אזוי ווי צו זיין וויסען איז קיין ברענג נישטא, ער קען וויסען וואס עס ווערט זיין אזוי ווי דאס וואס עס איז שוין געווען, קען דער מענשליכער שכל — אויב נאר גענוג צוגעגרייט— זעהן דעם עתיד אזוי גוט ווי דעם עבר. די פראגע איז נאר: וואס זענען די נויטיגע הכנות כדי צו קענען ווערען א נביא? דערויף ענטפערט דער רמב"ם אזוי:

פערהאן דריי פערשידענע מיינונגען וועגען די אייגענשאפטען, וואס א נביא דארף בעזיצען כדי צו זוכה זיין די מדרגה פון נבואה:

1) די מיינונג „פונ'ם נארישען המון איבער דער וועלט, און אפילו א טייל פון יודען" אז גאט דערוועהלט וועלכען עס איז מענשען און שיקט איהם זאגען נביאות. קיין אונטערשיד נישט צי איז ער א חכם צי א נאר, יונג צי אלט, אבי נאר ער האט עטליכע גוטע מידות, קיינער, אפילו פון די שוטים, וואגט נישט צו זאגען, אז ער קלייבט אויס פאר א נביא א רשע, נאר זיי זאגען יא, אז ער בעהמט זן רשע מאכט פון איהם א גוטען מענשען כדי איהם צו קענען מאכען פאר א נביא.

אין קורצען: זיי דענקען אז נבואה קען מען נישט בעגרייפען מיט'ן פערשטאנד, זי בעשטעהט פון לויטער נס, איבערנאטירליכקייט, דערפאר ווערט דא נישט געפאדערט קיין תנאים, און הכנות מצד דעם מענשען. נס קען זיין אומעטום און אונטער אלע אומשטענדען, פאר איבערנאטירליכקייט עקזיסטירען נישט קיין גרעניצען צווישען מעגליך און אונמעגליך (אברבנאל ח"ב פ"ק ל"ב).

2) די מיינונג פון פילאזאפיע, אז נבואה איז א בעשטימטע פערפאלקאמענונג אין דער מענשליכער נאטור. די דאזיגע פאלקאמענהייט קען דערגרייכען נאר יענער, וואס האט א סך געלערנט, געשטודירט ביז ארויסצוברענגען די מעגליכע בשמוש פעהיגקייט אין דער ווירקליכקייט.

לויט דער דאזיגער מיינונג קען אן'אונוויסענדער קיין נביא נישט זיין. איינער קען זיך נישט לייגען שלאפען א געוועהנליכער מענש און אויפשטעהן א נביא, ער מוז קענען ווערען, מצד זיין טבע און לעהרע. סיידען עס קומען אריין אנדערע מניעות, ווי: קראנקהייטען, טרויער — וואס שטערען די נבואה אפילו ביי די וואס זענען צוגעגרייט דערצו. אהן די ריכטיגע שטערונגען מוז דער פערפאלקאמטער מענש זיין א נביא, אזוי ווי דער פאלקאם געזונטער מענש עסענדיג מוז צוקריגען בלוט און מארך.

3) די מיינונג פון אונזער תורה וואס איז לויט דעם רמב"ם גלייך צו דער פילאזאפישער, מיט איין וויכטיגע אונטערשיד, דאס עס קענען זיך געפינען אזעלכע מענשען מיט אלע געפאדערטע מעלות און דאך קיין נביאים נישט זיין אהן גאט'ס אויסדערוועהלונג. די פארבערייטונג אליין איז נאך נישט גענוג, עס דארף דערביי אויך זיין גאט'ס ווילען.

דער דאזיגער תנאי איז א פאקט, כאטש מיר פערשטעהען נישט פארוואס. לויט דער באטור פון דעם עניין דארף יעדער מענש מיט די נויטיגע פרעבערייטונגען קענען זיין א נביא.

דער נס איז אלזא נאכ'ן רמב"ם נישט איז, ווערען א נביא, ווייל דאס איז דאך דער נאטירליכער רעזולטאט פון דער פארבערייטונג אין לעהרע און מדות, נאר אין דעם נישט קענען זיין א נביא, כאטש זייענדיג מיט אלע נויטיגע מעלות, פילאזאפיע זאגט טאקע, אז אזא זאך קען נישט געמאלט זיין. נאר יעדער צוגעגרייטער מוז עס ווערען, ווייל די טבע איז אזוי, פונקט ווי אונטער־ציהענדיג א שטיק האלץ זאל ווערען א פייער, און ארויסגיסענדיג דערויף וואסער זאל פערלאשען ווערען; נאר דער רמב"ם וואס גלויבט אינ'ם נס, וועלכער רייסט זיך אפט אריין אין דער טבע און ענדערט דעם גאנצען פראצעס — ער בעהויפטעט עס אין נאמען פון דער תורה אויף איהרע אנגעגעבענע פאקטען.

1) וואס „בני הנביאים" זענען געווען א סך, גאנצע גרופען, וועלכע האבען נאכגעפאלגט יעדען נביא („לחקת נביאים" ביי שמואל'ן וועלכע שאול האט בעגעגענט „בני הנביאים" ביי אליהו'ן און אלישע'ן)) און דאך זענען פון זיי קיין נביאים נישט געווארען. אט האבען מיר א בעווייז אז טראץ זייער צוגרייטונג האבען זיי צו נבואה נישט דערגרייכט, כסתמא ווייל דערצו איז נישט געווען גאטס ווילען. דערפאר געברויכט אויף זיי דער פסוק דעם פעל „התנבא" (זיך געמאכט זאגענדיג נביאות) ווי ביי אלדד ומידד „ויתנבאו ולא יספו", אין געגענזאץ צו „הנבאה" וואס ווערט געברויכט אויף די ריכטיגע נביאים.

2) ברוך בן נריה, וואס איז געווען דער תלמיד מובהק פון ירמיהו'ן, געוויס זיך צוגעגרייט מיט אלעם וואס ס'איז נויטיג, און דאך נישט געווארען קיין אנערקענטער נביא, אויף וואס ער האט זיך שטארק בעקלאגט, און ירמיהו האט איהם געדארפט זאגען אין נאמען פון גאט, דאס ער זאל קיין „גדלות" נישט זוכען (אונטער „גדלות" ווערט פערשטאנען „נבואה").

ווען איינער פרעגט: ירמיהו הנביא איז דאך בעשטימט געווארען צו זיין א נביא נאך איידער ער איז געבוירען געווארען (בטרם אצרך מבטן ידעתיך ...נביא לגוים נתתיך), דאס מיינט דאך זיכער איידער ער האט געמאכט די נויטיגע פארבערייטונגען? דער ענטפער איז, אז דערין ווערט געמיינט די נאטירליכע פעהיגקייט אין איהם ער זאל זיך קענען פערפאלקאמען אין די נויטיגע מעלות פון א נביא.

די פראגע: ירמיהו הנביא האט דאך אליין געזאגט „כי נער אנכי", און „יונג" מיינט: נישט צייטיג? דער ענטפער איז: „נער" אין העברעאיש קען אויך מיינען א דערוואקסענער מענש וואס איז שוין פאלקאם ענטוויקעלט אין חכמה, יוסף הצדיק ווערט גערופען נער, זייענדיג דרייסיג יאהר אלט; „יהושע בן נון נער", און דער עלטער פון לכל הפחות 57 יאהר, דאס זעלבע איז אויך מן הסתם ביי ירמיהו'ן, כאטש מיר ווייסען נישט פינקטליך ווי אלט ער איז געווען אנפאנגענדיג די נביאות.

און זאל מען נישט מאכען קיין טעות מיינענדיג דעם פסוק אין יואל: „אשפך רוחי על כל בשר ינבאו בניכם ובנותיכם", ווארים באלד דארטען ערקלערט ער דעם אינהאלט פון די נבואות: „חלומות", „אילוזיעס (חזיונות), און אזעלכע וואס זאגען מצד השערה, חלום אדער כשוף, רופט מען אויך „נביאים", ווי למשל: „נביאי הבעל", „נביאי האשרה" און אין דער תורה גופא „כי יקום מקרבך נביא או חולם חלום".

נאך מעהר: אפילו ביי קבלת התורה וואו אלעס איז געווען נס, דאך האט יעדער געזעהען בלויז לויט זיין מדרגה; ניגש משה לבדו —איין מדרגה — די העכסטע — האט ער נאר אליין דערגרייכט. אהרן, מיט א מדרגה ארונטער, נדב ואביהו, נאך נידעריגער, די 70 זקנים, נידעריגער פון זיי, און צו לעצטען די מאסען וואס האבען געזעהען בלויז דאס פייער, געהערט דעם קול שופר —און די ווערטער גופא יעדער איינער לויט זיין מדרגה.

דער דריטער קלאפ... /

דערציילונג פון יצחק יאנאסאוויטש

איצט איז שוין אלי׳ בער דער שמש און קברן פון שטעטעל יעזשאווע, א סיווער טויבליכער זקן, די רויטע, קורצזיכטיגע קאליע־אויגען האבען זיך טיפער בעהאלטען אין ביינערנעם איינגעשרומפענעם פארמעט־פנים, כלומרשט זיי ווילען וואס ווייניגער קוקען אויף אנזער זינדיגער וועלט, צוליב דעם זעלביגען טעם האט זיך דאס רעכטע אויער אפגעזאגט פון הערען און אפילו די לאנגע געלע פינגער ווען זיי נעהמען עפעס אן ציטערען זיי און באמבלען זיך נאך און לאזען לסוף ארויס די זאך פון האנט, פונקט ווי זיי וואלטען זיך אלע איבאייבעם אפגערעדט:

— געגוג אזוי פיל יאהר געפאלגט. מעהר ויל מ׳נישט.

אין די לאנג־צעצויגענע זומערדיגע נאכמיטאגיי זיצט ער איצטער אלי׳ בער אין יאטקע געסעל הינטער דעם איינציגען אלטען בוים, וואס האט זיך שוין לאנג מיאש געווען פון דעם, אז אויף זיינע צווייגען זאלען וואקסען בלעטער, זיצט ער איצט ׳ אלי׳ בער אין דעם לאנגווייליג צעצויגענעם פליגען זשומענדיגען זומער נאכמיטאג הינטער דעם אלטען אהן בלעטערדיגען בוים און פלאקערט אין דעם קורצען געקאלטענטען בערדעל אריין, קוקט נאך מיט די רויטע קאליע־אויגען יעדען פערבייגעהער, הארכט מיט דעם טויבען פערוואטעוועטען אויער מיט א מיגע חי׳:

— ער וויל דערגיין עפעס א סוד, וואס אלע וויסען איהם שוין, נאר איהם וויל מען עס נישט אויסזאגען...

דער זעלביגער אלי׳ בער מיט יאהרען צוריק.

א הויכער ברייטפלייציגער יוד, וואס האט אכט און פערציג יאהר געטריי געדינט דעם שטעטעל, א הויכער שטום־שווייגענדיגער יוד ווי א דעמב אין וואלד, וואס האט בעגראבען שטעטעלדיגע מתים, און געטון זיי זייער רעכט, געגעכטיגט מיט זיי אייגער אליין „אין פעלד״, פערטריבען זיי איינער אליין יעדען טאג פון שוהל און זייער רוה אריין. אפשר טאקע דערפאר האט שטעטעל יעזשאווע פאר איהם דרך ארץ געהאט. דרך ארץ געמישט מיט מורא צוזאמען. ווייל אין שטעטעל יעזשאווע זענען אפילו די ברייטפלייציגע מאנספערשוינען שרעקעוודיגע ווי די קינדער. קומט נאכט, פערמאכט מען טירען און לאדענס אויף ריגעל און פרענט און מען האט מורא דעם קאפ ארויסשטעקען אינדרויסען און מעשיות דערציילט מען זיך אין יעזשאווע אימה׳דיגע, אזעלכע וואס סע נעהמט ארום א גרויל, זיי הערענדיג, מעשיות פון שדים, שרעטעלעך און נישט גוטע, וואס האבען נישט איין מאל שוין די לייט פון שטעטעל מזיק געווען און אפגעשראקען אויף טויט. יעזשאווע האט דעריבער אויף דעם דרייסטען נישט־שרעקעוודיגען שמש און קברן אלי׳ בער געקוקט ווי אויף א בעשיצער, ווי אויף א שומר, וואס היט אפ דעם שטעטעל פון אלדאס בייז.

דער זעלביגער אלי׳ בער מיט יאהרען צוריק א הויכער ברייט־פלייציגער יוד מיט א קורצער שווארצער געקאלטענטער בארד, א יוד א שווייגענדיגער נישט צוגעלאזטער מיט אנ׳אויסטערלישער גבורה, וואס אז מען האט געדארפט האט ער געקאנט אריינטיילען פעטש אז פונקען זאלען זעצען פאר די אויגען און יענער דער געפאטשטער זאל הערביי קיין פיפס נישט טון. א יוד מיט א מויל און מיט כוח, פאר וועמען די ערלים פון קלויסטער־געסעל האבען געציטערט. א יוד מיט אנ׳אייזערנעם זכרון — ממש דער לוח פון שטעטעל, ווי ערגעץ א יאהר־צייט צי א בר מצווה אלץ איז געווען אויף זיין אלי׳ בערס קאפ. הקיצור, א יוד וואס אהן איהם ווער ווייס צי יעזשאווע וואלט געהאט א קיום.

שטעטעל יעזשאווע.

אכט און פערציג יאהר האט שטעטעל יעזשאווע געקאנט אלי׳ בער׳ן. דרך ארץ געהאט פאר איהם, און דאך זיך געהאלטען פונדערווייטענס. עפעס זיך געשראקען. נישט געהאט מיט איהם קיין צופיל געשעפטען. גאר ווייניג פון שטעטעל האבען געוואוסט פון וואנען ער קומט. (ער איז נישט געווען קיין שטעטעלדיגער אלי׳ בער). און גאר ווייניג זענען געווען ביי איהם אין שטוב. אין משך פון אט די אכט און פערציג יאהר געדענקט נישט יעזשאווע אז אלי׳ בער זאל האבען אמאל קראנק געווען אדער זיך פאר עמיצען בעקלאגט. ער האט א סך שטעטעלדיגע באלעבאטים איבערגעלעבט און אפילו די איצטיגע באלעבאטים געדענקט ער נאך אלס קינדער. ס׳האט קיינער אין שטעטעל זיך וועגען איהם נישט גע׳האגה׳ט, און נישט געקלערט וועגען דעם, אז ער, אלי׳ בער איז דאך נאר אויך א מענש. ערשט מיט א יאהר זעקס צוריק נאכ׳ן טויט פון זיין צווייטען ווייב איז ער אוועקגעפאהרען פון שטעטעל אויף א וואך צייט און צוריקגעקומען נישט אליין נאר מיט׳ן דריטען ווייב, וואס איז פון איהם יונגער געווען אזש מיט פערציג יאהר.

— אכט און פערציג יאהר... און אז שטעטעל האט זיך אויפ׳ן ביינאונפערציגסטען יאהר דערוואוסט אז אלי׳ בער וויל מעהר קיין קברן נישט זיין האט מען זיך געוואונדערט, געחידושט אויף טשיקאוועס ווי אויף עפעס גאר אנ׳אומנאטירליכע זאך:

— נא, ׳וועה, ער איז טאקע שוין א זקן, אלי׳ בער.

— טאקע אלט געווארען, הא?

און יעזשאווע האט מיטאמאל דערזעהען אז אלי׳ בער איז שוין גרוי. אין דעם קליינעם געקאלטענטען בערדעל געפינט זיך שוין נישט איין שווארץ הערעל, אפילו אין די פלייצע אט די פלייצע, וואס האט אויסגעזאגט אז אלי׳ בער האט כוח פאר צעהן האט זיך איינגעהויקערט און עפעס איז ער קלע בער געווארען אלי׳ בער און דער שטעקען אין דער האנט ציטערט, ציטערט.

און טאקע דעמאלט האט מען זיך גענומען נאכדערציילען אז אלי׳ בער איז געווארען עפעס גאר א מאדנער, און נאכמעהר האט אלעמען פערוואונדערט דאס, וואס אלי׳ בער האט אליין זיך גענומען שרעקען ווי א קינד און רעדען אזעלכע רייד וואס סע ווערט פון זיי אזש אומהיימליך. אין סאמע העלען טאג און ביי אלעמען אויף דער שפיץ צונג איז געבליבען א געדאנק אזויבער:

— אז ער, אלי׳ בער האט שוין מורא, איז קומט אויס, כאטש פערמאך זיך און שטוב אויף זיבען שלעסער...

אנגעהויבען האט עס זיך אט ווי אזוי:

באלד נאך שרה לאה׳ס (דעם דריטען ווייב זיינעמס) טויט אפשר א וואך צוויי...

א שרעקעוודיג־פערחלשטער פריהמארגען האט גענומען אפוירקוקען פון הינטער דער שטעטעלדיגער אפגעבערענטער מיהל. א פריהמארגען אזא, וואס זאגט אן א נאסליך בעפעלדיגען טאג, געמישט מיט א דראבנע דערעסענדיג רעגענדעל. אלי׳ בער האט אין יענעם פיכטען קיהלבלעכ׳ן פריהמארגען געאיילט ווי דער שטייגער עפענען די שטעטעלדיגע שוהל, א ווינטעל א אלול׳דיג נאסליך ווינטעל איז איהם פערלאפען דעם וועג, פערטשעפעט זיך אין די פאלעס און געפאלען צו די פיס מיט אנ׳אויסגעצויגענעם פייף, וואס האט דערמאהנט אי דאס סליחות׳דיגע שופר בלאזען אי יעקב בער דעם הייזעריגען חזנס קוויטשיקל ביי הנשמה לך, א פערוויכערטער האט דער מארגענשטערען געגאפט אראפצו און געטריפט מיט גרינעם אומטעיגען שיין. אלי׳ בער האט אריינגעשטעקט דעם שליסעל אין טיר פון פאליש ארומגעדרייט און ס׳האט זיך דערהערט אהייזעריג גרילצענדיגער קרעכץ פון שליסעל און א סקריפ פון די אלטע טיר־זאוויאסעס און דעמאלט האט אלי׳ בער מיט דעם לאמטערן אי זהאנט דערזעהען דאס ערשטע מאל דעם שאטען וואס האט זיך צעלייגט אויף דער טונקעלער אפגעטיילטער וואנט, זיך נישט וויסענדיג פארוואס דערשראקען, דערביי זענען אדורך עטליכע רגע׳ס בעת ער איז געשטאנען א פער טראכטער, נישט צו וויסען וועגען וואס ער טראכט. נאך דעם האט ער אהייב געטון דעם קאפ, ווי ער וואלט זיך אויפגעכאפט פון א דרימעל און רעשיג — נישט אנקלאפענדיג אויף א פריהער דריי מאל — געעפענט די שוהל טיר, און אט וואס אלי׳ בער האט אין יענעם פריהמארגען, יענעם בלאסען אלול׳דיגען פריהמארגען, דערזעהען אין דער האלבטונקעלער שוהל:

— געשטאלטען... שאטענס, וואס האבען פיל געמאכט די שוהל, זיי זענען געגאנגען לענגאויס, מיט פערלייגטע הענט אויפ׳ן הארצען, נישט זיי האבען געדאוונט, נאר זיי האבען עפעס זעהר שטיל געפערעפעלט מיט די ליפען, אלי׳ בער א צוגויפגעקארטשעטער אויף דער שוועל, האט געוואלט אי מען זאל איהם נישט בעמערקען און אי געוואלט דערקענען צווישען די שאטענס בעקאנטע פנימער. געוואלט און נישט געקענט, ווייל וואס העלער עס האט גענומען ווערען אלץ בלאסער זענען געווארען די שאטענס, אלץ אומרוהיגער זענען זיי געלאפען לענג־אויס דער שוהל, ווערענדיג וואס אמאל בלאסער, בעקומענדיג די זעלביגע קאליר וואס דער ליכטיג ווערענדיגער חלל, זענען זיי לסוף צוריבען...

און ערשט דעמאלט, ווען די הענער האבען זיך צעקרייט, מיט יענעם הארבסטיג פערלעגענעם קריי, האט אלי׳ בער זיך אויפגעהויבען פון שוועל און אריין אין דערנעבענדיגען בית־המדרשל ווי שיה׳לע קלויזניק האט געלערנט אויף א קול.

— שיה׳לע — האט ער געזאגט, אראפלאזענדיג זיך שווער אויף א באנק — האסט גארנישט געהערט א?

— וואס? — האט שיה׳לע זיך געוואונדערט.

— ניין, כ׳מיין אט מיין איך, צי דו האסט נישט קיין מורא אליין דא צו נעכטיגען־

— מורא — האט יענער נישט פערשטאנען— כ׳בין עפעס א קינד, ר׳ אלי׳ בער?

און טאקע פון דעמאלט אן, איז אלי׳ בער אנדערש געווארען אזש נישט צו דערקענען. טאקע דעמאלט האט ער ביים רב צעוויסען געטון, אז ער ווערט קיין קברן מעהר נישט זיין, און אז שטאט זאל זיך צוזוכען א יונגערען שמש, וואס זאל איהם העלפען. טאקע דעמאלט האט ער זיך גענומען שרעקען ווי א קליין קינד און רעדען אזעלכע מאדנע רייד אזש אנ׳אימה כאפט ארום און סע שוידערט...

שטעטעל האט זיך געחידושט.

— ס׳טייטש, ר׳ אלי׳ בער, ס׳איז דאך גאר נישט אייער שטייגער?

נאר אלי׳ בער, וואס זיינע הענט האבען פון דעמאלט אן גענומען ציטערען און די קורצזיכטיגע קאליע אויגען האבען זיך טיפער בעהאלטען אין אייגעשרומפענעם פארמעט פנים — האט מאדנע סודות׳דיג געענטפערט:

— אויף דער [illegible] ־האט ער געזאגט — זע בען דא אזויפיל סודות, אזש אנ׳אימה און דערצו דארף מען וויסען אז מיט א ליאדע קלייניגקייט קאן מען אומברענגען אי זיך אי א צווייטען...

— מיט א ליאדע קלייניגקייט דארף מען זיך היטען, ווייל חס ושלום...

דארף זיך גראד טרעפען.

דעם ערשטען טאג חנוכה קומט דער הויכער סראלטשע אהיים פון דארף, יענעם טאג האט א ווייסער שניי געשיט און פערשיט אלע פעלדער און אויף בייגאכט האט א פרעסטעל פערקאוועט מיט גלאז די וועגען, דער הויכער סראלטשי אנ׳אויס־געפרוירענער האט אויפדערגיך געבענטשט חנוכה־ליכט, אויפדערגיך אפגעגעסען די פליישיגע ווערעשע רע און געפאקט זיך אין בעט אריין דערוואר־מען די גלידער. בייגאכט איז איהם דער קאפ עפעס געווארען שווער און דער בויך האט גענומען ווי טון, האט מען געווארעמט שמארצען, געמאכט קאמפרעסען מיט שפירט, און אפילו גערופען בוינע וואלף דעם רופא, דעם אייגענעם בוינע וואלף מיט׳ן געפיצטען בערדעל און מיט׳ן שטייפען קאפעלושל, האט ער פערשרייבען רפואות, געהאקט באנקעס, און געטון אלץ וואס נאר מעגליך.

נאר אויף אינדערפריה האט קיינער נישט פערשטאנען, ווי אזוי ס׳איז געקומען דערצו, אז דער הויכער סראלטשע א יוד א געזונטער, וואס האט זיך אויף גארנישט בעקלאגט, זאל נעהמען און אוועקגיין פון דער וועלט, אוועקגיין זיך שוין מעהר נישט אומצוקעהרען סיידען ווען משיח וועט קומען און איבערלאזען א ווייב מיט דריי ווייסע יתומים.

דער רעש אין שטעטעל יענעם אינדערפריה, נאר הימעל עפען זיך. די סראלטשיכע האט געחלשט און ווייבער האבען בעשנייצט די נעזער אין די פארטוכער און געשמועסט וועגען איהר — אז מיט קיין שעהנער פנים לייגט מען נישט אין דער ערד אריין. סראלטשען האט מען געטון זיין רעכט דער רב האט געמאכט א הספד און יעזשאווע האט זיך געדאכט, וועט קיינמאל נישט דאס אומגליק פערגעסען און נישט אויפהערען צו ווייבען.

הארט פארנאכט צו, ווען א רויטע ווינטערדיגע זון האט זיך אראפגעלאזט הינטער דעם שניי־בע־דעקטען בארג האט שטעטעל אויפגעציטערט פון א מאוימדיג געשריי א געשריי וואס איז ענליך געווען צו א קראקען פון א ווארענע.

— מת מצווה, מת מצווה!

געשריגען האט אלי׳ בער...

יעזשאווע האט שפעטער געהאט זיך אנצו־דערציילען...

— עטליכע וואכען פאר סראלטשעס פלוצלינגדיגען טויט, אין א חשון׳דיגען רעגענדיגען פרייטאג האט אלי׳ בער מיט הילצערנעם האמער אין האנט געקלאפט איך שוהל אריין, דערמאנט אז ס׳איז שוין שפעט און אז דער שבת האט זיך שוין בע־וויזען אין שטעטעל. דאס שמאלע געסעל ווי סראל־טשע האט געוואוינט איז פון תמיד אן געווען דאס לעצטע ווי אלי׳ בער האט מיט׳ן האמער דער־מאהנט אז ס׳ווערט שבת, און אט האט געטראפען אז פון גרויס איילעניש האט אלי׳ בער אנשטאט צו געבען דריי קלעפ ווי אין שוהל אריין געגעבען אין סראלטשעס לאדען אריין נאר צוויי קלעפ ווי צו א לויה...

אלי׳ בער האט יענעם שבת ממש געפאסט, ס׳האט נישט געהאלפען דאס געוויין פון דער יונג־סטער טאכטער באשע, וואס איז נעבעך נישט גע־דאכט געווען א קאליקע, אלי׳ בער איז געזעסען גאנצען שבת א נישט איבערגעטאגטע״ און אין מת האבען געזשומעט ווי פליגען די אייגענע ווערטער:

— מיט א קלייניגקייט קאן מען אומברענגען אי זיך, אי א צווייטען.

— מיט א קלייניגקייט דארף מען זיך היטען ווייל חס ושלום...

יענעם אינדערפריה ווען סראלטשע איז גע־שטארבען האט בער׳ן געחלומט:

...ער ליגט אויף דער ערד טויט, צוגעדעקט מיט דער שבתדיגער קאפאטע. צוקאפענס ברענען גראַ־שענדיגע ליכטעלעך און אין שטוב דרייט זיך ארום שרה לאה (דאס דריטע ווייב) מיט פערלייגטע הענט אויפ׳ן הארצען און מורמעלט עפעס, מיט די ליפען. מיטאמאל נעהמט זי שנעלער לויפען לענגאויס דער שטוב ,לויפט ,לויפט, ברעכט די הענט און ווערט בישט. אלי׳ בער הויבט זיך פאמעליך אויף, נעהמט די לאמטערן אי זדער האנט און דעם הילצערנעם האמער און לאזט זיך ארויס אינדרויסען. סליחות־טעג, טראכט ער זיך, — מען דארף וועקען אין שוהל אריין. ער קומט צו צו א הייזעל גיט איין קלאפ, אין א לאדען, נאך א קלאפ און וויל געבען דעם דריטען קלאפ, פלוצלונג דערזעהט ער אין גרויען נעפעלדיגען באגינען, צוויי פיס שטארען ארויס אין גרויען חלל אריין, ער בויגט זיך אן און זעהט דעם הויכען סראלטשע ליגען אויף דער ערד, ער הערט ווי סראלטשע מורמעלט עפעס אינדערשטיל:

— האסט מיך אומגעברענגט, אלי׳ בער, מיט צוויי קלעפ אומגעברענגט...

ער אנטלויפט אין שוהל אריין, אין פאליש טרעפט ער שיה׳לע קלויזניק, שיה׳לע קלויזניק משונהדיג עהנליך צו א גרויסען שאטען וואס צע־לייגט זיך אויף דער אפגעשיילטער פאליש וואנט...

— שיה׳לע — שרייט ער אויס — כ׳האב גע־הרגעט [illegible] מענש מיט צוויי קלעפ געהרגעט.

טאקע דעמאלט פארנאכט, האט ביי זון פאר־גאנג האט אלי׳ בער זיך צושריגען נישט מיט זיין קול נאר מיט א קול פון א ווארענע:

— מת מצווה, מת מצווה!

און פון דעמאלט אן אויב עמיצער פרעגט איהם עפעס אדער זאגט איהם גוט מארגען, ענטפערט ער מיט׳ן זעלביגען קראקעדיגען ווארענע קול:

— דעם דריטען קלאפ דארף מען היטען, דעם דריטען, ווייל מיט צוויי קאן מען א מענש אומברענ־גען.

און גאנץ אפט בעת ער זיצט אין יאטקע געסעל און פינטעלט מיט די קורצזיכטיגע רויטע קאליע־אויגען. הארכט מיט׳ן טויבען פערוואטעוועטען אויער מיט א מיגע, ווי —

— ער וויל עפעס דערגיין א סוד, וואס אלע וויסען איהם שוין נאר איהם וויל מען עס נישט אויסזאגען — צעשרייט ער זיך, מיט א מאוימ־דיג געשריי:

— מת מצווה!

שטעטעל יעזשאווע ציקט מיט די אקסלען און דאס צוקען קאן בעדייטען אי:

— ווייסעך וואס, חסור דעה דער אלטער — און אי — וואס א מענש איז מ׳שטיינס געזאגט איבער־גאנצען...

(ס ו ף)

ווי אזוי דער דאווענען האט זיך ענטוויקלט

(ענדע פון 9־טע זייט).

צום שבת״דיגען דאווענען. פערהאן זאכען, וואס שטאמען פון טיפען אלטערטום; און פערהאן זאכען, וואס זענען ערשט שפעטער צוגעקומען, אפילו „נשמת״ שטאמט נישט אין גאנצען פון איין צייט; נאר דער אנהויב ווערט דערמאהנט אין תלמוד. אבער אין מיטעלאלטער האט געגאלטען די מיינונג אז דער אפאסטאל פעטער האט פערפאסט „נ ש מ ת״. און רש״י האט די מיינונג בעקעמפט, דער צווייפעל וועגען ווירקליכען פערפאסער גילט אויך בנוגע דער תפילה „אל אדון״. אין שפאניען האבען זיך געפונען געגנער צו דער תפילה „הכל יודוך״ און אין סאך לעדאן האט מען זי אויך נישט געזאגט.

און אויב בנוגע דעם עצם דאווענען זענען געווען גרויסע חלוקי־דעות, בנוגע, יא־זאגען צי נישט זאגען. איז די דאזיגע מיינונגס־פערשידענקייט נאך פיל גרעסער געווען בנוגע דעם צוואוקס, וואס איז אין פערשידענע צייטען אנגעוואקסען אויפ׳ן סידור אדער אויפ׳ן מחזור.

און אנגעוואקסען זענען פערשידענע־לויי זאך־געכצען און אונטער פערשידענע נעמען: „פיוט״, „יוצרות״, „קינות״, „פזמונים״, „זולת״, „קריבץ״ און, דוכט זיך, אויך נאך פיל אנדערע, וואס אין איין ארט זאגט מען זיי יא, אין א צווייטען — נישט; וואס אין קראקע האט מען זיי אנגענומען און אין פראנקפורט נישט.

נאר די הויפט־פונקטען זענען אומפער׳ענדליך געבליבען: „קריאת־שמע״, און „שמונה עשרה״, זענען אויף אייביגע צייטען אין זייער פארם און ביי זייער אנערקענונג געבליבען.

פונ׳ם פינפטען־זעקסטען יאהרהונדערט אן — שרייבט פראפ. עלבאגען — פון זינט־אן מ׳האט אנגעהויבען צו פערשרייבען די תפילות, זענען צו־געקומען צו זיי (צו די תפילות), פערשידענע פרייע שאפונגען, דרשות, אויף רעליגיעזע טעמעס, דער־הויפט אויף טעמעס יום־טוב׳דיגע, די דאזיגע אלע שאפונגען רופט מען מיט׳ן אלגעמיינעם יודיש־גריכישען נאמען פ י ו ט, א לייכטע שאפונג איז דאס אהן א בעשטענדיגען יסוד, און פערשידענארטיג, איהר פארם און אינהאלט זענען אינגאנצען אפהענגיג פון געשמאק און רעליגיעזען קוק פון דער צייט און פון א בעשטימטען ארט״

„דורכ׳ן פיוט איז דאס דאווענען לאנג געווארען און פערוויקעלט געווארען. ער האט עס געבראכט דערצו, וואס אין פערשידענע לענדער און קהלות גילטען פערשידענע נוסחאות ,וואס הייסען אויך פערשידענע „מנהגים״.

„און אז די ענטדעקונג פון דרוק האט אנגעהויבען ׳אויסגלייכען די פערשידענע „מנהגים״ און דער נעהנטערען קהלה צו קהלה און נוסח צו נוסח, זענען געקומען די מקובלים און האבען אריינגעטראגען א נייעם עלעמענט אין דעם „סידור פון תפילות״, נייע בעגריפען, נייע צוגאבען, נייע אויסברייטערונגען, און דער גאנצער קוק אויפ׳ן ענין דאווענען איז געענדערט געווארען ,דער צוגאב איז געווארען דער עיקר, און דער עיקר בלויז א צוגאב, דער פערנעהם פון דער תפילה איז געווארען וויכטיגער, ווי א ריכטיג קארעגירטער נוסח. זיי האבען מדקדק געווען אין שפעטערדיגע צוגאבען און קליינליכע מנהגים; אבער דער ע י ק ר תפילה איז זיי נישט וויכטיג געווען, דאס אויפפיהרען זיך פון די דאווענער איז געווען געגען אלע אנגענומענע מאנירען פון אנשטענדיגקייט.

„ און פאר הונדערט יאהרען איז צוליב דער קריטיק פון מענדעלזאנס תלמידים און די רעפארמער אויפגעקומען דער געדאנק, אויסצולייטער׳ן דעם גאט דינסט. און פון אלע זייטען האט מען אנגעהויבען רעפארמירען און פערפאייפאכען דעם סידור. לכתחילה האט מען רעפארמירט נאר די אויסערליכקייט פון דאווענען; אבער מיט דער צייט ווען דער בירגערליכער צושטאנד פון די מערב־אייראפעאישע יודען האט זיך געענדערט. זענען צוגעקומען נייע פאדערונגען, די לאנדד־שפראך האט פערנומען א גרויסען פלאץ אין דאווענען און אין די דרשות. די קריטיק וועגען דער גאנצער טראדיציע האט נישט אויסגעמיטען אויך דעם עיקר פון דאווענען, אלע נוסחאות, וואס האבען לויט זייער אינהאלט אדער פארם נישט געשטימט מיט די אנשויאונגען פון דעם דור, האט מען געענדערט, אדער ארויסגעווארפען, די סידורים פון די פערשידענע רעפארמירטע קהילות זענען פערשידען, און ביז׳ן הייטיגען טאג האט נישט אויפגעהערט די מחלוקת וועגען דעם ריכטיגען נוסח פון דאווענען.״

מענדעלע קראַץ זאָרגט אויף תכלות

(פון דער סעריע: „מענשעז פוז א גאנצ יאהר")

פון יוסף זעלקאוויטש

משהן און ברכה'ן וועלען מיר מוזען לאָזען אַ געוויסע צייט זיך אויסלעבען אין זייערע לעצטע איבערלעבענישען און מיר וועלען גיין צוריק אין בית־המדרש געסעל, וואו מיר האָבען געהאַט איבערגעלאָזט מענדעלע קראַץ מיט זיין משפחה: צעטאַנצטע און צעשפּריגענע אויף דער חתונה פון זייער טאָכטער „יאַכעט".

ויהי ממחרת, נאָך יאַכעטס חופּה־נאַכט, האָט די זון זיך אויסגעגניצט און איז אַרויסגעקומען אין מאַרק אַריין צוגלייך מיט כוועדקאָ דעם סטראָזשניק, אַ כפּרה זאָל ער ווערען. ביידע האָבען זיי נישט געהאַט וואָס צו טון. אַזוי פריה אין גאַס, האָט זיך כוועדקאָ אַוועקגעזעצט אויף אַ טרעפּעל פון אַ נאָך פערמאַכטער קראָם און די זון האָט זיך אויך אַוועקגעזעצט. מיט פערלייגטע הענט אויף אַ וואָלקען־טרעפּעל פון דעם נאָך פערמאַכטען הימעלקרעמעל. כוועדקאָ האָט זיך הויך און ברייט פונאַנדער געגעניצט, הפקרדיג און כל־יכולדיג איבער'ן גאַנצען מאַרק, און די זון, להבדיל קען זיין האָט אויך געגעניצט. נאָר געהערט האָט איהר קיינער נישט.

ביי מענדעלען אין שטוב האָבען זיך אַלע אַרומגעדרייט ווי די קאָפּ־הענער, אָפּגעלאָזענע, נישט אויסגעשלאָפענע, מידע און אָפּגעאַרבייטע, ווי נאָך אַ גרויסען יאָהרמאַרק, דערצו איז נאָך צוגעקומען אַ זויערליך פערדומפּיצטער ריח פון דער חתונה־וועטשערע, וועלכע האָט אַלעמאָל ביי אַנ'אַנדער'ן אַרויסגעשלאָגען פון גאָרגעל.

איינער בלויז, דער חתן יוקעל גאנדז, האָט זיך געפיהלט גוט און זיכער, ווי להבדיל אַ קאָזע אין קרויט. ער האָט זיך געדרייט אַרויף און אַראָפּ אין שטוב אַנ'אויסגעפּיאָקעטער, אַנ'אויסגעפּוצטער, און איינגאַנצען אַ בייזער, ווי ערשט וואָס פון הינטער דער מאַנגעל אַפּוירגענומען, און גייענדיג אַזוי אויף און אָפּ איבער דער שטוב, האָט ער אַלע מאָל געוואָרפען אַ בליק אויף די גלאַנציגע שפּיצען פון זיינע נייע קאַמאַשען מיט דער ענגלישער גומע, וועלכע ער פלעגט טאַקע אַלעמאָל, בגנבה אין גאַנג אָבריינען אָן די נייע קאַרטענע הויזען, כדי זיי זאָלען בעסער גלאַנצען.

יוקלען איז גוט געווען, ס'איז איהם וואויל געווען, ווי דער גאַנצער וועלט און האָט אין די געדאַנקען זיך געחזרט דאָס לידעל:

וואָס כ'האָב געוואָלט האָב איך אויסגענומען,

זאָלען מיר אַלע אַזוי לעבען.

האָב איך געוואָלט יאַכעט'ן האָבען,

האָט מען זי מיר געגעבען...

וואָלט ער זיך נישט געשעהמט, וואָלט ער דאָס לידעל הויך געזונגען, אַלע זאָלען הערען און אַלע זאָלען וויסען, וואָסאַרע מענש ער איז און וואָסאַרע גוטער מאַן ער וועט זיין צו יאַכעט'ן, און ווי שטאַרק ער וועט איהר ליב האָבען, ער וואָלט מענדעלען געקושט, שבע־מירעלען, דבורה־רויזען, דעם קוימען — אַלעמען וואָלט ער געקושט פאַר גרויס ליבשאַפט און פאַר גרויס נחת אין וועלכען זיין הארץ האָט זיך געבאָדען. האָט איהם אָבער די בושה צוריקגעהאַלטען און דערצו איז נאָך צוגעקומען יאַכעט.

יאַכעט איז געלעגען אויף איהר בעט. הינטער'ן קוימען, איינגעגראָבען דאָס פנים אין די רויטע קישענעס, און האַק, לעדער און טרען — זי האָט זיך נישט געוואָלט פון דאָרט אַפילו ריהרען.

דבורה רויזע האָט זיך ממוריש איבערגעהאַנקען מיט שבע מירעלען.

— אָפּגעריסענע בהמה, אַלטע קוה, וואָס האָסט זיך אַרונטערגעזעצט, ווי אַ קאַלעק אונטער'ן אויווען אַרונטער?

יאַכעט אָבער איז געווען פערעקשנט:

— זאָלען זיי שוין אַביסעל פערכאַפּט ווער'ען פון דער שטוב אַרויס!

„זיי", דאָס האָט זי געמיינט די מאַנסבילען מענדעלען און יוקלען. עס האָט זיי אָבער דער רוח נישט געמאַלט נעהמען און טאַקי אַזוי, וואוהין ווילען זיי דאָס גיין פאַרטאָג? און דבורה רויזע האָט געשריגען איבער'ן קוימען אַריבער:

— גרויס שטיק פלייש, וועד זענען דאָס די „זיי", דער מאַן און דער טאַטע, ביז הונדערט און צוואַנציג יאָהר?! — אַזעלכע חרפּות זאָל איך דער לעבען ביי שמואל יענקעשיס כלה, ווי דיין מאַמע האָט ביי דיר דערלעבט! אַ סוף, כאַליע שוין אַרויס פון בעט!

יאַכעט האָט זיך צעריטשעט.

— וואָס ווילט איהר? — איהר האָט דאָך מיך שוין אָפּגעשאַכטען, ! — זאָלען די מלאכי חבלים אַרויס פון דער שטוב, אַ נישט וועל איך זיך אַ מעשה אָנטון!

יוקעל איז רויט געוואָר'ען, אַז מ'האָט געקענט אַ שטיין ליכט אָן זיין פנים אָנצינדען, און ווייל ער איז אַזוי רויט געוואָרען האָט איהם מענדעלע גענומען אונטער'ן אָר'עם און איהם געגעבען אַ שטויס אַרונטער, אונטער'ן אויווען:

— גאַ, רעד דו מיט דיין בהמה! און אַליין איז ער אַרויף אויפ'ן בוידעם, וואו די מיידען האָבען איהם געהאַט דאָס גאַנצע ביסעל בעטעל אַרויסגעשלעפּט, די קאָמאָדע, די בעטען, דאָס קוילענקעסטעל, דאָס וואַש־געשטעל, אַלס איז זיי געווען צו גרויס אין די אויגען, אַלעס האָבען זיי אַרויפגעוואָליעקעט אויפ'ן בוידעם אַרויף!.. און אָנגעהויבען עס דאָרט אויסצוסדרן, כדי עס זאָל זיין צו דער האַנט ביים אַראָפּנעהמען.

אַז יוקעל איז געגעבען אַזאַ פאַל אַרונטער אונטער'ן קוימען האָט יאַכעט געגעבען אַ גרויסען קוויטש און נאָך טיפער פערגראָבען דעם קאָפּ אין די קישענעס, האָט זיך יוקעל געבעטען און געפּרובט איהר איינצונעהמען ווי מען נעהמט איין אַ קינד, נישט צו גלייכען:

— נו, גיי שוין, גיי, יאַכעטשי, וואָס מאַכסטו זיך נאַריש, אַריינגעפאַלען דיר אַ שמע־קולנו אין קאָפּ אַריין, גיי, טו זיך אָן און פּטור.

יאַכעט האָט אָבער נישט געוואָלט הער'ען און געדענקען, ביז דבורה רויזע איז נישט געפאַלען אויף קיין המצאה: זי האָט אָנגעשטעלט שבע מירעלען, שיינע גאָלדעלען או פייגע גליקען און אַלע האָבען זיי מיטאַמאָל געמאַכט אַ „בע"...

— אַ בעע... ע, גרויסע מויד, אָפּגעריסענע בהמה, אַ בעע...ע!

יאַכעטען האָט עס געגעבען אַ הויב־אונטער און איז אַפּוירגעלאָפען אין בלויזען העמד.

איהר וועט פערשוואַרצט ווערען, בענקאַרטעס?

— כ'וועל אייך די טרפהנע שנאָבלען אַראָפּדרייען!

די בענקאַרטעס זענען זיך צולאָפען און דער ווייל האָבען זיך דבורה רויזע מיט שבע מירעלען אַרונטערגעשאַרט אונטער'ן אויווען אַרונטער און אָפּוירקומענדיג פון דאָרט זענען זיי בעפאַלען יאַכעטען מיט אַ געקוויטשעריי:

— מזל־טוב, מזל־טוב! צו געזונט, צו לעבען!

דבורה־רויזע האָט איהר אויסגעצויגען די נאָז און געמויכעלט עפּעס שטילערהייט הינטער דער נאָז און אויסגעלאָזט הויך, אויפ'ן קול:

— גוטע דורות, זאָלען פון דיר אַרויסקומען, איינציגער טאַטע אין הימעל...

מענדעלע האָט געהאַט צו פערענטפער'ן אַ האַרבע שאַלה. אַלס בעל־תכלית און מיטהעלפער צו דער פרנסה, האָט ער געוואָלט אַז דאָס פרישאויפגעשטעלטע פּאָרפאָלק ביז עס וועט זיך דעראַרביען, ביז עס וועט זיך שטעלען אויף די פיס, זאָל דערוויייל זיין ביי איהם אויף קעסט, וואָס דען? — שוין נעהמען די פאָר גילדען און זיי צעטרענצלען אויף אַ דירה, אויף אַ ביסעל גראַטעס, און אַנדערע שמאָכנעס, זענען זיי דאָך שוין אויס קאַ פּעלויש־מאַכערס און וועלען דאָך שוין נישט האָבען מיט וואָס זיך צו ריהרען!

מענדעלע האָט וועגען דעם ענין געטראַכט נאָך אַצייט לאַנג פאַר דער חתונה, איבער'ן מויל אָבער האָט ער זיינע מחשבות נישט געוואָלט ברענגען, ווייל אַ וואָרט אין מויל, איז עס אַ האַ', גייט עס אַרויס — איז עס אַ נאַר — ס'וועט נאָך צייט זיין צו רעדען דערוועגען און אין דער חופּה־נאַכט, נאָכ'ן לייגענפיהרען, ווען ער און שבע־מירעלע האָבען נישט געהאַט וואו איין און וואו אויס, און האָבען די רעשט נאַכט געדרייט זיך אין מאַרק, ווי עפּעס אַ פערליבט פּאָר'על, נישט צו גלייכען, האָט מענדעלע פאַר שבע מיר'עלען מסביר געווען דעם ענין.

— עלעהיי, ס'לויפט אונז אויך נישט איבער, און דאָס שטיקעל ברויט קומט אָן מיט גרינע ווערים, נאָר לאָמיך דוכטען, כ'האָב נאָך אַ קינד, אַ געשעפט, אַנ'עסק — ער וועט זאַט ווער'ען, קיין מאַרצע פּאַנעס עקסטרע וועסטו איהם נישט מאַכען.

שבע מירעלע ווידער, האָט זיך איבערלייגט דעם ענין אויף איהר שטייגער:

„דער עול איז גרויס, נאָך אַ פּרעטער אין דער משפחה, ווייניגער אָרט אין שטוב, די מיידען דאָך אָבער פאָרט געריכט מענדעלע, אַזוי געריכט וועלען נישט האָבען וואו צו שלאָפען... — ער איז זאָלען מיר ביידע לעבען! אַז זיי וועלען שוין אָנהייבען פון די פאָר גילדען צו מאַכען קליינגעלד, ביי וואָס וועלען זיי שוין בלייבען?"...

אָט אַזוי האָט זי זיך איבערלייגט און געענטפערט מענדעלען:

— וואָס ווייס איך, נאַרישע יוהרענע דיר פאַר אַ דעה צו זאָגען? — דו ביזט דאָך באַלעבאָס, טו, ווי דו פערשטייסט, אַזוי ווי דו וועסט דיר אָנמאַכען, אַזוי וועסטו דיר אויסגעבען.

אָט, ווי עס האָט שוין געהאַלטען מיט מענדעלען, שבע מירעלע איז שוין געוואָר'ען בלויז אַ נאַרישע יוהרענע, און ער מענדעלע, אַ באַלעבאָס, וואָס קען זיך אָנמאַכען, ווי ער וויל נאָר אַליין! אָבער רע מענדעלע האָט פון אייביג־אָן געהאַט אַ ממורישען קאָפּ און האָט קיינמאָל נישט געוואָלט זעצען בלויז אויף זיך. אויך אין דעם פאַל האָט ער נישט געוואָלט ווייל, ווי ס'וועט שפּעטער אויסקומען, וועט מען עס איהם גיסען אין שיך אַריין, און איצט זיצענדיג אויפ'ן בוידעם און גלייכשטעלענדיג צום אַראָפּנעהמען צוריק אין דער שטוב אַריין דאָס ביסעל מטלטלין, האָט ער זיך נאָך אַמאָל מסדר געווען אין קאָפּ דעם גאַנצען ענין, או זגראָד איז אַ־יס פון שטוב דבורה־רויזע, האָט ער איהר גערופען:

— שוויגער, זייט נאָר מוחל, שוויגער.

דבורה רויזע האָט אַרויפגעחיפּניעט אויף די והלקלקותדיגע בוידעם־שטיגען און אָנגעקלאַפּט אָן זיי מיט די שטעקלאַשען, ווי להבדיל אַנ'אַלטע שקאַפּע מיט די צעדרייטע קלוען, און אַ צעבראָכענעם ברוק:

— נו?

— ס'איז די מעשה, שוויגער, זעצט אייך, אָט דאָ, אויפ'ן קוילענקעסטעל, כ'מיין עס אָקיגען די קינדער, אַ קייגען יוקלען מיין איך עס.

— כ'ווייס שוין די גאַנצע מעשה, האָסט זיך נישט וואָס צו שעהמען, ברוך השם, כ'זאָל עס דערלעבען ביי דיין שמואל יאַנקעשין צו זעהן אַזאַ כשרע, יודישע בתולה, ווי דיין יאַכעט איז געווען...

דבורה רויזע האָט זיך מיט אַ שפּיץ פון פאַרטוך אויסגעווישט אַ טרעהר און מענדעלע איז אַרויסגעפּלאַצט מיט אַמאָל:

— וויל איך האַלטען יוקלען מיין איך, ביז ער וועט זיך דעראַרביען, זיך שטעלען אויף די פיס, ביי מיר, מיין איך — עלעהיי ס'זאָל זיך מיר דוכטען כ'האָב גענומען אַנ'איידעם אויף קעסט, זאָל זיך מיר דוכטען, כ'האָב שוין גערעדט מיט שבע מירעלען, האָב איך שוין, כ'ווייס, זי איז יאָ קאָנטענט, נישט קאָנטענט, וויל איך הערען, וואָס איהר זאָגט, שוויגער, איהר זענט דאָך קיין עין הרע ניש...ן, אַמענש מיט שכל, זענט איהר דאָך, כ'מיין אַנ'עלטער מענש ביז הונדערט און צוואַנציג מיט אַ געזעצטען שכל, מיין איך...

דבורה רויזע האָט טאַקע אייביג געשריגען, אַז רע מענדעלע קראַץ, אויסגעמעקט זאָל זיין טריפהנער נאָמען ווער'ען, איז אַ גנבדיגער חונף, ווער עס זעהט נישט די גנבישע אָנשטעלען וואָס ער מאַכט, שוויגער אַהין, שוויגער אַהער, נאָר, ווי זאָגט מען עפּעס: „דאָס קלאַפּען טוט אויך הנאה, שוין דאָס אַליין, וואָס מ'פרעגט ביי איהר אַנ'אַלטען גראַט אַנ'עצה, האָט איהר הנאה געטון, ווי די הינט וואָלטען איהר געלעקט און זי האָט דעריבער אויך, חניפות'דיג אָפּגעענטפערט:

רע, גנב'דיגער חונף, אייביג פרעגסטו מיך עצות? דו ביזט דאָך באַלעבאָס, איז ווי דו וועסט דיר בעטען אַזוי וועסטו שלאָפען, איך אַליין בין דאָך ביי דיר אויף לאַסקע, וואָסער'ע דעות זאָל איך דיר זאָגען?!

— שוויגער, דעם זאָלען די אויגען אין קאָפּ צופיל זיין, וועמען איהר זענט צופיל! איך האָב אייך געפרעגט נאָר, ווייל ווי ס'וועט זיך מאַכען, וועט מען וואַרפען דעם בייגעל אויף מיר, און איך, איך בין דאָך נאָר אַ זונדיגער טאַטע, וואָס גויל האָבען אַז די קינדער זאָל גוט זיין, וואָס גיי איך מיר זוכען היימליכקייט?

האָט דבורה רויזע אויסגעטון זיך אַ שטעקלאַטש און זיך אָנגעהויבען קראַצען אַ פּיאַטע:

— ס'איז די מעשה אַזוי, מענדעל, מילא, ווי די פרנסה קומט אָן, ווייסטו דאָך אַליין, זעהסט דאָך ווי שבע מירעלע נעבעך זעהט אויס, הויט און ביין, וועסט זאָגען, ס'מאַכט נישט אויס? — אוי מאַכט עס שוין אויס, מיט בלויזע לופט וועסטו קיין פּיסק נישט פערשטופּען, פון דער צווייטער זייט, איז ווידער די מעשה אַנדערש, אַ היימיש קעלבעל, קען קיין באַלעבאַטישקייט נישט פיהרען, קען קיין לעפעל געקעכטס רעכט נישט אָפּקאָכען, און דאָ קען אונטערקומען אַ טראָגען, אַ ברעכען, אַ קושיושוויטיק, — וועסט גערעכט זיין, מענדעלע, מאַ, אַלס איינס שייל איך, וועל איך אָפּשיילען נאָך אַביסעל קאַרטאָפעל...

און אַז מענדעלע איז אַראָפּ פון בוידעם האָט ער געטראָפען יאַכעט'ן שוין אָנ'אָנגעטוענע. איהר האָט ער אָפּגעגעבען דעם ווייכען טאַטעשען מזל־טוב און יוקלען האָט ער מיט טריאומף געקלאַפּט איבער די פּלייצעס:

— און ביז צום ערשטען ברית, יוקעל, וועט איהר זיין בי׳ הי״ר, נישט געדאַגהט!

דאָס בופעט־מיידעל

א סענסאציאנעל־עראטישער ראמאן פון דער לאָנדאָנער ווירקליכקייט

ר. איזראַעל

קאַפּיטעל 10

ער צי נישט ער?

ווי אַ וואָרם האָט דער פרוי פראַנקענשטיין געטשאַטשעט דער געדאַנק, אַז זי האָט נישט געהאַט די מעגליכקייט אויסצוהער'ען דאָס בופעט־מיידעל, זי האָט געהאַט דעם איינדרוק ווי אימיצער וואָלט איהר מסדר אונטערגעזאָגט

— זי ווייס דעם אמת, זי וואָלט געקענט פיל דערציילען און דו וואָלסט זיך בערוהיגט, וואָלסט געקענט אָנהויבען אַ ניי לעבען, נישט נאָר פאַר דיר, נאָר אויך פאַר דיינע קליינע אומשולדיגע קינדער

און נישט גענוג וואָס זי האָט איבערגעגעבען באַלעקן, אַז ער זאָל דאָס מיידעל אויפזוכען און זאָל מיט איהר איבעררעדען, האָט זי בעשלאָסען מיטצוטיילען דעם איינציגען מענש, וועלכען דער גאַנצער ענין געהער, דעם מענש, וועלכער האָט איהר און פראַנקענשטיינען אַזוי פיל מיטלייד און איבערגעגעבענקייט אַרויסגעוויזען — דעם אַדוואָקאַט פּאַרעלסקי, וועלכער האָט מיט אַזאַ מסירת נפש פערטיידיגט פראַנקענשטיינען אין שטאַנד־געריכט.

קיין איין מינוט האָט זי נישט געוואַרט, זי איז געווען צופרידען פון דעם גליקליכען געדאַנק און איז נאָך דעמזעלבען טאָג אַוועק צום אַדוואָקאַט פּאַרעלסקי איז געווען איבעראַשט פון דעם דאָזיגען וויזיט, וועלכער איז געווען זעהר פיינליך נאָך דעם פערשפּילטען פּראָצעס, דאָך האָט ער זי נישט געלאָזען לאַנג וואַרטען און זי אַריינגעבעטען צו זיך אין קאַנצעלאַריע

יהודית האָט אָהן שום פאָררעדעס איבערגעגעבען פּאַרעלסקי'ן נאָך וואָס זי איז געקומען, אויפ'ן אַדוואָקאַטס פנים האָבען זיך בעוויזען סמנים פון פרייד

— וואָס רעדט איהר, ס'איז דאָך מעגליך, אַז מיר זאָלען בעקומען גענוג מאַטעריאַל צו רעווידיר'ען דעם פּראָצעס און רעהאַביליטירען דעם אומשולדיגען

— וואָס קומט אָבער דערפון אַרויס, אַז דוד לעבט נישט מעהר, געשטאָרבען מיט אַ טויט פון אַ פערברעכער, פון אַנ'אויסוואורף, אויף דער תליה

דער אַדוואָקאַט האָט אַראָפּגעלאָזען די אויגען ער האָט געמיינט, אַז די פרוי פראַנקענשטיין זאָגט דאָס אויף זיין אַדרעס, דערפאַר וואָס ער האָט נישט בעוויזען אָפּצוראַטעווען אַנ'אומשולדיגען מענשען פון דער תליה.

— ליידער, האָט דער אַדוואָקאַט געזאָגט, איך האָב געטון אַלץ וואָס איז געווען אין מיין מעגליכקייט, איך האָב גאָרנישט געקענט טון.

פרוי פראַנקענשטיין האָט געוויינט.

— זאָגט מיר, ווי אַזוי איז ער געשטאָרבען, ווי אַזוי איז אויסגעפיהרט געוואָר'ען די עקזעקוציע.

— איך קען אייך, דאָס נישט זאָגען, מאַדאַם פראַנקענשטיין, איך האָב נישט געקענט פועלן ביי מיר, אַז איך זאָל בייוואוינען די עקזעקוציע. דאָס איז נישט געווען פאַר מיינע כוחות. וואָס דאַרפט איהר מעהר, אַפילו דער פּראָקוראָר האָט נישט געוואָלט אָנוועזענד זיין ביי דער עקזעקוציע און ער האָט געשיקט זיינס אַ געהילף. איך קען אייך דעריבער נישט זאָגען, ווי אַזוי פראַנקענשטיין האָט פערברענגט זיינע לעצטע מינוטען

— אין דעמזעלבען טאָג, האָט פרוי פראַנקענשטיין געזאָגט, זענען דאָך 2 מענשען פערמשפּט געוואָרען צום טויט

— יאָ, דאָס איז איינער פון די זעלטענסטע צופאַלען, אַז אין איין און דעמזעלבען טאָג זאָלען 2 מענשען אין פערשידענע פּראָצעסען פערמשפּט ווערען צום טויט

— און וואָס איז מיט דעם אַנדערען געוואָר'ען

— יענער איז בעגנעדיגט געוואָר'ען דורך דעם מלוכה־פּרעזידענט און די שטראָף איז איהם פערביטען געוואָר'ען אויף אייביגע טורמע.

די פרוי פראַנקענשטיין האָט אייגענטליך איהר געשפּרעך מיט דעם אַדוואָקאַט שוין געהאַט געענדיגט, זי האָט אָבער נישט געוואוסט, ווי אַזוי אוועקצוגעהען, ווי אַזוי זיך אָפּצורייסען פון דער שרעקליכער טעמא, זי האָט דעריבער געזאָגט:

— אַלזאָ, הער אַדוואָקאַט, אפשר וועט זיך אייך געבען איהם צו רעהאַביליטירען נאָך זיין טויט.

— פאַר מיר איז דאָס אַ זעהר וויכטיגע פראַגע, אַפילו אַ לעבענס־פראַגע, איך וועל אָנשטרענגען אַלע מיינע כחות, אויסנוצען אַלע מיינע איינפלוסען, כדי עפּעס אין דער הינזיכט צו טון.

— איך דאַנק אייך הער פּאַרעלסקי, האָט זיך פרוי פראַנקענשטיין געזעגענט מיט'ן אַדוואָקאַט און איז אַוועק

— אַליין איז ער געגאַנגען צו דער תליה, האָט יהודית געטראַכט, גאַנץ אַליין, אַפילו זיין אַדוואָקאַט איז נישט געווען צוזאַמען מיט איהם, קיינער האָט איהם קיין טרייסט־וואָרט נישט געזאָגט, בייזע, פער אַכטענדע בליקען האָבען אויף איהם געקוקט, ווען דער תליין האָט איהם פער־וואָרפען די שטריק אויפ'ן האַלז.

— און איך, האָט זי נישט געוואָלט דערלאָזען דעם געדאַנק, בין איך אינגאַנצען אָקעגען איהם אין אָרדנונג? האָב איך זיך דען אויפגעפיהרט אַזוי ווי אַ פרוי פון אַנ'עהרליכען מאַן, ווי אַ מאַמע פון צוויי קינדער דאַרף זיך אויפיהר'ען? גיין בשום אופן נישט און דערפאַר לאָזט מיך איצט מיין געוויסען נישט רוהען, דערפאַר קען איך מיך איצט נישט בערוהיגען, מיט אַזעלכע שרעקליכע געדאַנקען איז די פרוי פראַנקענשטיין געגאַנגען צו זיך אַהיים. בעת דער אַדוואָקאַט פּאַרעלסקי האָט גענומען זיך צו פערטראַכטען וועגען דעם וואָס די פרוי פראַנקענשטיין האָט איהם דערצעהלט

ער האָט געפּייקעלט מיט די פינגער אויפ'ן טיש און האָט גערעדט צו זיך.

— דאָס איז מעגליך, אַ מיידעל פון דעם שטאַנד אַ בופעט־מיידעל אין אַ דריט־ראַנגיגען רעסטאָראַן קען האָבען וויכטיגע ידיעות וועגען דער דאָזיגער טראַגישער געשיכטע, זי קומט דאָך אין דער געזעלשאַפט פון אַלערליי אויסוואורפען און פערברעכער און ס'איז מעגליך, אַז זי ווייסט ווער די אמת'ע פערברעכער זענען און אַזוי אַרום וואָלט דער פּראָצעס געקענט רעווידירט ווער'ען

— און אפשר וויל מען דאָ די פרוי פראַנקענשטיין שאַנטאַזשירען? אפשר איז דאָס מיידעל בלויז אונטערגעשיקט געוואָר'ען פון אַ באַנדע, וועלכע האָט אין דער לעצטער מינוט פון פראַנקענשטיינס לעבען, אין דעם טראַגישען מאָמענט פאַר דער פאַמיליע געוואָלט ציהען פון איהר געלד, און ענדליך אפשר איז גערעכט בערגער, וועלכער קען דאָס מיידעל פאַר אַ משוגענע, קודם כל אָבער מוז מען מיט דעם דאָזיגען מיידעל פערזענליך רעדען און דאַן וועט מען וויסען וואָס ווייטער צו טון.

(פאָרטזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג	מאי
יד	זון-אויפגאנג 3.34
20	זון-אונטערגאנג 7.33
אייר תרצ"ב	ליכט-צינדען: 7,20

פאבאר פון יאהרגאנג 1911

היינט, דעם 20-טען מאי ד. י. דארפען זיך שטעלען:

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 1 (נארו-טאוויטשא 75) די פאבאראוצעס פון יאהרגאנג 1911, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 3-טען פאל. קאמיסאריאט, וועמענס נעמען ס'הויבען זיך אן מיט די ליטערעס:

I J Z Ż

פאר דער קאמיסיע נומער 2 (אגראדאווא 34) די פאבאראוצעס פון יאהרגאנג 1911, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 4 פאליציי-קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף די אותיות:

R U W

פאר דער קאמיסיע נומער 3 (קאשטשושקי 21) די פאבאראוצעס פון 1910, קאטעגאריע B, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 4-טען פאליציי-קאמיסאריאט, וועמענס נעמען ס'הויבען זיך אן מיט די אותיות:

L Ł M N P T

מארגען, דעם 21-טען מאי ד. י. דארפען זיך שטעלען:

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 1 (נארו-טאוויטשא 75) די פאבאראוצעס פון יאהרגאנג 1911, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 3-טען פאל. קאמיסאריאט, וועמענס נעמען ס'הייבען זיך אן מיט די ליטערעס:

M O

פאר דער קאמיסיע נומער 2 (אגראדאווא 34) די פאבאראוצעס פון יאהרגאנג 1911, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 4. פאליציי-קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף די אותיות:

A B C D E F G H Ch I J K
L Ł M N O P T

פאר דער קאמיסיע נומער 3 (קאשטשושקי 21) די פאבאראוצעס פון 1910, קאטעגאריע B, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 4-טען פאליציי-קאמיסאריאט, וועמענס נעמען ס'הויבען זיך אן מיט די אותיות:

S Sz Sch S U W Z Ż

צו די פאבאר-קאמיסיעס דארפען די פאבאראוצעס מיטנעמען די פעסער, אדער פערזענליכע דאקומענטען ארויסגעגעבען פון די פאליציי-קאמיסאריאטען, פראלאנגאציע און רעגיסטראציע-קארטעז, וואס זענען אויסגעשטעלט געווארען פון לאדזער מאגיסטראט, און בעשייניגונגען וועגען פאך און בילדונג.

די פליכט פון צושטעלען פערזענליכע דאקומענטען איז אויך חל אויף די פאבאראוצעס פון קאטעגאריע ב., וועלכע האבען די דאזיגע בעשייניגונגען צוגעשטעלט צו די פאבאר-קאמיסיע אין די פריהעריגע יאהרען.

פון האנדעלס-געריכט

אין יאנואר ד. י. האט דאס האנדעלס-געריכט פערעפענטליכט אן אופאדלאשטש דער פירמע „אויטא-טראנספארט", גלייכצייטיג איז אויך דערוועלבער פירמע אין לעשנא פערעפענטליכט געווארען אן אופאדלאשטש. די פירמע האט אפעלירט, אנווייזענדיג, אז דער פירמע אין לעשנא, האט נאך דאס געריכט אין לעשנא געקענט פערעפענטליכען אן אופאדלאשטש. דאס לאדזער קרייז-געריכט איז אבער געשטאנען אויף דעם שטאנדפונקט, אז די צענטראלע געפינט זיך אין לאדז, און דעריבער די אפעלאציע אפגעווארפען.

דאס אפעלאציע געריכט אין ווארשא, האט די דעציזיע פון לאדזער האנדעלס-געריכט בעשטעטיגט.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון דער פירמע „שילא", איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די קרעדיטארען, צוליב דעם, וואס צו דער פערזאמלונג, האט די געפאלענע פירמע נישט געמאכט קיין שום פראפאזיציע, איז געשלאסען געווארען א קרעדיטארען-פערבאנד, אלס סינדיק איז באמינירט געווארען אדוו. טשאמאנסקי.

דאס געריכט האט דעם בעשלוס פון די קרעדיטארען בעשטעטיגט.

ברויט און פלייש געשטיגען פון 10—12 פראצ.

פעסטגעשטעלט פרייזען פון מאגיסטראט

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון מאגיסטראט, איז אנגענומען געווארען דער פארשלאג פון דער פרייזען-קאמיסיע, אויף פעסטצושטעלען די פרייזען פון פלייש און געבעקס. ס'איז בעשלאסען געווארען צו דעם פרייז פון ברויט צו העכערען ביז 48 גר. א קילא (2 קילא'דיגע ברייטעל 95 גר.) קאלב-פלייש אויף 10 פראצ. רונד-פלייש אויף 12 פראצ.

די פרייזען העכערונג וועט אריין אין קראפט, נאכ'ן בעשטעטיגען פון איבערן-מיניסטעריום און נאכ'ן פערעפענטליכען פון מאגיסטראט, ביז דער צייט, פערפליכטען די ביזאיצטיגע פרייזען.

פאר נעמען העכערע פרייזען, דראהט א שטראף ביז 3 טויזענד זל.

א מענש מיט אן אפגעשניטענעם קאפ

שרעקליכער זעלבסטמארד פון א 20-יעהריגען יונגערמאן

(א) דער באהן-וועכטער, אדורכגעהענדיג די שינעס צווישען דער קאנטנע גאס און דעם דארף רעטקין, האט ער בעמערקט א טויטען קערפער מיט אן אפגעשניטענעם קאפ. די אנגעקומענע פאליציי האט פעסטגעשטעלט, אז דער הרוג, איז דער 20 יעהריגער לעטש, פון פרוסא 7.

מיט'ן צוועק צו בעגעהן זעלבסטמארד, האט ער זיך אוועקגעלעגט אויף דער באהן-ליניע מיט'ן קאפ אויף די שינעס. דער אנגעקומענער צוג האט איהם אפגעהאקט דעם קאפ ווי מיט א שארפער האק. דער קאפ איז אוועקגעשליידערט געווארען אויף דער צווייטער זייט ליניע.

לאוניק איזדעבסקי רעהאביליטירט

פראקוראטור אפגעווארפען די בעשולדיגונגען צוליב מאנגעל אין בעווייזען

(א) ווי בעקאנט, איז דער לאוניק פון דער בוי-אפטיילונג ביים מאגיסטראט ראמאן איזדעבסקי אפגעשטעלט געווארען אין זיין טעטיגקייט. דאס איז געשעהען צוליב די פארווארפען, וואס זענען איהם געמאכט געווארען, אז אלס לאוניק פון דער בוי-אפטיילונג, האט ער גענומען לאפובקע ביים בעשטעטיגען בוי-פלאנען.

די פראקוראטור, וועלכע האט געפיהרט די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז די אלע איהם געמאכטע פארווארפען שטימען נישט מיט'ן אמת, צוליב דעם האט די פראקוראטור ארויסגעגעבען א דעציזיע, לויט וועלכע די אויספארשונג געגען לאוניק איזדעבסקי ווערט צוליב מאנגעל אין בעווייזען ליקווידירט.

איינטאגיגער שטרייק אין דער „ווידזער-מאנופאקטור"

3 טויזענד ארבייטער געווארפען די ארבייט צוליב דער קינדיגונג פון פאבריק-דעלעגאטען

(2) אין דער „ווידזעווער מאנופאקטור", האבען נעכטען 3000 ארבייטער געווארפען די ארבייט.

די סבה דערפון איז, וואס די דירעקציע האט געקינדיגט 100. צווישען זיי 18 פאבריקס דעלעגאטען. נאך א קאנפערענץ פון די ארבייטער-דעלעגאטען מיט דער דירעקציע, זענען די שטרייקענדע ארבייטער נאכמיטאג צוריקגעטרעטען צו דער ארבייט.

אויב די דירעקציע וועט נישט צוריקציהען די קינדיגונג פון די 100 ארבייטער, וועט דער שטרייק בענייט ווערען.

אויטא'ס און מאטאציקלען אויף דער פאסט

וועלען בעזארגען בריף און פעקלעך צו די באהנען און אדרעסאטען

(א) פון 1-טען יוני אן, וועט די היגע פאסט אפשיקען פאסט-פעקלעך און בריף צו די אדרעסאנטען דורך 3 אויטאס. די אויטאס וועלען אויך איבערפיהרען פעקלעך צו דער באהן. פון 1-טען יולי קומען צו נאך 4 אויטא'ס. פון 1-טען אויגוסט, וועלען די בריף פון די פאסט-קעסטלעך בעזארגט ווערען צו דער פאסט און צו די באהנען דורך 7 מאטאציקלען.

נייער פערטרעטער פון נאטשעלניק

פון לאדזער אויספארשונגס-אמט און פאל. קאמאנדע

(2) דעם אמט פון געהילף-נאטשאלניק פון אויספארשונגס-אמט אין לאדז אינטפ. נאסעק, האט איבערגענומען דער ביז-איצטיגער לייטער פון דער 1-טער בריגאדע פון דער אויספארשונגס-פאליציי אין לאדז, קאמיסאר פיאטר וועסאלאווסקי.

דעם אמט פון פערטרעטער פון פאליציי-קאמענדאנט אין לאדזער קרייז, האט איבערגענומען דער קאמיסאר יוזעף סטופניצקי. אויפ'ן ארט פון קאמ. לאנגע. קאמ. סטופניצקי איז ביז איצט געווען פאליציי-קאמענדאנט אין קאלנא הינטער ביאליסטאק.

א יונגערמאן איז א קאלוזשע בלוט

אויף פאזנאנסקי'ס באהן-ליניע

(א) אויף דער ליניע פון פאזנאנסקי'ס צופאהר-באהן, האט מען נעכטען געפונען ליגען א יונגערמאן אין א קאלוזשע בלוט.

ווי ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, איז ער דער 35 יעהריגער סטעפאן ווראבעל, פון אגראדאווא 28, געוועזענער אינקאסענט פון רעזערווי-אפיצירען-פערבאנד. לעצטענס איז ער געווען ארבייטסלאז. פון נויט האט ער זיך אריינגעשאסען א קויל אין הארץ.

אין א האפנונגסלאזען צושטאנד. איז ער אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

DOKTUR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 4, טעל. 90-216
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 8—2 און פון 5—9 אוועגד.
בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
היינט און פאלג. טעג!
גרויסער קלאנג-שלאגער-פילם!
„KAWIARENKA"
אין דער הויפט-ראל דער בעסטער לידער-זינגער פון פאריז
Maurice Chevalier
— און —
Ivonna Vallec
אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבע און אקטואליטעטען.
נעכסטער פראגראם:
„Spór o sierżanta Gryszę"
i ???
אנהויב אין געוו. טעג 5 נאכמיטאג
שבת און זונטאג 12 בייטאג

טעאטער „SCALA"
שרודמיעסקא 15.
2 גאסטשפילען 2
פון דער יודישער טעאטער-סטודיע ביים „הזמיר"
שבת, דעם 21-טען מאי ד. י. 11 א זייגער פריה
פאפולערע פריהמארגען-פארשטעלונג
„אין פאליש אויף דער קייט"
דראמע אין 3 אקטען פון י. ל. פרץ. ארייגפיהר-ווארט פון משה בראדערזאן.
שבת, 9 א זייגער אוועגד
„די רייזע פון בנימין דעם דריטן"
(מסעות בנימין השלישי)
קאמעדיע אין 10 בילדער פון מענדעלע מוכר ספרים.
בילעטען פון 50 גר. אן שוין צו בעקומען ביי דער קאסע פון טעאטער „סקאלא".

Najzdrowszy i najtańszy wypoczynek.
Wycieczki morskie Linji Gdynia—Ameryka:
1) NA FJORDY NORWEGJI (poza krąg polarny) od 16 lipca do 31 lipca b. r. . . Ceny od zł. 425.—
2) DO ANGLJI, BELGJI i HOLANDJI (plaże nadmorskie) od 23-go lipca do 11-go sierpnia b. r. . Ceny od zł 480 —
3) PO MORZU PÓŁNOCNEM (Danja, Norwegja, Szkocja, Anglja i Belgja) od 5 sierpnia do 19 sierpnia b. r. . Ceny od zł. 400 —
Sprzedaż biletów i informacje w biurach Linji Gdynia—Ameryka
Warszawa, ul. Marszałkowska 116;
w GDYNI — ul. Waszyngtona, we LWOWIE — ul Na Błonie 2, w KRAKOWIE — ul Lubicz 3, w RZESZOWIE — ul. Grottgera 1004, oraz agencjach turystycznych.
BEZ PASZPORTÓW ZAGRANICZNYCH i WIZ.

מארד אדער זעלבסטמארד?

מיט דער פראגע בעשעפטיגט זיך די פאליציי

(2) נעכטען אינדערפריה, האט מען אויף ספול־נא 10 אין כאיני געפונען ליגען א מענש מיט א טיפען וואונד אין האלז. קיין שום דאקומענטען האט מען ביי איהם נישט געפונען.

ווי ס׳האט זיך ארויסגעשטעלט, איז דאס דער 24־יעהריגער ארבייטסלאזער מאריאן ביאלאסטאצקי אזוי ווי ער איז ביז איצט נישט געקומען צום בעוואוסטזיין, ווייסט מען נישט, צו ער איז בעגאנגען זעלבסטמארד, אדער ער איז געפאלען א קרבן פון א פערברעכערישער האנד.

א „קארטען-קלוב" אין מיטען גאס

אין טויער אויף זאכאדניא 66, איז נעכטען ארעסטירט געווארען לאזער געליקער, וועלכער האט זיך אין טויער איינגעארדענט א „קארטען־קלוב", וואו ער האט ביי נאאיווע דורכגעהער אויסגענארט געלד. דאס געלד און די קארטען האט די פאליציי קאנפיסקירט. געליקער איז צוגעצויגען געווארען צו גערייכטליכער פעראנטווארטליכקייט.

געגנבעט מעהל פאר 800 זל.

און בעקומען 6 חדשים תפיסה

(2) אין קרייז־געריכט איז נעכטען פארגעקומען דער פראצעס געגען וויקטאר יענדראשאק, וועלכער איז אנגעקלאגט געווארען, אז דעם 23. פעברואר האט ער בע׳גנב׳עט דעם לאנדסמאן וולאדארטשיק מעהל פאר 800 זל.

יענדראשאק איז פער׳משפט געווארען אויף 6 חדשים תפיסה.

צוזאמענשטויס פון א טראמוויי מיט א פוהר

(2) אויפ׳ן פאביאניצער וועג, האט א טראמוויי א שטויס־געטאן א פוהר, פון דעם שטויס איז דער בעל־העגלה קאזשימיעזש סאלאטשיבסק פערוואונדעט געווארען. דער טראמוויי־מאשיניסט איז צוגעצויגען געווארען צו גערייכטליכער פעראנטווארטליכקייט.

געוואלט ראטעווען די חזירים

און בעקומען שווערע בראנד־וואונדען

(2) אין דארף זאוואדא, היינטער לענטשיץ, האט אין דער לאנדווירטשאפט פון יאן זשעפיצקי אויסגעבראכען א שרפה. אלע בנינים און דער לעבעדיגער אינווענטאר איז פערברענט געווארען.

זאוואדאס פרוי, וועלענדיג ארויסראטעווען די חזירים פון דער ברענענדיגער שטאל, האט בעקומען בראנד־וואונדען אויפ׳ן גאנצען קערפער.

א „ווייבערישע מלחמה" מיט טעפ און בעזימער

האט אויסגעבראכען אויף קילינסקיע גאס

(2) אויפ׳ן הויף קילינסקא 221, האט אויסגעבראכען א „מלחמה" צווישען ווייבער. די „קאמפס־לוסטיגע" ווייבער האבען געלאזט אין גאנג טעפ, בערשטען, בעזימער און אנדער „קאלט געוועהר". דער שפיץ איז געווען, אז צו איינע פון זיי, מאריאנא סטאך, האט מען ארויסגערופען די פאגאטאוויע.

אויפגעשניטען זיך דעם האלז צוליב נויט

ארבייטסלאזער בעגייט זעלבסטמארד אין מאניע־וואלד

(אגו) אין מאניע־וואלד, נעבען דארף ציגאנקי, איז דער 62־יעהריגער ארבייטסלאזער אויגוסט פויגט בעגאנגען זעלבסטמארד, אויפשניידענדיג זיך דעם האלז מיט א ראזיר־מעסער. ער ראנגעלט זיך איצט אין שפיטאל מיט׳ן טויט.

LUNA

היינט און פאלגענדע טעג!

„פלאן ש"

דראמע פון אנ׳ענגלישען אפיציר פון „Inteligence Service" וואס פיהרט אויף דער דייטשער טעריטאריע העלדישע אויסשפיאנגס-טאטען. אין די הויפטראלן:

Brian Aherne i Magdalena Caroll

אויסערן פראגראם

אנהויב פון די סעאנסען 4 א זייגער נאכמ. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

אויף די פריהמארגען-פארשטעלונגען זענען די פרייזען 50 גראשן און 1 זלאטי.

צוליב׳ן זומער-סעזאן די פרייזען פערקלענערט! זעמטליכע הנחה-בילעטען זענען גילטיג.

היינט 20-טע יאהרצייט פון הרב אלי׳ חיים מייזעל זצ״ל

היינט פרייטאג ווערט זייט 20 יאהר זייט ס׳איז נפטר געווארען דער לאדזער רב הרב אלי׳ חיים מייזעל זצ״ל.

טויזענדער מענשען וועלען זיך זאמלען ווי יעדעס יאהר אין יאהר־צייטס־טאג, אויפ׳ן קבר פון דעם מדריך מיט דעם גרויסען הארץ, מיט דער טיפער חכמה, מיט דעם אייגענעם ווילען — דעם מענש וועלכער האט געטראגען אויף זיך אלע זארגען פון דעם גרויסען יודיישען לאדז, איז דען געווען איין אינסטיטוציע, איין פילאנטראפישע געזעלשאפט, וועלכע ס׳איז געזעלשאפטליכע איניציאטיוו אז דערויף זאל נישט האבען קיין אויג הרב אלי, חיים מייזעל זצ״ל?

פיל האט זיך געענדערט זייט דעמאלט אין יודישען לאדז, דאס לעבען איז אמת געגאנגען פאראויס, דער־פאר אבער איז נישט געווען דער אויטאריטעט, וועלכער זאל צוזאמענהאלטען דאס רעליגיעזע יודענטום און נישט דערלאזען צו קיין שום פרוד הלבבות, צו קיין שום צובראקלונג און חילוקי־דעות.

קיין שום אינסטיטוציע איז נישט דערהאלטען געווארען אויף דער הויך, אויף וועלכער ס׳האט זי אוועקגעשטעלט דער נפטר. אויב די אינסטיטוציעס זענען געבליבען איז אלץ אין א פערמינערטער און פערענדערטער פארם.

טאקע דעריבער ווערט דער נפטר נישט פערגעסען, הגם ס׳איז שוין אוועק גאנצע 20 יאהר נאך זיין טויט, און אויך היינט וועלען זיך פערזאמלען טויזענדער פון פערעהרער אויף דעם לעדיגען קבר, כדי זיך צו דערמאהנען אין דעם גרויסען נפטר.

דער אינוואליד האט „געמאכט א לעבער"

נאר דער פארטפעל האט איהם „פערשיט"

(2) דער קריגס־אינוואליד סטאניסלאוו וואיטשעכאווסקי, האט זיך מיט עטליכע וואכען צוריק „ערוויילט" אין א פריילעך הייזעל אויף דער קעלמא גאס מיט דער פראסטיטוטקע יאנינא שימאנסקא. עז ער האט זיך אויסגעניכטערט, האט ער בעמערקט, אז ס׳פעהלט איהם דער פארטפעל און א קאנצעסיע. ער האט דערוועגען געמאלדען דער פאליציי.

אהיימקומענדיג, האט איהם די פרוי געגעבען דעם פארטפעל מיט דער קאנצעסיע, וואס ער האט פערגעסען אויפ׳ן טיש.

וואיטשעכאווסקי האט דאן געבעטען צוריקצוציהען די אנקלאגע, מחמת דעם פארטפעל האט מען איהם צוריק אפגעשיקט מיט דער פאסט.

אייב, וואס האט „פערשיט" דעם גאנצען עסק, און וואלט אלץ געגאנגען כשורה, ווען נישט זיין נעכטען איז ער פער׳משפט געווארען צו בעצאהלען 50 זל. פאר׳ן „רויטען קרייץ". אדער א חודש ארעסט.

Składy Towarowe „Warrant"

Sp. Akc. w Łodzi —:— Piotrkowska 56

נעהמען אויפצובעוואהרען

בעת׳ן זומער-סעזאן

שטובען-זאכען, איינגעפאקט אין קופערס, קויבערס, קיסטען און באלען מיט דער מעגליכקייט צו פערזיכערן פון פייער און גנבה

איז ספעציעלע צו דעם צוועק איינגעארדענטע לאגערן.

דער געזונד־צושטאנד

פון דער סענצעריז פשידווארסקא׳ס מערדער פערבעסערט זיך

וואס דערצעהלט דער מערדער קאוואלסקי דער אויספארשונגס־מאכט?

(2) דער געזונד־צושטאנד פון דער סענצערין פשידווארסקא׳ס מערדער, קסאווערי קאוואלסקי פערבעסערט זיך, די אויספארשונג איז שוין צום סוף.

בעת דער אויספארשונג האט קאוואלסקי איבערגעגעבען די סיבות פון דעם מארד. די טראגישע נאכט איז צווישען זיי אויסגעבראכען א מחלוקה צוליב דעם, וואס זי האט געוואלט אוועקפאהרען קיין פוזען, און ער איז געווען געגען דעם, באכ׳ן שיסען, האט ער זי געוואלט ראטעווען, זעהענדיג, אז ס׳איז צו שפעט, איז ער אליין בעגאנגען זעלבסטמארד. וואס ווייטער איז געווען, ווייסט ער נישט. דער פראצעס וועט פארקומען אין קרייז־געריכט.

Przeciw hemoroidom? ....jedynie HERIDAL Barcikowski

najlepszy i najtańszy środek

Cena tylko Zł. 3.20

Do nabycia we wszystkich aptekach i składach aptecznych

גייסטיג קראנקע יודישע פרוי ארויפגעווארפען זיך פון 2. שטאק

און נאך א האלבע שעה שווערע יסורים געשטארבען אין שפיטאל

(2) די איינוואוינער פון קאפערניקא 28, זענען נעכטען דערציטערט געווארען פון א מורא׳דיגען צופאל:

אין דעם הויז וואוינט די 39־יעהריגע רחל שווערטש, וועלכע האט די לעצטע צייט געליטען פון א גייסטיגער קראנקהייט. מיט עטליכע טעג צוריק איז זי צוריקגעקומען פון „קאכאנובקע" די שטוב־מענשען זענען געווען איבערצייגט, אז ס׳איז איהר שוין בעסער.

נעכטען אינדערפריה, בעת ס׳איז קיינער נישט געווען אין דערהיים, האט זי אויפגעעפענט ס׳־פענסטער און זיך ארונטערגעווארפען פון 2־טען שטאק. די אנגעקומענע פאגאטאוויע האט זי אין א האפ־נונגסלאזען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל „שוו. יוזעפא", וואו זי איז מיט עטליכע מינוט שפעטער געשטארבען.

ערשטער קלאנג־קינא־טעאטער

SPLENDID

היינט און פאלגענדע טעג!

Maurice Chevalier, Janette Mac Donald

אין א פראכטפולען פילם, רעזשי Ernest Lubicz

„א שעה מיט דיר" א.ג.

מוזיק Oscar Strauss :–: אנהייב 4 א זייגער נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

פאספארטוס, פרייקארטען און הנחה-קופאנען אונגילטיג.

מארגנשטערן

טורן־ און ספארט־פעסט

רופט און דערמאנט:

גרייט זיך צום פעסט!

אפטייקען

היינטיגע נאכט־דיזשורען

(2) יאנקעלעוויטש (אלטער מארק 9), שטעקעל (לימאנאווסקא 37), גלוכאווסקי (נארוטאוויטשא 6), האמבורג (גלובנא 50), פאוולאווסקי (פיעטריק. 307) פיאטראווסקי (פאמארסקא 91).

א שטרייק אין די ציגעלניעס

(2) אין א גאנצע רייה ציגעלניעס אין כאיני, ראדאגאשטש, רודע־פאביאניץ און אנד. איז אויסגעבראכען א שטרייק פון עטליכע הונדערט ארבייטער. דער שטרייק איז אויסגעבראכען צוליב׳ן רעדוצירען די ארבייטער־לוינען.

היי־יעהריגע ל״ג־בעומר פייערונגען פון קרן קימת לישראל

די פארבערייטונגען צו די היי־יעהריגע ל״ג־בעומר פייערונגען פון קרן־קימת, וועלכע קומען פאר דעם קומענדיגען זונטאג זענען אין פולען גאנג. אין דעם קרן־קימת אויספלוג וועלען זיך בעטייליגען די יודישע גימנאזיעס, די מיטגלידער פון די ציוניסטישע יוגענד־ארגאניזאציעס און אלע ספארט־פעראיינען אין אונזער שטאט, וועלכע זענען אנגעשלאסען אין וועלט־פערבאנד „מכבי". דער אויספלוג וועט פארקומען קיין העלענובעק, וואו די אנטיילנעהמער וועלען פערברענגען א גאנצען טאג.

* * *

דינסטאג אווענד ארדענט איין דער היגער פרויען־פערבאנד „וו.י.ז.א." אין אייגענעם לאקאל אן אימפאזאנטען אווענד, וואס זיין הכנסה איז בעשטימט לטובת דעם קרן־הקימת־לישראל.

א יונגעל געפונען דעם טויט

אונטער די רעדער פון אנ׳אויטאבוס

(2) אויפ׳ן וועג צווישען לאדז און פעטרקאוו, האט אנ׳אויטאבוס איבערגעפאהרען דעם 5־יעהריגען וויטאלד גאיעווסקי. דאס יונגעל איז אויפ׳ן ארט דער׳הרג׳עט געווארען.

5 יאהר שווערע תפיסה

פאר קאמוניסטישע טעטיגקייט

(2) פאר קאמוניסטישע טעטיגקייט, איז אנטאן טזשעטשיצקי פערמשפט געווארען אויף 5 יאהר שווערע תפיסה.

די יודישע געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט אין פוילען, אפטיילונג איז לאדז

ארדענט איין היינט, פרייטאג 20.5 9 אווענד אין לאקאל פון דער געזעלשאפט א פארלעזונג פון ד״ר ליבראניעצקי א. ד. ט. „היגיענע אויף די אויספלוגען".

שבת, דעם 21.5 א געאלאגישען אויספלוג אויף די מארענע־פעלדער אונטער זגיערזש. פירער פרוי זעלוויאנסקא. זאמעלפונקט 2.45 נ. מ. אין לאקאל פון דער געזעלשאפט.

זונטאג, דעם 22.5 א אויספלוג איבער לאדז א. ג. „מיטען וועג פון דער ענטוויקלונג פון לאדז". בעגרעניצטע צאהל אנטיילנעמער. איינשרייבונגען און סעקרעטאריאט.

2 גאסטראל׳ען

פון דער „יודישער טעאטער סטודיע" אין „סקאלא"־טעאטער

מארגען, שבת, וועט די יודישע טעאטער־סטודיע ביים „הזמיר" געבען אינ׳ם ניי־איבערבויטען „סקאלא"־טעאטער 2 פארשטעלונגען: 11 א זייגער פריה „אין פאליש אויף דער קייט" פון י. ל. פרץ, און 9 אווענד „די רייזע פון בנימין דעם דריטען" (מסעות בנימין השלישי). פאר דער פריה־מארגען פארשטעלונג וועט האלטען אנ׳איינלייטונגס ווארט דער דיכטער משה בראד־

שרעקליכע קאטאסטראפע

בעת א צוזאמענשטויס פון א טראמוואי מיט אן אויטא

(2) 12 ביינאכט איז געכטען מיט'ן וועג פון לאדז קיין זגערזש געפאהרען א ליידיגער טראמוואי, הינטער יוליאנאוו איז פון דער יוליאנאוו־גאס ארויס געפאהרען א לאסט־אויטא, געלאדענט מיט קאסטענס אייער, געפיהרט דורכ'ן שאפער זיגמונט באראקאווסקי פון וולאצלאוועק. דער שאפער האט געוואלט אריבערפאהרן די ליניע, אבער דער טראמוואי האט איהם אזא שטארקען קלאפ געטון, אז פון דעם אויטאמאביל מיט דעם טראנספארט אייער איז געווארען א בארג אש.

דער שאפער גוססט אין שפיטאל מיט צובראכענעם קאפ און פיס.

אייפערזיכטיגער בעקער נעמט נקמה אין זייך שכן

א סצענע, וואס הויבט זיך אן אין ווישניאווא גורא, און ענדיגט זיך מיט א יאהר תפיסה

(א) אין ווישניאווא־גורא וואוינט דער בעקער משה אייזערמאן, וועלכער האט געהאט טענות צו זיין שכן אברהם עקערמאן, באשר, ער איז צופיל שמעלקע מיט זיין ווייבעל. וועגען דעם איז צווישען די צוויי שכנים פארגעקומען אפטע סכסוכים.

דעם 8. מאי איז אייזערמאן אהיימגעקומען שפעט ביינאכט, און דעם שכן מכבד געווען מיט א געוויכט איבערן קאפ, און איהם שווער פערוואונדעט, און נעכטען איז ער פער'משפט געווארען אויף א יאהר תפיסה.

ליבע, אדער... מיט א שטעקען איבערן קאפ

זי וויל נישט שליסן קיין נאכט־בעקאנטשאפט, מאכט מען איהר א לאד אין קאפ

(2) די 26־יעהריגע יאנינא סאגאניאק, א דינסטמיידעל אויף שרודמיעסקא 5, האט בעגלייט איהר מוטער צו דער אויטאבוסען־סטאציע אויף לאגעווניצקא גאס, צוריקוועגס, האט זיך צום מיידעל „צוגעשא־ט" א בחור, און געוואלט מיט איהר שליסען בעקאנטשאפט. ווען דאס מיידעל האט איהם געגעבען אנצוהער'ען, אז ער האט נישט געטראפען דעם ריכטיגען אדרעס, האט דער פאצעט זי „מקיים פסק" געווען מיט שטעקענס, אזוי, אז מ'האט צו איהר געמוזט ארויסרופען די פאגאטאוויע. דער חברה־מאן איז אנטלאפען.

„הפועל"־ציקליסטען נעכטען אווענד אנגעקומען קיין לאדז

נעכטען צווישען 10 און 11 אווענד זענען אין אונזער שטאט אנגעקומען, אויף זייער וועג קיין ארץ־ישראל די ווארשאווער „הפועל"־ציקליסטען. אין לאדז פערבלייבען זיי ביז זונטאג, און דאן פאהרען זיי קיין פיעטריקאוו.

שבת האלב ניין אווענד קומט פאר אין „פועלי ציון"־לאקאל (פיעטריק. 83) א פייערליכער קבלת־פנים.

איינשרייבונגען פון שילער

אין די יודיש־וועלטליכע שולען

די היגע אפטיילונג פון דער יודישער שול־ארגאניזאציע בעט אונז צו מעלדען, אז ס'האבען זיך אנגעהויבען די איינשרייבונגען פון שילער אויפ'ן נייעם שול־יאהר.

איינשרייבונגען בעהמען אן פאלגענדע שולען: די מעדעם־שול, שרודמיעסקא 18, די באראכאוו־שול (שרודמיעסקא 7), די פרץ־שול (פלאץ קאשטשעלני 4) און די מיכאלעוויטש־שול (זגערזשער 42). די איינשרייבונגען וועלען געדויערן נאר ביז'ן 31. מאי.

א גרויסע גארטען־פערוויילונג לטובת די באראכאוו־שולען

קומענדיגען שבת, דעם 28. מאי, קומט פאר אין העלענאוו די ערשטע גרויסע גארטען־פערוויילונג אין דעם סעזאן. די הכנסה פון דער גארטען־פערוויילונג איז בעשטימט לטובת די באראכאוו־שולען, וועלכע לעבען איצט איבער א שווערען מאטעריעלען קריזיס.

די גארטען־פערוויילונג, וועלכע די באראכאוו־שולען ארדנען איין יאהר־יעהרליך, האבען שטענדיג א גרויסען דערפאלג און ציהען צו א גרויס פובליקום, א דאנק די מאסע אטראקציעס און פערוויילונגען. ס'איז דעריבער צו דערווארטען, אז אויך די היי־יעהריגע פערוויילונג וועט האבען דעם פערדינטען דערפאלג.

די קרן־היסוד־אקציע אין לאדז

די קרן־היסוד־אקציע אין לאדז, וואס ווערט שוין זייט 3 יאהר אדורכגעפיהרט דורך אשר קאלאדני פון תל־אביב איז שוין באלד ביים ענדע. עס איז נאך געבליבען א געוויסע צאהל זיכערע דעקלאראציעס, וועלכע עס דארפען אין דער נאהענטסטער צוקונפט געזאמעלט ווערען.

צו דעם צוועק איז נישט לאנג פארגעקומען אן ענגע בעראטונג פון קרן־היסוד־עסקנים, אויף וועלכער עס איז אויסגעארבייט געווארען א פלאן, ווי־אזוי צו פערענדיגען ווי אמשנעלסטען די היי־יעהריגע אקציע.

די סענסאציע פון יודישען טעאטער אין לאדז

היינט — סענסאציאנעלע פרעמיערע אין פילהארמאניע אויסגעפיהרט דורך די פעראייניגטע ארטיסטישע קרעפטען פון בעני אדלער מיט די זיגלערס אפערעטען טרופע. ס'ווערט אויסגעפיהרט צום ערשטען מאל אין לאדז „דער פרייז פון ליבע", א לעבענס־בילד אין 4 אקטען פון זאלאטארעווסקי. די הויפטראלען פיהרען אויס די גוט בעקאנטע בעני אדלער און ערנא זיגלער.

שבת 12 בייטאג קומט פאר א פריהמארגען פארשטעלונג, ס'ווערט געגעבען בעני אדלערס סוקצעס־פיעסע „דער ווילדער מענש".

שבת 4 בייטאג ווערט געשפילט די בעריהמטע קאמישע דזשאז־אפערעטע „דאס נייער מיידעל".

א „וואלקע" פארז. צירק,

צווישען א „ספארט־אמאטאר" מיט'ן צירק־בילעטער

(2) פאר'ן ספארט־צירק, איז נעכטען פארגעקומען א „וואלקע" פון איינעם, א „ספארט־אמאטאר", בראניסלאוו וואגענבליכער, וואס האט זיך געוואלט אריינכאפען בגפו מיט'ן צירק־בילעטער מאיר טארקאווינסקי. ווען טארקאווינסקי האט איהם פערהאלטען ביי דער טיר, האט וואגענבליכער זיך אויף איהם געווארפען מיט א שטעקען. ס'איז ענטשטאנען אן אמת'ע „וואלקע", פון וועלכע ביידע זענען איינגעלייגט געווארען אויף די לאזאטקעס...

דער שפיין איז געווען, אז צו ביידע „ריזען" איז ארויסגערופען געווארען די פאגאטאוויע, און דעם „אנגרייפער" וואגענבליכער איז צוזאמענגעשטעלט געווארען א פראטאקאל.

אטלעטישער קאמף אין צירק

אין דער ערשטער פאר קעמפען אליוויער — קאוואן אהן רעזולטאט. אין דער צווייטער פאר קעמפט דער יודישער גבור קראוזער מיט ארלאווען קראוזער, ווייזט ארויס פיל גבורה ביי דער קאמף בלייבט אונענטשידען. אין דער דריטער פאר קעמפען סאן־מארס—שטשערבינסקי, סאן־מארס קעמפט זעהר ברוטאל אזוי, אז דער זשורי איז געצוואונגען איהם צו מאכען צוויי בעמערקונגען, און כאטש די סימפאטיע איז אויף דער זייט פון שטשערבינסקי, דאך ווערט ער אין דער 16־טער מינוט בעזיגט מיט א פאדערשטען פאס.

דער אינטערעסאנטסטער קאמף אין נעכטיגען אווענד איז געווען דער צוזאמענטרעף פון די 2 אטלעטען סארנא — קאלעף, ביידע ווייזען ארויס פיל געשיקטקייט ... און אין דער 19־טער מינוט נעהמט סארנא זיין געגנער אויף א נעלסאן און דורך א קאנטער־אטאק, לייגט ער איהם אוועק אויף ביידע לאפאטקעס. אין דער ... פאר קעמפט צום ערשטען מאל דער וועלט־מייסטער גארקאווענקא מיט מארטינאווען און אויף דער 11־טער מינוט בעזיגט גארקאווענקא זיין געגנער דורך א הינטערשטען פאס.

היינט קעמפען: שטשערבינסקי—קאוואן; אר לאוו—וואלישעווסקי; גארקאווענקא — האלובאן; קרויזער—סאן־מארס (דעצידירענד). די סענסאציע פון אווענד וועט זיין אליוויער—סארנא (דעציזירענד).

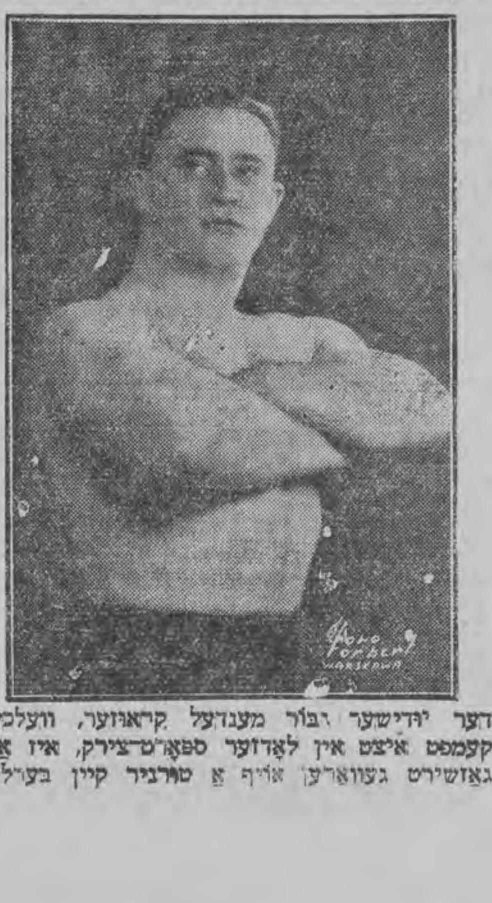

דער יודישער גבור מענדעל קראוזער, וועלכער קעמפט איצט אין לאדזער ספארט־צירק, איז אנגאזשירט געווארען אויף א טורניר קיין בערלין.

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע"

דירעקציע: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן.

סענסאציע אויף סענסאציע אין לאדז!

גאסטשפילען פון בעריהמטען אמעריקאנער סטאר־ארטיסט — ליבלינג פון לאדזער פובליקום

פרעכטיג קאנצערט שפיל

בעני אדלער

די גרעסטע סטארס פון יוד. בינע

צוזאמען — מיט

זיגלער'ס אפערעטען־סטאר־טרופע

היינט, פרייטאג, מארגן שבת, 9.30 אווענד סופרייז־פרעמיערע

דער פרייז פון ליבע!..

אין 4 אקטען פון זאלאטארעווסקי מיט געזאנג און טענץ. רעזשי — ב. אדלער.

ראלען: „איזראעל ספיר" — בעני אדלער. „איווא" — ערנא זיגלער.

די היינטיגע פארשטעלונג איז ניי און אריגינעל אין יעדער הינזיכט / אלע איז טריומף־ראלן / א סך פערגעניגען פאר ווייניג געלד / דאס וועט זיין די שענסטע אויפפיהרונג, וואס וועט לאנג בלייבען אין זכרון.

שבת, 12 פריה — א פריהמארגען־פארשטעלונג מיט בעני אדלער

אין זיין סוקסעס־ראלע

דער ווילדער מענש

איינהייטס־פרייזען: כמעט בחנם — אלע פלעצער פארטער 1 זל., באלקאן און גאלעריע 50 גר. א קינד בחנם

מארגען שבת, 4 נאכמיטאג צו פאפולערע פרייזען פון 60 גר. ביז 2 זל.

א קינד בחנם — די זעהר אויסגעצייכנטע קאמישע דזשאז־אפערעטע

דאס נייער־מיידעל

פון י. ליליען, מוזיק מ. האלם. רעזשי: מ. פאסטאר.

ס'בעטייליגען זיך פרויען: ערנא זיגלער, ר. זיגלער, ע. זילבער, אמזעל, בעזמאן, האניגבוים, טופמאן, רובינא. מענער: בעני אדלער, מ. זיגלער, מ. פאסטאר, ד. נאכבאר, אמזעל, אייזענבערג, באלבירסקי, גוטמאן, האמבורגער, הערשקאוויטש, האניגבוים, טופמאן.

מוזיקאלישע לייטונג: מאקס האלם. ארקעסטער אונטער לייטונג פון ל. זעלמאן.

טעכנישע לייטונג: ק. גוטמאן. סופלער: מ. אייזענבערג.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

ספארט

מעטש „מארגענשטערן" — „בר־כבא"

שבת 5 נאכמיטאג קומט פאר אויפ'ן ספארט־פלאץ אין ווידזעוו א מייסטערשאפט־מעטש צווישען מארגענשטערן און בר־כוכבא.

3 א זייגער פארמעטש צווישען בר־כוכבא און „יארדאן".

מעלדונגען

אומזיסטע רייזעס קיין ארץ ישראל

דער צענטראל־קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילען טיילט מיט, אז עס איז שוין ארויסגעלאזט געווארען די צווייטע פרעמיען־לאטעריע. ... געווינסען אין דער פארם פון 2 אומזיסטע רייזעס קיין ארץ־ישראל. יעדער זוכה בגורל געניסט פון א „חנם"־דיגער רייזע קיין ארץ־ישראל און צוריק מיט א 2־וועכענטליכען אויפהאלט אין לאנד.

די לאטעריע איז לעגאליזירט דורך דער הויפט־דירעקציע פון דער מלוכה'שער לאטעריע פון (20. אפריל, 1932, נומ. 5483).

כדי צו ערמעגליכען אלע קרייזען צו קויפען א לאטעריע־בילעט, איז דער פרייז פון א לאס פערקלענערט געווארען אויף 3 זל. די ציהונג פון דער לאטעריע קומט פאר דעם 5. יוני אין דער אנוועזענהייט פון א פארשטעהער פון דעם מלוכה'שען קאנטראל־אמט.

די לאסען זענען צו בעקומען אין פאלגענדע פערקויפס־שטעלען: אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (שרודמיעסקא 29), „תוצרת הארץ" (שרודמיעסקא 1), קאלעקטור ס. ... (פיעטריקאווער 22), מעטאל־ווארען געשעפט מ. גורין (נאוואמיעסקא 15), ז. רייכמאן און שפייזהענדלער (פיעטריקאווער 18), א. פייקאוו (נאווראט 2), ל. לעדערמאן (נאפיורקאווסקי 5), ש. פיינער (זגערסקא 28), א. האדעס (גלובנא 67). 3248

יוד. סאצ. ארבייטער־פארטיי „פועלי־ציון" (פער. מיט צ.ס.) אין לאדז.

שבת, ד. 21. מאי 8.30 אווענד קומט פאר אין לאקאל, פיעטריקאווער 83 א פייערליכער קבלת פנים לכבוד די ווארשאווער הפועל־ציקליסטען, וועלכע פאהרען קיין ארץ־ישראל. 3267

ד"ר י. לעמבערג אין דער ראד. ציוני. ארג. „התחיה" אין לאדז.

זונטאג, 8 אין אווענד אין אייגענעם לאקאל (פילסודסקי 70) קומט פאר א רעפעראט פון ד"ר לעמבערג (ווארשא) אד"ט: „וואס האב איך געזעהען אין ארץ־ישראל", וועלכער איז מיט איניגע טעג צוריק געקומען פון ארץ־ישראל.

גלייכצייטיג מאכען מיר בעקאנט, דאס אין לאקאל געפינט זיך א לעזע־זאל מיט דער גאנצער יודישער און פוילישער פרעסע. 3237

לייב־פערשטאפונג

אבנארמאלע דערוועגונג פוי נים פון דארם, פערמעהרטע וויער־עהאלט פון מאגען־זאפט פערגעהען ביים געברויך פון נאטירליכען ביטער־וואסער

Franciszka Józefa

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטעקנס.

„פועלי־ציון וועגען דער איצטיגער לאגע אין ארץ־ישראל"

אויף דער אויבענדערמאהנטער טעמע, וועט היינטיגען שבת 8 אווענד, אין זאל „אזא" פארקומען א פארלעזונג פון היגען „פועלי־ציון"־פיהרער, ש. עדעלמאן און ראטמאן פון ווארשאווער שטאט־ראט יצחק לעוו, וועלכע זענען נאר־וואס צוריקגעקומען פון א לענגערע רייזע אין ארץ־ישראל, וואו זיי האבען בעזוכט אלע קאלאניעס, קבוצים און מושבים און גענוי שטודירט די ווירטשאפטליכע און פאליטישע לאגע אין ארץ־ישראל, די יודיש־אראבישע בעדינגונגען און די עקאנאמישע פערספעקטיווען אין דער צוקונפט.

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, דעם 20 מאי 1932

היינט 8.15 קאנצערט פון אימרי אונגאר אין דער ווארש. „פילהארמאניע"

11,45 פרעסע־בעריכטען, 11.58 צייט־סיגנאל, 12,10 גראמאפאן־פליטען, 3,25 פארלעזונג, 3,50 גראמאפאן־פליטען, 4,20 רעפעראט, 4,40 גראמאפאן־פליטען, 4,55 לעקציע־ענגליש, 5,10 „די רוסישע פאליטיק אויפן ווייטען מזרח" — רעפעראט פון פראפ. יאן יאווארסקי, 5 35 נאכמיטאג־קאנצערט, 6.50 פערשידענעס. 7,15 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, 7,30 פילם קאלענדאר, רעפערטואר, גראמאפאן־פליטען. 7,45 ראדיא־פרעסע, 8 מוזיק־געשפרעכען, 8,15 סימפאנישער־קאנצערט פון אימרי־אונגאר אין דער ווארשאווער „פילהארמאניע", 10,40 פרעסע־בעריכטען, 10,50 טאנץ־מוזיק פון ווארשא.

שבת, ד. 21 מאי 1932

11,45 פרעסע־איבערזיכט, 11,58 צייט־סיגנאל; 12,10 שול־פריהמארגען פון ווילנא 12,45 גראמאפאן־פליטען, גראמאפאן־פליטען, 3,25 פארלעזונג, 3,50 אודיציע פאר קראנקע, 4,20 ראדיא־כראניק, 4,45 רעפעראט פון פראפ. טומינסקי, 5,10 רעפעראט פאר קינדער, 5,35 קאנצערט פאר יוגענד, 6 מאי־גאטעס - דינסט, 7 פערשידענעס, 7,25 קאמוניקאטען פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, 7,45 ראדיא־פרעסע, 8 רעפעראט, 8,15 לייכטע מוזיק, 9,55 פעליעטאן, 10,10 שאפען־קאנצערט. 10.40 פרעסע־בעריכטען, 10,50 גראמאפאן־פליטע.

I Pani mąż mniej zarabia!

Jednak dzięki dzielności i oszczędności własnej zdoła Szanowna Pani uporać się z tym nieprzyjemnym faktem. Mimo to dziatki Szanownej Pani będą nadal pielęgnowane i schludne, jak również Jej dom i bielizna. Pomyślcie, Szanowne Panie, o swym wiernym pomocniku — tem prawdziwem, niezrównanem w jakości i korzystnem mydle „Kołłontay z pralką". Kupując mydło „Kołłontay", nie płaci Pani za opakowanie i zewnętrzne upiększenie, aromatyczne zaś, łagodne i glicerynę zawierające mydło „Kołłontay z pralką" zastąpi Pani w zupełności również drogie mydło toaletowe. Tylko powinna Pani zawsze żądać wyraźnie mydła „Kołłontay", które otrzymać można w każdym lepszym sklepie.

mydło z pralką

Kollontay

jest lepsze.......

182

Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r

Zastępca S. B. REDLIC, Łódź, Południowa 86.

די עלעגאנטסטע

דאמען-טאשן וואליזען

אין פערשידענע סארטען

צו די ביליגסטע פרייזען בעקומט מען נור ביי די בעקאנטע פירמע

L. Herszfinger

לאדז, פילסודסקיעגא 44

געדענקט די אדרעס! רעיעלע בעהאנדלונג!

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען-מעבעל-פאבריק

I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ

פאבריק-לאגער:

בארוטאוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל. 137-70

איז: א מביליגסטען מבעסטען מבעקוועמסטען

און דער גרעסטער אויסוואהל

פון מעטאל-בעטען,

מאטראצען פערשידענע סארטען,

קינדערוועגעלעך,

פעלד-בעטען מעטאלענע,

Perfekt-Patent. ווי אויך וואש-

געשירען, סערוויזען, וויזשימאטשקעס, עקזיסטירט פון 1896 יאהר.

איין - קאסטענס, וואנעס, קינדער-בענקעלעך, ראוועראן א. ד. גל.

בעדייטענד נידריגע פרייזען!

בעמ.: בעטלעך מיט שאטקעס און דראט-מאטראצען פון 30 זל. און ס'ווערט אויסגעבארגט בעטען אויף זומער-וואוינונגען.

די דרוקעריי

פון מ. שימסיא, לאדז, גדאנסקא 17

איז איבערגעטראגען געווארען אויף

11-טער ליסטאפאד 49 (קאנסטאנטינער)

אונטער דער פירמע

„די צייט" — אינה. — מ. שימסיא „CZAS";

איינגיכען דערשיינט מיין וואכען-קאלענדאר ווי אויך טאשען-קאלענדאר פאר'ן יאהר 1933 (18-טער יארגאנג). בעשטעלונגען ווערען שוין אנגענומען. פאר פאראיינען און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס, גרויסער ראבאט.

Dr. med.

Józef Izykson

פאלודניאווא 9, טעל. 210-75

אויער, נאז-און האלז-קראנקהייטען

שטים און שפראך-שטערונגען 3114

עמפפאנגט פון 12-2 פארמ. און פון 5-7 נאכמ.

לעהרערס

מיט רעגירונגס - רעכט, 18 יאהר פראקטיק, ער-טיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, עספעראנטא, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.

שוו. יאקובא 12

רעכטע אפיצינע, 1-טער שטאק וו. 30. שיף

יעדער איינציגער

האט זיך אי-בערצייגט, אז פאר

מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו

צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאן 191-00.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

אכטונג!

דער באטשאן קומט

האט איהר שוין קינדער וועש

?

ספעציעלע אבטיילונג פאר קינדער-שיך

שיך פון 8.75 זל.

האלב-שיך פון 8.75

צו בעקומען ביי

J. Frymer Piotrkowska 75

פיליעס: פיעטריקאווער 112.

ביליג! ביליג!

איטאליענישע קאנסערוואטארען

צו מאכען לאדעס, קאמפלעט אויסגעפערטיגט מיר ווייסע סלאיעס און א מאשינקע ווי אויך זעמטליכע בעדנער-ארבייטען עמפפעהלט ביליג

Zakład Bednarski

Henryka Kopczyńskiego

Łódź, Franciszkańska 25, tel. 235-40.

קאלי"ע אויספיה"ונג! האנקורענץ-פרייזען!

3041

איבערצוגעבען

א וואוינונג פון 3 צימערן

און קיך מיט אלע בעקוועמליכקייטען, 1. שט. פראנט, אלעע 1. מאי 35. ערפאהרען אין דעמ-זעלבען הויז, אין דער בעקעריי ביי פרוי שיינוואלד.

חדר „תורה ודת"

אום גן-ילדים

פל. וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6

איז דאס איינציגע מוסטערהאפטע חדר, וואס עס ווערט אנגעפירט אונטער דער לייטונג פון בעוואוסטע מלמדים און לעהרער פעדאגאגען - ספעציאליסטען.

ס'ווערט געלערנט א"ב, עברי, חומש, רש"י, קריאת התורה, נ"ך, שלחן ערוך, משניות, גמרא, העברעאיש און יודיש און אלעס, וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען! ס'ווערען אנגענומען קינדער פון 4 ביז 12 יאהר.

א ספעציעל נאכמיטאג-חדר פאר קינדער וואס לערנען אין פוילישע שולען.

„SANATO"

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד. רייטלער-קוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאכאוו

כירורגישע אפטיילונגען ד"ר מעד. מ. פאנטאר.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.

באזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען

וויכטיג פאר אלע יודען!

דערמיט מאך איך בעקאנט די ג' קונדשאפט פון לאדז און פראווינץ, דאס איך האב ערעפענט א רייך סארטירט געשעפט פון

יודישע לאנגע מלבושים

אין לאדז, אלטשטאט 6, אין הויף

איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער א רייכען אויסוואהל פון פער-שידענע בעקענע און זיידענע יופעצעס, שלאפראק, אלפאגענע, צייגענע, האלב-וואלענע כאלאטלעך ווי אויך זומער- און ווינטער-פאלטענס, געהאקטע אנצוגער, פאר דערוואקסענע און פאר קינ-דער פון די בעסטע שטאפען. אייגענער ווארשטאט אויפ'ן ארט

אויך גאנצע אויסשטייערס פאר חתנים!

צו ביליגע פרייזען. קומט, איבערצייגט אייך. רעיעל און ביליג.

לייב ריינגעוויר'ץ, אלטשטאט 6

בעמ.: בעשטעלונגען ווערען אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה.

קומט און איבערצייגט אייך!

הורט דעטייל

וויכטיג נייעס

פאר סוויטער און טריקאטאזש פאבריקאנטען!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזערע

רייז-פערשלוסן

זענען נור צו בעקומען ביי אונזער אויסשליסליכען פערטרעטער הורט- גאלאנטעריע- געשעפט

ה. אפפעלבוים

לאדז, פולנאצנא 2

טעלעפאן 142-92

בעמערקונג: אונזערע סחורות זענען איצט נאך מעהר פערפולקאמט און זענען בעסער ווי אויסלענדישע. מיט אכטונג

„REOR"

sp. z ogr. odp.

2125

די ערשטע יודישע

דאהמען-פאבריק

פון י. צוויליך, לאדז,

בארוטאוויטשא 11, (אין הויף)

עמפפעהלט צו פאבריקס-פרייזען

זעמטליכע איינראהמונגען אין

ליסטען סטיל וואהל ראהמען

ווי אויך גארדין-קאסטען אין א גרויסען אויסוואהל.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

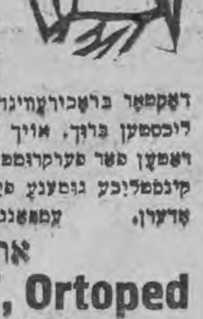

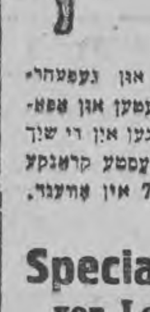

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאו און עס פאלט אראפ אין דעם פיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען. די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שמערצליך. ספעציעל גענוגע היילבאנדאושען אויסגעצייכענט גום דורך גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בע-האנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר

דאקטאר בראכורעהינד בעווייזונגען זיכער דעם שמערצען און געפעהר-ליכסטען ברוך. אויך פאר הויקערס, לייטונגען מיט היילבאנדאושען און פאפ-ראטען פאר פערקרומטע פיס און פלאטפוס, ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוועגד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,

tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבע-דינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנטש, פראפ. ד"ר י. מאריש-לער, פראפ. ד"ר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען דאנק דעם ה' ד"ר. י. ראפא-פארט, ספעציאליסט פון היל-ארטאפעדישען אנשטאלט, וואלטשאנסקא 10, פאר אפעראטען פון מיין עלטער פון 7 יאהר, וועלכער איז קראנק געווען אויף א ברוך און אלע לעדואקער כירורגען האבען אויפגעגעבען די האפנונג, נור דער דירעקטאר ראפאפארט האט איהם אפגעראטעוועט.

Jankiel Rojtman, Cegielniana 35

lub Kilińskiego 40

פארק „JULJANÓW“

אפען טעגליך פון 8 א זייגער פריה. ——— מארגען, שבת, דעם 21-טען און זונטאג, דעם 22-טען מאי 1932

אויפטריט פון א ציגיינער-כאר

מיט אריכהאלטינגען פראגראם קאנצערט, געזאנג, טענץ א.ז.וו.

אויפ'ן ארט א ביר-האלע, קאנדיטאריי, לודקעס, טאנץ-זאל.

— דער פארק איז פארשענערט און רייך אילומינירט. —

איינטריט 60 און 30 גר. די פערוואלטונג.

זונטאג, דעם 22-טען ד. ח. קומט פאר די ערעפנונג פון דער צוקערניע „ADLON“

אויף פיעטריקאווער 17, טעל. 247-22

אינהאבער: ר. ברייטשטיין.

מארגען, שבת, דעם 21-טען מאי ערעפנונג פון גארטען „Manteuffel“

45 זאכאדניא 45

טעגליך ארטיסטישע אויפטריטן „THE JOLLY BOYS BAND“

פון וועלטבאריהמטע אין- און אויסלענדישע ארטיסטען. — דער בעריהמטער ארקעסטער

שבת, זונטאג און יום-טוב five o'clock

פון 5–7 נאכמ. מיט א פולען פראגראם. מיר לאדען איין אונזערע געעהרטע בעזוכער.

איינטריט נור 50 גראשען.

קלאנג-קינא-טעאטער „CORSO“

זשעלאזנא 2/4

אנהייב 4 א זייגער נאכמיטאג. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 א זייגער בייטאג.

היינט און פאלגענדע טעג! „דאס גרויסע הויז“[1]

אין דער הויפטראלע Wallace Beery

פרעכטיגע אויסשטאטונג! אויסערגעוועהנליכע טעמפא!

גרויסער לאנקורענצלאזער דאפעלטער פראגראם: LAUREL i HARDY[2]

— אין א פרעכטפולער פארס אין 8 אקטען א. נ. „10 מינוט שרעק“

פאסירונגען פון לאורעל און הארדי וואס ווילען ווערען מיליאנערען.

פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער: אויפ'ן 1-טען סעאנס צו 30 גר., 50 גר. און 60 גר. די איבריגע סעאנסען צו 50 גר., 75 גר. און 1 זל.

קלאנג-קינא-טעאטער RAKIETA

שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

היינט און פאלגענדע טעג!

א נאכט אין גן-עדן

מיט ANNA ONDRA

אנהייב פון די סעאנסען אין געוו. טעג 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת 2 א זייגער בייטאג, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

מיט ANNA ONDRA

קלאנג-קינא-טעאטער BAJKA

אנהייב טעגליך 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

אויף די 1 טע סעאנסען זענען אלע פלעצער צו 40 און 50 גר.

היינט און פאלגענדע טעג! מעכטיגער קלאנג-פילם!

גרויסע עראטישע לעבענס-דראמע לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון CLAUDE FARRER א.נ.:

דער מענש, וועלכער האט דערהרגעט...

וואונדערשעהנע און פול מיט טראגיזם לעבענס דראמע אויפ'ן גרונד פון פרעכטיגע פאנטאסטישע לאנדשאפטען פון קאנסטאנטינאפאל און באספאר.

אין די הויפטראלען: Gabriel Gabrio, Jean Angelo, Marie Bell

אויסערן פראגראם: פרעכטיגע קלאנג-קאמעדיע און פילם-אקטואליטעטען.

קינא-טעאטער „LIRA“

לימאנאווסקיעגא 37.

אנהייב אין געוו. טעג 4 נאכמיטאג שבת און זונטאג 12 א זייגער בייט.

גרויסער שלאגער-פראגראם! היינט און פאלג. טעג!

„די פערטריבענע“

אין די הויפט-ראלען: ADAM BRODZISZ, M. VARCONYI

גרויסער שלאגער-פראגראם („Wygnańcy“)

1905 דאס יאהר, וואס שילדערט אין אמת'ע פארבען די גאנצע רעוואלוציע פון 1905.

און אנד. אויסער'ן פראגראם: פרעהליכע — קאמעדיע אין 2 אקטען. —

קריינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנאס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייז פון אנ'אנאנאס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פריווע פאסטענס

ס'איז נויטיג 2 שוסטער-געזעלען אויף רעפעראציעס. ראזענצווייג, ווסכאדניא 50 ביים קאמאשען-מאכער. 3234

ס'ווערט געזוכט א קעכין מיט גוטע רעפערענצען אויף א קאלאניע פון א יודישען מענער-גימנאזיום. צו קלינגען 120-01. 3207

ס'ווערען געזוכט פעהיגע יונגעלייט, וואס בעזיצען די פוילישע שפראך אלס אגענטען ביי א גאנגבאר ארטיקעל. צו מעלדען זיך גלובנא 62 וו. 52. 3212

קוואליפיצירטע קראוואטען-נייהערינס קענען זיך מעלדען דרעווגאווסקא 16 אין הויף, צווייטער איינגאנג רעכטס 1, שטאק ראגאזשינסקי. 3223

א גוטער שטעפער-נייער אויך א קלאפער ווערט געברויכט ביי וואקסמאן, קאנסטאנטינעוגאס 6. 3229

א קוואליפיצירטער צושניידער צו שאכטלען ווערט פון זאפארט געברויכט אין דער שאכטעל-פאבריק פיעטריקאווער 26. 348

עס ווערט געברויכט א מעדעל צו לייכטע הויז-ארבייט און א לערן-מעדעל צו א שניידערין פאנסקא 78 ביי די שניידערין. 3225

ס'ווערען געזוכט ארבייטער צו קראפט פעדע און האנד-פעדע ווי אויך קראפט-שפולערינס ביי מעשבערג, נאוואמיעסקא 26. 3224

קויף און פערקויף

צו פערקויפען א גרויסען אויבסט-גארטען אויף פאמארסקא מיט א פלאץ אויף א בוי. צו ערפאהרען פאמארסקא 61/63, אין דער פראלניע.

א גארטען מיט פרוכטען און א ביר-האלע מיט איינריכטונג נעבען א וואסער מיט לודקעס צו פערדינגען. צו ערפאהרען 6-go Sierpnia 45, m.37 פון 3–5 נאכמיטאג. 3206

א זומער-לאובע (וועראנדע) ארום פערגלאזט אין גוטען צושטאנד געלעגענהייטליך צו פערקויפען. צו ערקונדיגען זיך זאוואדזקא 40, וו. 16. 3227

צו פערקויפען אנ'אויטא מארקע קרוזלער טיפ 58, א קארעטקע אין בעסטען צושטאנד. אנדזשעיא 14, וו. 4. 3188

ביליג צו פערקויפען א גארטען מיט פרוכט-ביימער פאסענד פאר זומער-וואוינונג, אין קאנסטאנטין ביים מארק, ביי ברוך שייבע. 3390

פערשידענעס

צו פערמיטען ביליג א זאקען-פאבריק פינף מאשינען מיט אלע איינריכטונגען קאפלאוויטש, פאמארסקא 44. 3209

איך נעהם אן צו קעטלען און צו זיימען אויף אנ'אבערלאק זאקען און שקארפעטלעך, צו ביליגע פרייזען פולנאצנא 20 ביים שערים-מאכער פראנט פארטער. 2208

עס איז פערלוירען געווארען א בינטעל שליסלען דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען אפצוגעבען צו דער ציימונגס-פערקויפערין פאמארסקא 11. 3197

עס איז פערלוירען געווארען א קוויט פון דער Bank Kupiecki אין לאדז נומער 71268 אויפ'ן נאמען ב. פאמעראנץ, סומע 142 זל. 3196

לאקאלען

כ'וויל אריינעמען צוויי יונגעלייט אדער פריילינס צום שלאפען, אדער אפגעבען א שטוב פאר א פארפאלק צום וואוינען, אויך צו דער ארבייט. בזשעזשינער 9, וו. 16, פראנט, 3 שטאק.

א גרויסע פראנט-וואוינונג מיט 5 פענסטער 1-טער שטאק, זעהר ביליג צו פערמיטען. ביליג דירה-געלד. מלינארסקא 8, וו. 7. 3210

וויכטיג פאר פרנסה-ליידענדע. איבערצוגעבען פון זאפארט א פענסטער אויף סאדע-וואסער מיט ליקערס. צו ערפאהרען ביי רייכענבערג 11-טען ליסטאפאד 16. 3236

א ארט צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט אדער פריילינס אין א בעזונדער צימער. צו ערפאהרען ווסכאדניא 56, וו. 6 3244

אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט אדער פריילינס אויף א ביליגען מאנאטליכען אפצאהל. פולנאצנא 13, וו. 32. 3243

איך זוך א שטוב אויף א שניידער-ווערקשטעל פון זאפארט. אפערטען אונטער „שניידער“ אין אדמ'נ. 3239

א גרויס שעהן צימער אויפ'ן פראנט-פארטער ביי אנ'אנשטענדיגער פאמיליע, איבערצוגעבען פאר א סובלאקאטאר אדער צו שלאפען פאר 3 יונגעלייט צו ערפאהרען פאלודניאווא 22. וו. 8. 3195

א שטוב מיט א קיך צו פערמיטען נאוואמיעסקא 21, וואוינונג 38. 2201

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרימעס און ערב יו"ט—24 גר. אין דער דייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . 60—
נאכ'ן טעקסט—12 . . . . 18—
פאר א מיליטער-שורה: 4 8
דער טעקסט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6–5
א חודש אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן איינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג ניט פעראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Wydawnictwo „Hajnt Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 82.